Adolfo Bioy Casares

DORMIND LA SOARE

Grafica: Nicolae Sârbu
Ilustrația: Vasile Socoliuc

Adolfo Bioy Casares
DORMIR AL SOL

© Eniecé Editores, S.A., 1973,
Buenos Aires, Argentina.

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sunt rezervate Editurii UNIVERS

Adolfo Bioy Casares

DORMIND LA SOARE

Traducere, cuvânt înainte și note de
Tudora Șandru-Olteanu

Editura UNIVERS
Colecția GLOBUS, nr. 407
București
1984

CUVÂNT ÎNAINTE

Creator al unei opere ce se definește prin deosebită originalitate, în conținut și în arta narativă, argentinianul Adolfo Bioy Casares{1} este, neîndoios, una din marile valori ale fenomenului literar hispano-american din zilele noastre, atât de generos reprezentat de personalități strălucite.

„Cel mai pur dintre prozatorii fantastici din Argentina și, poate, din America", după aprecierea criticului L.A. Sánchez{2}, Bioy Casares se alătură pleiadei renumiților săi compatrioți: Jorge Luis Borges, Ernesto Sábato, Julio Cortázar, M. Mujica Láinez, care și-au adus o contribuție esențială la situarea literaturii argentiniene pe unul din primele locuri în panorama culturală a Americii Latine contemporane.

Sensul major al creației lui Bioy Casares trebuie căutat în faptul că, de-a lungul ei, se întruchipează constant, printr-un efort susținut de a atinge o expresie proprie, una din trăsăturile caracteristice literaturii argentiniene: tendința către echilibru și armonie{3}. Într-adevăr, în lumea romanelor și povestirilor sale se împletește armonios caracterul național - prin care nu trebuie văzut un localism îngust, superficial, căci marile teme ale literaturii și culturii nu se circumscriu doar anumitor arii geografice, ele făcând însă posibilă dăinuirea unor forme și elemente specific naționale{4} - cu cel universal.

Traiectoria literară și umană a lui Adolfo Bioy Casares s-a înscris, mereu ascendent, sub semnul nobil al necesității cunoașterii, al încercării febrile de a pătrunde în misterele existenței, al căutării adevărului și perfecțiunii.

Actul de creație literară stă, în mod exemplar, în centrul vieții și activității sale. Născut la 15 septembrie 1914, la Buenos Aires, s-a lăsat de foarte timpuriu cucerit de pasiunea scrisului, căreia i s-a dedicat în întregime, renunțând la studiile de la Facultatea de Drept, Filozofie și Litere. Amintirea perioadei începuturilor este evocată, în cuvinte simple și emoționante, în această mărturisire recentă, cu valoarea unei adevărate profesiuni de credință: „Când eram foarte tânăr și am început să scriu, am făcut-o din plăcere și dintr-un impuls imperios și, de asemenea, pentru ca să fiu citit. Banii, succesul sau eșecul sunt consecințe ulterioare, binevenite sau regretabile, dar străine acestui prim impuls care, din fericire, nu m-a părăsit nici astăzi."{5}

Prietenia care avea să-l lege, foarte curând (de prin 1931) și pentru totdeauna, de J.L. Borges, bazată pe afinități semnificative - cultul pentru cărți, atracția față de literatura fantastică și de factură polițistă, față de problemele teoretice ale scrisului -, a înrâurit profund destinul literar al tânărului scriitor, mai cu seamă în primele sale opere.

Grăitoare în acest sens sunt propriile sale destăinuiri: „În ceea ce privește formația mea literară, consider că am fost, că sunt, extrem de norocos că pot sta de vorbă și lucra cu Borges, de atâția ani”{6}. Căci între cei doi scriitori s-a creat o relație complexă, ce transcende simplul dat al prieteniei, îmbogățindu-se printr-o interesantă colaborare, ale cărei jaloane sunt următoarele: fundarea, în 1937, a revistei „Destiempo”, apoi a unei edituri cu același nume, alcătuirea a două antologii (coautoare fiind scriitoarea Silvina Ocampo, soția lui Bioy Casares): *Antología de la literatura fantástica (Antologia literaturii fantastice)* (1940) și *Antología poética argentina (Antologie poetică argentiniană)* (1941), apoi a culegerilor *Los mejores cuentos policiales (Cele mai bune povestiri polițiste)* (1943) și *Poesía gauchesca (Poezie gauchescă)* (1955) și, în sfârșit, a unor volume originale: *Cuentos breves y extraordinarios (Povești scurte și extraordinare)* (1955), *El libro del cielo y del infierno (Cartea cerului și a infernului)* (1960); la acestea se adaugă lucrările pe care Borges și Bioy Casares le semnează cu pseudonimul Honorio Bustos Domecq: *Seis problemas para don Isidro Parodi (Șase probleme pentru don Isidro Parodi)* (1942), *Dos fantasías memorables (Două fantezii memorabile)* (1946), *Crónicas de Bustos Domecq (Cronicile lui Bustos Domecq)* (1967) și *Nuevas crónicas de Bustos Domecq (Noi cronici ale lui Bustos Domecq)* (1977) și, cu pseudonimul Benito Suárez Lynch: *Un modelo para la muerte (Un model pentru moarte)* (1946).

În evoluția creației narative personale a lui Bioy Casares se pot distinge trei etape. Prima, cuprinzând povestirile publicate între 1929-1940 [*Prólogo (Prolog), Diecisiete disparos contra lo porvenir (Șaptesprezece împușcături împotriva viitorului), Caos (Haos), La nueva tormenta o la vida múltiple de Juan Ruteno (Noua furtună sau viața multiplă a lui Juan Ruteno), La estatua casera (Statuia casnică),* și *Luis Greve, muerto (Luis Greve, mort)*] îl definește drept „continuator al prozei fantastice, în principal de limbă engleză, și susținător al unei forme de roman și de povestire întemeiată pe găsirea unei intrigi bine construite și pe fluiditatea relatării”{7}. Aceste începuturi literare aveau să fie judecate cu asprime amestecată cu ironie de autor, dar totodată justificate: „În primele mele cărți care, din fericire, nu mai sunt de găsit nicăieri, (…) nu eram un scriitor spontan, ci un teoretician al scrisului (…). Și dacă am continuat să scriu, a fost deoarece căutam adevărul literaturii, adevărul ascuns al literaturii.”{8}

Romanul *La invención de Morel (Invenția lui Morel),* publicat în 1940, marchează începutul celei de a doua etape, a consacrării, în care se mai includ romanul *Plan de evasión (Plan de evadare)* (1945) și volumul de povestiri *La trama celeste (Trama celestă)* (1948). În aceste trei opere talentul scriitorului înflorește, cu vigoare și originalitate, aflându-și plenitudinea. Importanța *Invenției lui Morel,* adevărată

capodoperă a literaturii fantastice universale, este covârșitoare; cartea îi aduce creatorului o faimă trainică, printre compatrioți (la un an de la apariție este distinsă cu „Premiul orașului Buenos Aires") și, prin intermediul a numeroase traduceri, pe plan internațional. În contextul literaturii hispano-americane, *Invenția lui Morel* se situează la punctul de răscruce care separă romanul tradițional de noul roman, fiind prima operă de valoare prin care se afirmă „generația intermediară" (sau „generația de la 40") a prozatorilor argentinieni, unde se încadrează și alte nume de prestigiu, ca E. Sábato, J. Cortázar, M. Mujica Láinez, Silvina Bullrich Roger Pla, B. Verbitsky,{9} înzestrați cu o experiență culturală bogată, cu o înțelegere justă a revoluției săvârșite în creația narativă universală, reprezentanții cei mai de seamă ai acestei generații au jucat un rol fundamental în istoria literelor argentiniene. Prin activitatea lor, genul narativ ajunge la adevărata maturizare, însemnând un avans de netăgăduit pe drumul căutării identității naționale, care formează o constantă a spiritualității și culturii argentiniene. Operele acestor prozatori au făcut ca literatura țării lor să rupă granițele izolării, impunându-se cu forță pe plan mondial.

În celebrul prolog pe care l-a scris la *Invenția lui Morel,* Borges declara: „Am discutat cu autorul amănuntele intrigii, am recitit cartea; nu mi se pare o inexactitate sau o hiperbolă să o calific drept perfectă". Într-adevăr, Bioy Casares plăsmuiește un univers stăpânit de fantezie și mister, în care irealul se împletește subtil și straniu cu realitatea, și urzește ipoteze uluitoare cu privire la spațiu și timp, la posibilitatea de suprapunere a prezentului, trecutului și viitorului, la anularea fluxului temporal prin repetiția fără sfârșit, la mirajul memoriei, la existența unor lumi paralele (această ultimă idee, reluată la alte dimensiuni, formează nucleul povestirii *Trama celestă,* care a dat titlul volumului din 1948).

În aceeași atmosferă învăluitoare de vis și miracol, de proiecție fulgurantă spre infinit, de invenții axate pe un calcul matematic strict, dar cu efecte halucinante, se desfășoară celălalt roman scurt, *Plan de evadare.*

Cea de a treia etapă în evoluția creației lui Bioy Casares se inițiază cu romanul *El sueño de los héroes (Visul eroilor)* (1954) și se continuă cu volumele de povestiri *Historia prodigiosa (Poveste uimitoare)* (1956), *Guirnalda con amores (Ghirlandă cu iubiri)* (1959), *El lado de la sombra (Latura umbrei)* (1962), *El gran Serafín (Marele Serafim* (1967), *Historias de amor (Povești de dragoste)* (1972), *Historias fantásticas (Povești fantastice)* (1972) și *El héroe de las mujeres (Eroul femeilor)* (1979) și cu romanele *Diario de la guerra del cerdo (Jurnalul războiului porcului)* (1969) și *Dormir al sol (Dormind la soare)* (1973). Cu toate că ficțiunea este și aici factorul generator al structurii narative, producția

din această perioadă întrunește noi trăsături, care o îmbogățesc și nuanțează, sporindu-i valoarea, artistică și umană.

Evoluția categoriei fantasticului de-a lungul procesului de creație a operei scriitorului argentinian este vădită, relația dialectică dintre realitate și ireal fiind supusă transformării. De la jocurile prea elaborate și artificioase care au dat naștere povestirilor din prima etapă se ajunge ca, în cea de a doua, fantasticul să fie învestit cu altă funcție. „Nu e un fantastic de dragul fantasticului, ci o modalitate de expresie literară cu funcție filozofică. Prin arta lui, Casares convertește categoria de fantastic într-un sistem de referințe foarte precis al lumii reale.”{10}

Romanele și unele din volumele de povestiri din ultima perioadă se încadrează, în linii generale, tot în această viziune, dar în cazul lor legătura cu realitatea se adâncește. Astfel, în povestirile din volumele *Ghirlanda cu iubiri* și *Povești de dragoste,* fantasticul face loc prezentării diferitelor situații și conflicte de dragoste, iar *Visul eroilor* - „unul din romanele cele mai interesante și complexe ale generației intermediare” {11} -, ca și *Jurnalul războiului porcului* și *Dormind la soare,* sunt axate pe consemnarea minuțioasă a vieții cotidiene din cartierele mărginașe din Buenos Aires, de unde scriitorul își extrage materia pe care o transformă apoi, prin alchimia creației, în operă literară. Zugrăvită cu impresionantă veridicitate, existența galeriei de tipuri umane bine individualizate apare în întreaga ei complexitate, dominată de pasiuni și dușmănii, surde sau fățișe, de iubire și rivalitate, năzuințe și înfrângeri. Autorul se inspiră din mitologia fascinantă a marelui oraș din amintirea vie a unor evenimente care s-au petrecut aievea în anii tinereții sale {12}. În mod firesc, această nouă tematică impune și o reînnoire a mijloacelor formale ale artei prozatorului. Ironia și umorul, parodia și satira, capătă o pondere tot mai însemnată, recurgându-se adesea la limbajul colocvial. Și în aceste opere persistă extraordinarul, miracolul, visele și nălucirile, dar sunt încorporate în real cu o artă exactă a echilibrului, care conferă narativei lui Bioy Casares originalitatea esențială la care ne-am referit la început. Căci fantezia „nu e simplă fantezie, ci filozofie infiltrată prin porii realității, transformând această materie pe care în mod obișnuit o numim realitate, în vis sau ceva asemănător, dar în același timp prezentând acest vis ca și cum ar fi viață de toate zilele. În cele opt povestiri din *Eroul femeilor* sau în romanul *Dormind la soare* (…) Bioy Casares creează o minuțioasă metaforă a cosmosului, în care realitate și fantezie se intercalează simetric într-un univers deconcertant de o rară frumusețe, de o geometrică exactitate.”{13}

Ultimul roman al scriitorului, *Dormind la soare,* pe care îl prezentăm acum în tălmăcire românească, ilustrează cu prisosință adevărul cuprins în cunoscuta cugetare a lui Ortega y Gasset din *Ideas sobre la*

novela (Idei despre roman): „…O condiție a geniului narativ este aceea de a-l învălui pe cititor, a-l transpune într-o lume retrasă și secretă, de unde nu poate și nici nu dorește să iasă; pe scurt, a-l seduce”. Sau, cu alte cuvinte și recurgând la o formulare a lui Bioy Casares însuși, putem spune că *Dormind la soare* dă viață magistral concepției sale despre menirea romanului, care „trebuie să fie ca o casă unde îți face plăcere să locuiești”{14}. Ideea este reluată cu un prilej recent de autor, care precizează: „Dacă mă gândesc la cărțile mele ca la niște case, aș putea spune că *Dormind la soare* este casa în care mă simt cel mai bine”{15}.

Acest roman de mare densitate reflexivă valorifică plenar unele din posibilitățile întrezărite în opere anterioare, întrunind - poate în cel mai înalt grad - cele patru constante ale creației prozatorului, care sunt, după opinia lui Trinidad Barrera: „…fantasticul și sentimentul iubirii - cu problemele de solitudine și comunicare pertinente - ca teme, și rigoarea intelectuală și umorismul ironico-sentimental, ca formă”{16}.

Dimensiunea umană și cea fantastică sunt structurate într-o urzeală desăvârșită, perfect coerentă, formând un angrenaj complex ale cărui piese se îmbină armonios. Succinta caracterizare făcută de Julio Mata artei narative a scriitorului, atunci când afirmă: „ordine reglată cu strictețe, pe care meșteșugul se angajează s-o disimuleze, ar fi deci, cea mai bună definiție a operei lui Bioy”{17}, se poate aplica și în cazul acestei cărți.

În ceea ce privește dimensiunea umană, ea se realizează la două nivele: cel al iubirii absolute a eroului pentru soția sa și cel al descrierii vieții cotidiene din Buenos Aires, în ambianța specifică unui cartier modest de la periferie.

Dragostea - „temă foarte importantă pentru mine”, se destăinuie scriitorul {18} - este o adevărată cheie a romanului, apărând în acea ipostază tragică a neîmplinirii ei, a imposibilității contopirii cu ființa iubită, care se regăsește, ca un nerv vital, în contextul întregii sale narative, așa cum au remarcat, între alții - E. Sábato și Octavio Paz{19}.

Lucho Bordenave, tânăr sensibil, interiorizat, de o mare cinste și generozitate sufletească, îndrăgostit cu pasiune de soția sa, Diana, este atras fără voie în vârtejul halucinant ce ia treptat proporții de coșmar, îndepărtându-l implacabil și definitiv de făptura iubită. Realitatea cotidiană - fundalul pe care se desfășoară drama eroului - este surprinsă în amănunte ce se dovedesc, pe parcursul succesiunii episoadelor, încărcate de semnificație: rutina vizitelor familiei mic-burgheze și mărginite a Dianei, variatele relații omenești, pendulând între cei doi poli, prietenia și antipatia, stabilite între vecinii care locuiesc în același pasaj, între foști colegi de școală.

În realizarea dimensiunii fantastice autorul se lasă călăuzit de unele

din legile narațiunii fantastice, așa cum le-a analizat în „Prologul" de la *Antologia literaturii fantastice,* unde vorbește despre faptul că, într-o lume cu desăvârșire credibilă, se poate întâmpla ceva incredibil, ceea ce ar corespunde tendinței realiste din cadrul literaturii de ficțiune, în existența obișnuită a lui Bordenave, limitată la familie și la lucrul său în atelierul de ceasornicărie, se insinuează și apoi irumpe incredibilul, reprezentat de strania activitate ce ascunde enigme înfricoșătoare de la Institutul de Psihiatrie, unde sunt internați mai întâi Diana, apoi, prin violență și înșelăciune, însuși protagonistul.

Cel de al doilea postulat al narațiunii fantastice stabilit de Bioy Casares se referă la elementul *surpriză*. În *Dormind la soare* acest element aste redat atât prin crearea gradată a atmosferei de mister cât și prin explicarea finală a misterului. Așa cum remarcă, între alții, criticul Jorge Gampos, „fantezia lui Bioy Casares provine mai curând din lumea fizică și matematică decât din cea a fantasmelor și a groazei"{20}. Într-adevăr, ca și în *Invenția lui Morel*, nucleul fantastic, miracolul, nu este de esență nepământeană, ci se bazează pe descoperiri ale științei moderne pe care imaginația scriitorului le prelucrează cu îndrăzneală, construind o uimitoare rețea de speculații prezentate ca certitudini. În romanul de față, sâmburele științific aparține domeniului psihiatriei și neurologiei, iar misterul constă în practicarea, prin intervenția chirurgicală, a unei metode radicale de tratament a bolilor nervoase.

Măiestria artei prozatorului cunoaște în *Dormind la soare* acea stăpânire desăvârșită a mijloacelor expresive, acea împlinire fericită care ne îndreptățește să alăturăm romanul celor mai valoroase creații ale sale, *Invenția lui Morel* și *Visul eroilor*.

Ca modalitate expresivă a discursului narativ, autorul recurge la cea a relatării scrise de Bordenave, ca prezentare externă, întemeiată pe identitatea narator-protagonist, ca formă internă, putând astfel înfățișa cititorului atât perspectiva din afară - acțiunile eroului și ale celorlalte personaje, ceea ce își comunică ele prin dialoguri și discuții - cât și perspectiva interioară, obținută prin redarea a tot ce gândește și simte eroul în fiecare clipă. Relatarea lui Bordenave este raportul amănunțit pe care îl redactează în Institutul de Psihiatrie, destinat unui cunoscut, Félix Ramos, pentru a-i solicita ajutorul.

Din punctul de vedere al tratării misterului se pot distinge trei faze. Mal întâi, insinuarea misterului de dezlegat, care transpare de la bun început, de la primele rânduri: „Vă scriu acum pentru a treia oară. În caz că nu mă vor lăsa să termin, am ascuns primul bilețel într-un loc pe care-l știu doar eu… O să vă spun povestea mea de la început și o să încerc să fiu limpede, căci simt nevoia ca dumneavoastră să mă înțelegeți și să mă credeți. Neliniștea e pricina ștersăturilor. Mă ridic întruna și-mi apropii urechea de ușă."

Cea de a doua fază cuprinde dezvoltarea gradată a misterului. Pentru a explica în modul cel mai convingător necesitatea stringentă de a fi ajutat să iasă din spital, Bordenave consemnează fidel în raport printr-un amplu „flashback", începutul și cursul întâmplărilor care l-au adus în acea situație-limită. Gradarea misterului este făcută cu un rar simț al măsurii, fiind guvernată de o logică internă infailibilă, ce ne poartă cu gândul la precizia mecanismului unui ceasornic și, desigur, la semnificația faptului că meseria protagonistului este aceea de ceasornicar. Înlănțuirea secvențelor principale ale acestei faze, care ocupă spațiul cel mai întins în economia cărții, este următoarea: viața de familie, cu neînțelegerile pricinuite de nervozitatea Dianei - internarea ei la Institutul de Psihiatrie - imposibilitatea în fața căreia e pus Bordenave de a-și mai putea vizita soția - singurătatea și disperarea lui, copleșite de presimțirea nenorocirilor - reîntoarcerea acasă a Dianei, total schimbată în bine - aparenta și trecătoarea fericire a celor doi - insinuarea, în sufletul eroului, a senzației că Diana e o străină și apoi certitudinea acestui fapt - internarea prin forță a lui Bordenave - evadarea lui din spital, unde surprinsese elemente ale unei activități sumbre și de neînțeles.

Întoarcerea protagonistului la Institutul de Psihiatrie și discuția cu doctorul constituie cea de a treia fază, a dezvăluirii misterului, pe parcursul căreia se menține însă intens atmosfera de surpriză.

Complexitatea și încărcătura semantică a discursului narativ se realizează și prin inserarea unor teme cu valoare de simbol în creația lui Bioy Casares. Astfel apare tema visului, atât de importantă și în *Invenția lui Morel* și în *Visul eroilor*. În răstimpul la care se referă relatarea scrisă de Bordenave acesta are cinci vise, aproape toate cu înspăimântătoare deviații spre coșmar, ajungând să invadeze și domeniul realității: „N-o să vă vină să credeți: încă adormit, m-am întrebat dacă visul acesta era o urmare a celor întâmplate sau o prevestire a ceea ce avea să se întâmple. N-o să mă credeți nici dacă vă spun că, treaz fiind, coșmarul continua."

La nivelul verbal al scriiturii se cuvine să evidențiem ca merit fundamental aflarea unui limbaj propriu, cu exacte posibilități de caracterizare a lumii imaginate. Personajele sunt urmărite fidel, în fiecare mișcare, reacțiile lor sunt mereu convingătoare, creând cititorului senzația unei trăiri autentice și intense.

Fără nici o vanitate formală, Bioy Casares ajunge la o transparență expresivă obținută printr-un stil despuiat de orice artificiu, care pare a nu-și propune deliberat nimic și este totuși încărcat de intenții. Limbajul folosit, redând spaniola colocvială în varianta ei argentiniană vorbită în capitală, este spontan, savuros, flexibil, cu nuanțe de umor și ironie.

În sfârșit, cu privire la semnificația generală a romanului, trebuie

avut în vedere că, deși la o lectură superficială acesta pare că se centrează pe descrierea unei drame existențiale ce îmbracă un aspect individual, contextul social este totuși prezent, nu explicit însă, ci prin capacitatea de metaforizare a lumii presupusă de arta creatorului. Căci Institutul de Psihiatrie reprezintă, evident, o autentică închisoare, iar în forțele oarbe care se abat asupra eroului, anihilându-i personalitatea, împingându-l la imposibilitatea comunicării, la neliniște torturantă și disperare, poate fi întrezărit cu ușurință reflexul unei societăți nefaste, inumane.

În acest ultim roman, Bioy Casares se dovedește un apărător generos al omului, al demnității și libertății spiritului, al dreptului său de a decide, de a iubi și, în ultima instanță, de a trăi.

De aceea credem că, mai presus de orice, *Dormind la soare* cucerește prin marea calitate a autorului de a fi alături de ființa umană în luptă cu un destin advers. Această caracterizare pe care Ernesto Sabato i-a făcut-o cu douăzeci și cinci de ani înainte de elaborarea romanului de față avea să se adeverească întru totul „Bioy Casares este sentimental și romantic, chiar dacă se străduiește să ascundă acest lucru. Romanele lui se vor apropia tot mai mult de condiția umană, invențiile lui se vor amesteca tot mai mult cu nenorocirile și speranțele acestor sărmane făpturi care trăiesc și suferă într-o lume îngrozitoare”{21}.

Transpare constant din lectura acestei cărți că scriitorul nutrește o nețărmurită înțelegere și compasiune pentru eroul său, pentru om în general, așa cum declara de altfel recent: „Simt compasiune pentru om. Uneori discutăm, Borges și cu mine, despre aceasta. El spune că nu poate admite compasiunea, că îl jignește. Eu cred că toți merităm compasiune, că suntem toți niște bieți oameni, eroici prin simplul fapt că trăim{22}.

Roman viguros și tulburător, realizat cu neîntrecută măiestrie, *Dormind la soare* reușește să dezvăluie „adevărul ascuns al literaturii”, afirmându-se ca una din izbânzile certe ale prozei argentiniene și hispano-americane în concertul literaturii universale actuale.

TUDORA ȘANDRU-OLTEANU

PRIMA PARTE
de
LUCIO BORDENAVE

1

Vă scriu acum pentru a treia oară. În caz că nu mă vor lăsa să termin, am ascuns primul bilețel într-un loc pe care-l știu doar eu. Dacă vreau, mâine îl pot lua de acolo. E atât de scurt și când l-am scris eram atât de grăbit, încât nu-l mai înțeleg nici eu. Al doilea, nu cu mult mai bun, vi l-am trimis cu o mesageră pe nume Paula. Fiindcă n-ați dat semne de viață, n-o să mai insist cu alte scrisori fără rost, care vă stârnesc poate mai degrabă împotrivirea. O să vă spun povestea mea de la început și o să încerc să fiu limpede, căci simt nevoia ca dumneavoastră să mă înțelegeți și să mă credeți. Neliniștea e pricina ștersăturilor. Mă ridic întruna și-mi apropii urechea de ușă.

Poate că vă întrebați: „De ce Bordenave nu trimite epistola unui avocat?" Pe maestrul Rivaroli l-am văzut numai o dată, dar pe Picardo Grasul (ce să mai spun!) îl cunosc din totdeauna. Nu-mi inspiră încredere un avocat care pentru pariurile și aranjamentele lui îl folosește pe Grasul. Ori poate vă întrebați: „De ce-mi trimite tocmai mie epistola?" Dacă veniți cu argumentul că nu suntem prieteni, vă dau dreptate, dar puneți-vă în locul meu, vă rog, și spuneți-mi cui aș putea s-o trimit. După ce m-am gândit la toți amicii - lăsându-l la o parte pe Aldini, pentru că reumatismul îl amorțește -, m-am oprit la cel care nu mi-a fost niciodată prieten. Bătrâna Ceferina decretează: „Noi, cei care trăim într-un pasaj, ne aflăm cu locuința într-o casă mai mare". Cu asta vrea să spună că ne cunoaștem cu toții.

Nici nu vă mai amintiți poate cum a început neînțelegerea.

Asfaltul, turnat prin 1951 sau 1952, țineți minte că a ocolit un gard viu și a deschis pasajul nostru lumii dinafară. E curios câtă vreme a trebuit să treacă până ne-am convins de schimbare. Chiar dumneavoastră, într-o duminică pe la ora liturghiei, vă amuzați în tihnă de ghidușiile pe care le făcea pe bicicletă fata băcanului, de parcă ar fi fost în curtea ei, și v-ați supărat pe mine deoarece am strigat la ea. Nu vă învinuiesc c-ați fost mai iute la mânie și la vorbe de ocară, în loc să vedeți automobilul care era gata s-o calce. Am

rămas privindu-vă năuc, în așteptarea unei lămuriri. Poate că v-a lipsit curajul să mă opriți și să-mi dați o explicație, sau vă veți fi gândit că lucrul cel mai chibzuit din partea noastră era să ne resemnăm în fața unei neînțelegeri de atâtea ori reînnoită că începea să se confunde cu destinul. Fiindcă în realitate întâmplarea cu fata băcanului nu era prima, ci doar încă una în plus.

De mici, dumneavoastră și toată gașca mă urmăreați, când vă aduceați aminte. Într-o seară, Picardo Grasul, cel mai mare din grup (dacă nu-l punem la socoteală pe Aldini șchiopul, care făcea pe maestrul de ceremonii și nu o dată ne-a dus duminica la tribuna Atlantei{23}, m-a văzut cu cravată pe când mă întorceam de la nunta unchiului meu Miguel și, sub pretext că-mi aranjează nodul, a fost cât pe-aci să mă sugrume. Altă dată, m-ați făcut încrezut. V-am iertat, căci mi-a trecut prin cap că mă jigneați numai pentru a vă pune la mintea celorlalți, știind bine că în fond era o calomnie. După mulți ani, un doctor care o îngrijea pe soția mea mi-a explicat că dumneavoastră și gașca nu mă puteați înghiți pentru vila cu grădină cu pietriș colorat și pentru bătrâna Ceferina, care vedea de mine ca o dădacă și mă apăra de Picardo. Explicațiile atât de complicate nu conving.

Poate că urmarea cea mai ciudată a neînțelegerii din cauza fetei băcanului a fost părerea pe care mi-am făcut-o atunci, și de care m-am convins foarte curând, că dumneavoastră și cu mine ajunseserăm la o învoială ca să păstrăm ceea ce eu am numit distanța dintre noi.

Ajung acum la ziua căsătoriei mele cu Diana. Mă întreb ce veți fi gândit când ați primit invitația… Ați crezut poate că era o manevră ca să stric această înțelegere între bărbați. Dimpotrivă, intenția mea era de a dovedi cel mai mare respect și considerație față de neînțelegerea dintre noi.

Mai demult, într-o seară, stăteam de vorbă la poarta casei cu Ceferina, care stropea trotuarul. Îmi amintesc perfect că ați trecut prin mijlocul pasajului și nici măcar nu ne-ați aruncat o privire.

— O s-o duceți tot așa într-o ceartă până la Judecata de Apoi? întrebă Ceferina, cu vocea-i care părea că răsună din cerul gurii.

— E destinul.

— E pasajul, a răspuns și cuvintele ei nu mi s-au șters din minte. Un pasaj e un mic cartier în altul mai mare. În singurătatea noastră cartierul ne însoțește, dar prilejuiește întâlniri neplăcute, care stârnesc, ori reînvie, dușmănii.

Am îndrăznit să-i îndrept greșeala.

— Nu chiar dușmănii, i-am spus. Neînțelegeri.

Doña Ceferina este o rudă din partea celor din familia Orellana, care a venit din provincie pe vremea când trăiau părinții mei; când mama a dispărut, nu s-a mai dezlipit de noi, vedea de gospodărie, era dădacă, adevăratul stâlp al casei. În cartier e poreclită „Cacique”{24}. Ceea ce

nu știe lumea e că această femeie, pentru a nu fi mai prejos decât mulți din aceia care o disprețuiesc, a citit toate cărțile de la chioșcul din Parcul Saavedra și aproape toate cărțile de la mica școală Basilio din Parcul Chas, care îi e mai aproape.

2

Știu ca unii au tot spus că n-am avut noroc în căsnicie. E mai bine ca cei dinafară să nu-și dea cu părerea despre lucruri intime, pentru că în general greșesc. Dar încearcă numai să le explici celor din cartier și din familie că sunt dinafară!

Firea soției mele este mai curând dificilă. Diana nu iartă nici o scăpare, nici măcar n-o concepe, iar dacă vin pe neașteptate acasă cu un cadou deosebit mă întreabă: „Ca să-ți iert ce anume?" E cu desăvârșire bănuitoare și neîncrezătoare. Orice veste bună o întristează, fiind convinsă că pentru a restabili echilibrul o să vină una rea.

Nu voi tăgădui nici că ne-am certat, ea și cu mine, și nu numai o dată, iar într-o noapte - mă tem că tot pasajul a auzit larma - cu intenția de a pleca de-a binelea de acasă, m-am îndreptat spre Incas{25} s-aștept autobuzul, care a întârziat din fericire, dându-mi timp de gândire. Probabil că multe perechi cunosc astfel de necazuri. E din cauza vieții moderne, a vitezei. Pot să vă spun însă că pe noi amărăciunile și neînțelegerile n-au reușit să ne despartă.

Mă uimește cât de mult pot urî oamenii compătimirea. Prin felul lor de a vorbi, ai crede că sunt de fier. Dacă-mi văd soția necăjită de ceea ce face când își iese din fire, simt o adevărată milă pentru ea și, totodată, soția mea mă compătimește că mă amărăsc din vina ei. Credeți-mă, oamenii consideră că sunt de fier, dar când îi încearcă o durere, se înmoaie. În această privință Ceferina seamănă cu ceilalți. După părerea ei, în milă e numai slăbiciune și dispreț.

Ceferina, care mă iubește ca pe copilul ei, n-a acceptat-o niciodată pe soția mea. Străduindu-mă să înțeleg această antipatie, am ajuns să bănuiesc că Ceferina ar nutri aceleași sentimente față de oricare femeie ce s-ar apropia de mine. Când i-am spus ce gândeam, Diana a răspuns:

— Îi plătesc cu aceeași monedă.

Nimic nu îndrăgesc oamenii mai mult ca dușmăniile lor. Vă mărturisesc că nu o dată m-am simțit părăsit și singur între aceste două femei, bune în fond. Noroc că mă puteam refugia oricând în atelierul de ceasornicărie.

O să vă dau o dovadă că antipatia Ceferinei pentru Diana era, în

cadrul familial, un fapt public și notoriu. Într-o dimineață, Ceferina apăru cu ziarul și ne arătă o notiță care suna cam așa: *Tragic bal mascat în Paso del Molino*{26}. *S-a încrezut în dominoul de lângă el, socotind că era soția lui. Era criminala.* Eram așa de irascibili, încât citirea acestei notițe a fost de ajuns ca să ne luăm la harță. Diana, n-o să vă vină să credeți, a considerat că era o aluzie la ea, eu i-am ținut isonul, iar bătrâna, nebunie curată, a luat aerul cuiva care zice: *poftim!,* de parc-ar fi citit ceva compromițător pentru soția mea sau barem pentru breasla nevestelor. Au trecut mai bine de paisprezece ore până să-mi dau seama că pe bărbatul de la bal nu l-a ucis consoarta. N-am vrut să mai lămuresc nimic, de teamă să nu redeschid discuția.

Am învățat ceva: nu-i adevărat că te faci înțeles vorbind. Vă dau ca exemplu o situație ce s-a repetat de nenumărate ori. O văd pe soția mea abătută sau absentă și, bineînțeles, mă întristez. Mă întreabă imediat:

— De ce ești trist?

— Pentru că mi se pare că ești nemulțumită.

— Mi-a trecut.

Am chef să-i răspund că mie nu, că nu sunt așa de schimbător, că nu trec atât de iute de la tristețe la bucurie. Crezând poate că mă arăt drăgăstos, adaug:

— Dacă vrei să nu mă mâhnești, nu fi tristă niciodată.

De-ați vedea cum se mai supără!

— Atunci ce-mi tot dai zor că-ți faci griji din pricina mea, îmi strigă de parcă aș fi surd. Ție nu-ți pasă ce simt eu. Domnul vrea ca nevastă-sa să se simtă bine ca să-l lase pe el în pace. Îi pasă numai de-ale lui și nu vrea să fie deranjat. Mai e și vanitos, pe deasupra.

— Nu te înfuria, că-ți iese un herpes la gură, îi spun, fiindcă a avut totdeauna tendința să facă răni de-astea mărunte care o necăjesc și o irită.

Îmi răspunde:

— Ți-e teamă să nu iei și tu?

Nu vă relatez scena asta ca s-o vorbesc de rău pe soția mea. Poate că o povestesc în defavoarea mea. Când o ascult pe Diana, îi dau dreptate, chiar dacă uneori mă îndoiesc. Dacă, din întâmplare, ia atunci una din atitudinile ei caracteristice - ghemuită în fotoliu, îmbrățișându-și un picior și sprijinindu-și fața de genunchi, cu privirea pierdută în gol - mă părăsește orice îndoială, mă simt fermecat și îi cer iertare. Mă prăpădesc după silueta și statura ei, după pielea ei trandafirie, părul blond, mâinile fine, mirosul ei și, mai ales, după ochii ei fără seamăn. O să-mi spuneți că sunt rob; fiecare e așa cum îi e felul.

În cartier le vine ușor să spună despre o doamnă că e leneșă, ori că

are o fire supărăcioasă, sau că e plimbăreață, dar nu-și bat capul să cerceteze care-i pricina. Fără îndoială, Diana suferă că n-are copii. Mi-a explicat lucrul ăsta un doctor, și mi l-a confirmat o doctoriță cât se poate de isteață. Când Martincito, băiatul cumnatei mele, un puști insuportabil, vine să stea câteva zile la noi, Diana se dă în vânt după el, n-ai mai recunoaște-o, e o femeie fericită.

Ca pe atâtea femei fără copii, animalele o atrag grozav. Prilejul de a confirma spusele mele s-a ivit acum câtva timp.

3

De când mi-am pierdut slujba la bancă, mă descurc cu atelierul de ceasornicărie. Am învățat meseria doar de plăcere, așa cum unii învață radiofonia, fotografia sau vreun sport. Nu mă pot plânge de lipsă de lucru. Vorba lui *don* Martín: ca să nu meargă până-n centru, lumea se dă pe mâna ceasornicarului din cartier.

Vă povestesc lucrurile așa cum s-au întâmplat. Pe vremea grevei funcționarilor de la bancă, Diana s-a lăsat pradă nervilor și tendinței ei de nemulțumire generală. În primele zile, față de familie și chiar față de vecini și străini, îmi reproșa o pretinsă lipsă de curaj și de solidaritate, dar, când m-au închis pentru o zi și o noapte care mi s-au părut cât un an la comisariatul nr. 1 și mai ales când m-au dat afară de la bancă, a început să spună că, pentru a scoate castanele din foc cu mâna altuia, șefii s-au bizuit totdeauna pe cei fraieri. A trecut, biata de ea, printr-un moment greu: nu cred că ar fi existat pe atunci vreun fel de a o liniști. Când am înștiințat-o că o să mă descurc cu ceasurile, a vrut să lucrez la o mare agenție de vânzare de automobile uzate, chiar pe bulevardul Lacarra. M-a însoțit să vorbesc cu responsabilul, un tip ce părea obosit, și cu niște băietani care, se vedea limpede, erau stăpânii. Diana s-a supărat de-a binelea că am refuzat să lucrez cu indivizii ăia. Acasă, discuția a durat o săptămână, până când poliția a făcut o percheziție la localul din Lacarra și în ziare au apărut fotografiile responsabilului și ale băieților, care se dovediră a fi o bandă renumită.

În tot cazul, soția mea și-a păstrat neclintită împotrivirea față de ceasornicărie. E mai bine să nu-mi potrivesc lupa la ochi în fața ei, deoarece gestul ăsta o irită inexplicabil. Îmi amintesc că într-o seară mi-a spus:

— N-am ce să fac. Nu pot suferi ceasurile!

— Spune-mi de ce.

— Pentru că sunt mici și pline de rotițe și de ascunzișuri. Într-o zi o să-mi fac cheful și o să fac prăpădul secolului, chiar de va trebui să ne

mutăm la celălalt capăt al orașului.

I-am zis, ca să-i câștig bunăvoința:

— Recunoaște că-ți plac ceasurile cu cuc.

A zâmbit, imaginându-și desigur căsuța și păsăruica și a răspuns mai bine dispusă:

— Aproape niciodată nu-ți aduc vreun ceas cu cuc. În schimb, vin mereu cu mastodonții ăștia cu pendulă. Sunetul orologiului e ceva care mă calcă pe nervi.

Așa cum decretează Ceferina, fiecare-și are propriile lui criterii și gusturi. Chiar dacă nu totdeauna le înțelegi, trebuie să le accepți.

— S-a dus vestea că mă pricep la pendule. Mi le aduc chiar din Cartierul Norte.

— Să ne mutăm în Cartierul Norte!

Am încercat s-o descurajez:

— Nu știi că e centrul pendulelor? i-am zis.

— Da, dragă, dar e Cartierul Norte! a răspuns gânditoare.

Nu poate tăgădui că are sângele familiei Irala. În „familia regală”, cum le spune Ceferina, se dau toți în vânt după aparențe și după relații.

Pe mine, ideea de a mă muta m-a contrariat mereu. Sunt legat de casă, de pasaj, de cartier. Acum viața m-a învățat că dragostea pentru lucruri, ca orice iubire neîmpărtășită, se plătește cu vremea. De ce n-am ascultat rugămintea soției mele? Dacă m-aș fi îndepărtat la timp, acum am fi fost liberi. Îmi imaginez cartierul cu ciudă și cu neîncredere, de parcă șirurile astea de case pe care le cunosc pe de rost s-ar fi prefăcut în zidurile unei temnițe unde soția mea și cu mine suntem condamnați la o soartă mai rea decât moartea. Până nu demult, trăiam fericiți; eu m-am încăpățânat să rămânem acolo și, vedeți bine, acum e prea târziu să mai scap.

4

Anul trecut, în august, am cunoscut un domn Standle, care dă lecții la școala pentru câini de pe strada Estomba. Pun rămășag că l-ați văzut nu o dată prin cartier, mereu cu alt câine, care merge atent la porunci și nici nu scâncește de teamă să nu-l supere. Aduceți-vă aminte: un munte de om în trenci, blond, drept ca o coadă de mătură, pe jumătate pătrat din pricina spatelui lat, cu fața rasă, ochii mărunți cenușii, care nu clipesc, vă jur, chiar dacă semenii lui s-ar zvârcoli și ar urla. În pasaj circulă diferite zvonuri despre tipul ăsta: că a ajuns aici ca îmblânzitor la Sarrasani{27}, că a fost erou în ultimul război, fabricant de săpunuri din grăsime de la nu știu ce fel de oase, și as

neîntrecut în spionaj, care a transmis prin radio, dintr-o vilă din Ramos{28}, instrucțiuni unei flote de submarine ce se pregătea să invadeze țara. Mai adăugați la toate astea, vă rog, seara în care Aldini s-a ridicat cum a putut de pe banca unde stătea la aer cu câinele lui, ce pare la fel de reumatic și de bătrân ca și el, m-a prins de braț, m-a luat la o parte ca și când ar fi fost lume de față, dar pe trotuar nu eram decât noi și câinele, și mi-a șoptit la ureche:

— E cavaler teuton.

5

În altă seară, pe când beam *mate*{29}, Diana i-a zis Ceferinei:

— Pariez că nici nu-și amintește.

Arătă cu capul spre mine. Am rămas privind-o cu gura căscată, fiindcă la început nu mi-am adus aminte că duminică era ziua mea de naștere.

Diana ținea cu strictețe tot felul de zile de nume, aniversări, zile ale mamei, ale bunicului și ale oricui i se năzare calendarului sau cui hotărăște în treaba asta, așa încât nu tolerează nici o scăpare. Dacă data uitată ar fi fost chiar ziua ei de nume, sau cea a lui *don* Martín Irala, socru-meu, ori aniversarea căsătoriei noastre, mai bine aș dispărea din pasaj, căci n-ar exista iertare pentru mine.

— Nu invita decât familia, am implorat-o.

La noi, familia e cea a soției mele.

Cum era vorba de ziua mea de naștere, a cedat în cele din urmă și am sărbătorit-o în intimitate. Credeți-mă că mi-a fost greu s-o conving. E tare dornică de petreceri.

În seara zilei de naștere au venit, deci, *don* Martín, Adriana María, cumnată-mea, băiatul ei Martincito și - în ce calitate, mă întreb? - neamțul Standle.

Pe *don* Martín l-ați văzut poate prin grădina casei, cu sapa și stropitoarea. Îi plac foarte mult florile și toate soiurile de legume. L-ați luat de bună seamă drept unul din grădinarii angajați cu ziua. Dacă-i așa, e mai bine ca socru-meu să nu afle. Pe toți, în familie, îi chinuie trufia sângelui, de când un specialist care ținea un chioșc la Rural{30} le-a povestit că se trag direct dintr-un Irala care a avut o problemă cu indienii. *Don* Martín e un om bine legat, mai curând scund de statură, chel, cu ochi albaștri, vestit prin izbucnirile temperamentului său coleric. Nici n-a sosit bine că a și cerut papucii mei de lână. Nu-l pot refuza, credeți-mă, deoarece au ajuns pentru el o a doua natură; când îl văd însă cu papucii mă cuprinde furia. Socotiți poate că un tip care ia în stăpânire papucii cuiva, chiar numai pentru o clipă, o face ca

dovadă a unui sentiment de prietenie. Nu așa stau lucrurile cu *don* Martín și, dacă-mi vorbește, e ca să strige la mine. Trebuie să recunosc că în seara zilei mele de naștere s-a arătat vesel (ca toată lumea, în afară de mine). Din pricina cidrului. Ca să nu mai vorbesc, bineînțeles, de felurile meniului, proaspete, îmbelșugate, de cea mai bună calitate, pregătite ca la carte. Or fi șchiopătând multe la noi, dar nu în ce privește mâncarea.

Dați-mi voie să lămuresc lucrurile așa cum se cuvine: Diana s-a socotit totdeauna pricepută la bucătărie. Un merit de importanță recunoscută în căminul, nostru. Plăcintele ei umplute cu porumb verde sunt pe bună dreptate vestite în familie și chiar printre neamuri.

Când s-a terminat Buletinul Sportiv, *don* Martín a stins televizorul. Martincito, care zbiară de parc-ar imita un băiat care zbiară, a pretins să-l aprindă iar. *Don* Martín, cu un calm de neînchipuit, și-a scos papucul drept și i-a ars una. Martincito urlă. Diana l-a ocrotit, l-a mângâiat: se prăpădește după el. *Don* Martín tună:

— La masă am zis!

— Ghiciți care-i surpriza? întrebă Diana.

Pe dată au fost cuprinși cu toții de un entuziasm de nedescris. Până și Ceferina, care-i așa de certăreață și de neînduplecată, a luat parte la această mică reprezentație, deloc prefăcută de altfel. Pe lângă bunăvoință, Diana pune în munca ei și mult amor propriu, așa încât n-o să admită că plăcintele poate nu-i ies bine sau cad greu la stomac.

În casă se aude necontenit bătaia pendulelor ținute sub observație. Pe nimeni nu irită, din câte știu, succesiunea sunetelor de pendulă, dese dar armonioase; pe nimeni, în afară de Diana și de *don* Martín. Când a bătut un ceas cu cuc, *don* Martín s-a uitat țintă la mine și a strigat:

— Să tacă odată pasărea aia, că o să-i rup gâtul.

Diana protestă:

— Ah, tată! Nici eu nu sufăr ceasurile, dar cele cu cuc sunt într-adevăr simpatice. Nu ți-ar plăcea să locuiești în căsuța lor? Mie da.

— Pe mine mă scot cel mai tare din sărite tocmai ceasurile cu cuc, zise *don* Martín, parcă mai liniștit de Diana.

Ca și mine, o iubește la nebunie.

Martincito a mâncat într-un fel cum nu se poate mai scârbos. A lăsat urme prin toată casa cu mâinile lui lipicioase.

— Copiii altuia sunt îngeri cu chip de diavoli, comentă Ceferina, cu vocea-i nazală. Domnul îi trimite ca să ne-ncerce răbdarea.

Mărturisesc că în seara aceea n-am fost vesel nici măcar o clipă. Vreau să spun vesel cu adevărat. Poate că eram stăpânit de o presimțire, fiindcă de când mă știu privesc cu neîncredere aniversările și sărbătorile Crăciunului și Anului Nou. Încerc să ascund, ca să nu-i stric soției petrecerile la care ține atât de mult, dar îmi fac cu

siguranță griji și n-am nici un chef. Și nu fără motiv: lucrurile cele mai rele mi s-au întâmplat în aceste ocazii.

Să fie limpede că, până de curând, lucrurile cele mai rele au fost certurile cu Diana și izbucnirile de gelozie pentru vini care n-au existat decât în închipuirea mea.

O să-i dați dreptate soției mele: o să ziceți că sunt foarte preocupat de-ale mele, că nu ostenesc să tot explic ceea ce simt.

În scrisoarea pe care v-a adus-o domnișoara Paula nu vă dădeam nici un amănunt. După ce-am citit-o, nu m-a convins nici pe mine. Mi s-a părut deci firesc să nu îmi răspundeți.

În schimb, în relatarea asta vă explic totul, până și nebuniile mele, ca să vedeți cum sunt și să mă cunoașteți. Vreau să sper că o să considerați că, la urma urmelor, vă puteți încrede în mine.

6

În seara aceea de aniversare, profesorul Standle a acaparat toată atenția celor de față vorbind despre câini. Era nemaipomenit cum se interesau cei prezenți nu numai de dresajul câinilor, ci și de organizarea școlii. Eu sunt primul - dacă profesorul nu minte - care să recunosc rezultatele învățăturii, și n-o să vă ascund că, vreme de un minut sau două, m-au uimit poveștile astea despre animale, în vreme ce alții vorbeau despre avantajele și dezavantajele zgardei de dresaj, m-am lăsat purtat de fantezie și m-am întrebat în sinea mea dacă au dreptate cei care socotesc că n-au suflet câinii. Cum spune profesorul, între inteligența noastră și a lor nu e decât o diferență de clasă; eu nu sunt convins că această diferență există. Unii dintre elevii de la școală se poartă - dacă mă iau după relatările neamțului - ca ființe omenești în toată puterea cuvântului.

Vocea domnului Standle, un zbârnâit cum nu se poate mai monoton și mai grav, m-a trezit din visare. Deși nu înțeleg de ce, vocea aceea nu-mi plăcea. Tipul povestea:

— Îi educăm, îi vindem, îi îmbăiem, îi tundem, ba am organizat chiar cel mai grozav salon de cosmetică pentru câinii de lux.

Soția mea îl întrebă:

— Sunt oameni care își aduc câinii la dumneavoastră așa cum alții își trimit copiii la școală? Sărăcuții de ei, plâng în prima zi?

— Școala mea formează câini de pază, răspunse grav Standle.

— S-o luăm pe îndelete, zise *don* Martín. Pentru asta nu-i nevoie de multă răbdare. Cu o zgardă și cu un lanț, chiar și pe dumneavoastră vă prefac în câine de pază.

— Școala țintește mai departe, replică Standle.

Socru-meu, de obicei atât de ursuz, obiecta ca să-și mențină principiul autorității, dar nu din convingere. În realitate, asculta fermecat și, când bătea ceasul cu cuc, se prefăcea că nu-l aude. De ce să nu recunosc? Cu toții sorbeau cuvintele profesorului, în afară de bătrâna Ceferina care, din pricina ciudei mocnite pe care o purta soției mele și familiei ei, se ținea la o parte, ascunzându-și interesul viu sub un surâs ușor disprețuitor.

Naiba știe de ce eu mă simțeam părăsit și trist. Noroc că Adrianei María, cumnată-mea - seamănă cu soția mea, dar e brunetă - i s-a făcut milă de mine și din când în când mă întreba dacă nu mai vreau cidru.

Profesorul povestea mai departe:

— Nu-i dăm înapoi stăpânului un simplu animal dresat, îi înapoiem un tovarăș pe a cărui credință se poate bizui.

Ascultând chestiile astea plicticoase nu bănuiam nici pe departe consecințele lor îngrozitoare. Vă asigur că soției mele i-au afectat judecata. Nu vorbesc cuprins de panică: dumneavoastră știți desigur, căci tot pasajul o știe, că încă înainte de căsătorie Diana a fost internată cel puțin în două rânduri. Recunosc că la începutul conversației a abordat subiectul despre câini cu un calm aparent, vorbind încet, mai curând bine, ca cineva care se controlează.

— Într-o casă cu grădină, își dădu cu părerea gânditoare, e bun un câine.

— Neapărat, hotărî neamțul.

N-am fost de acord, dar nici nu m-am împotrivit. Mi-e tare teamă că moderația asta din parte-mi a încurajat-o mult pe soția mea. Pe drumul cel rău, bineînțeles.

Aspecte diferite ale aceluiași subiect (câinii, școala) au întreținut conversația până foarte târziu.

Pe nepusă-masă, socru-meu a declarat:

— Dacă plec târziu, eu unul nu reușesc să mai adorm. Dumneavoastră nu vă pasă, mie însă, da.

E limpede că pe mine nu mă interesa dacă socru-meu va dormi sau nu, dar m-am apărat cu o tărie de necrezut de această acuzație de indiferență, pe care am calificat-o în repetate rânduri drept gratuită. Interpretarea pe care Adriana María a dat-o protestelor mele m-a făcut să zâmbesc.

— Sărmanul sărbătorit! spuse afectuos. Pică din picioare de somn și vrea să-l lăsăm în pace.

Nu-mi era somn, nu voiam altceva decât să plece, dar mi s-a părut că-i mai bine să nu spun nimic.

Deși conversația continua, socoteam plecarea iminentă, fiindcă ne ridicaserăm în picioare, în ultima clipă s-a mai zăbovit. *Don* Martín a trebuit să se ducă la baie și apoi a răscolit toată casa pentru că nu-și

găsea fularul. Adriana María, care se arătase atât de zorită și, sufocându-se de râs, mă arăta cu degetul și repeta „Nu mai poate, sărmanul”, începu nu știu ce fel de explicație fără sfârșit în fața Ceferinei, care o privea de sus. Dacă nu băgam de seamă la timp, *don* Martín era cât pe-aci să plece cu papucii mei. E de prisos să mai spun că puștiul nu s-a oferit să-i aducă bunicului ghetele. După plecarea familiei, profesorul mi-a rezervat o surpriză neplăcută… A intrat în casă cu noi.

7

Vă asigur că în noaptea aceea a început coșmarul pe care-l trăim încă. Profesorul Standle, fără să-i pese de ce credeam eu, îi insufla soției mele ideea fixă cu câinii. Eu nu puteam să mă împotrivesc, de teamă ca ea să nu se dea de partea lui și să-mi poarte pică.

Situația devenea insuportabilă, profesorul recurgând la explicații anoste, care nu puteau interesa nici o femeie:

— Pentru pază, cea mai indicată este cățeaua, declară, de parc-ar fi dezvăluit un adevăr profund. Dacă ticăloșii îi aduc celui mai bun câine o cățea în călduri, s-a sfârșit cu paza. În schimb o cățea e totdeauna credincioasă.

Nu știu de ce cuvintele astea i-au provocat soției mele un fel de râs nerușinat, care răsuna penibil și nu se mai termina.

Am tot conversat despre câini până când tipul - la ceasul când te simți vinovat să mai fii treaz - spuse că pleacă. Dacă nu m-aș fi opus hotărât, am fi fost gata să-l însoțim până la școală. Oricum, a trebuit să-l ducem până la poarta dinspre stradă.

Când am intrat, am găsit casa vraiște, tristă si duhnind a tutun. Diana s-a lăsat să cadă într-un fotoliu, s-a ghemuit, și-a înconjurat cu brațele un picior, sprijinindu-și fața de genunchi și a rămas cu privirea pierdută în gol. Văzând-o așa, mi-am zis, vă jur, că nu puteam trăi fără ea. De asemenea, îmboldit de entuziasm, mi-au încolțit în minte gânduri cu adevărat extraordinare și mi s-a năzărit să mă întreb: Ce e Diana pentru mine? Sufletul ei? Trupul ei? Mie îmi plac ochii ei, fața, mâinile, mirosul mâinilor și părului ei. Gândurile astea, mă asigură Ceferina, atrag pedeapsa cerului. Eu nu cred că mai e pe lume o altă femeie cu minunăția asta de ochi. Nu mă mai satur să-i admir. Îmi imaginez răsărituri ca niște peșteri cu apă și îmi închipui că în adâncul lor o să descopăr adevăratul suflet al Dianei. Un suflet minunat, ca ochii.

Chiar Diana m-a smuls din visarea asta, când a început să bată câmpii, zicând că o să ne luăm un câine care să ne țină tovărășie și să

ne înțeleagă ca un om. Ați fi zis că ascultați un copil. Din păcate, vorbea așa de iute că, dacă nu mă grăbeam să protestez, afirmațiile ei se pierdeau în depărtare și trebuia s-o sâcâi să facă îndată cale întoarsă și să le discutăm. Pe deasupra, era atât de nervoasă (și îmi plăcea atât de mult) că, pentru a nu o contraria, de multe ori nu i-am mai deschis ochii. De-aș fi contrariat-o, era vai de mine! E foarte aspră când se supără și vă asigur că nu se împacă până ce nu te târăști întocmai ca un vierme în fața ei și nu-i ceri iertare până la istovire. Abia am îndrăznit să observ:

— Ceferina spune că animalele au ceva monstruos și grozav de trist.

— Când eram mică, voiam să am o grădină zoologică, răspunse Diana.

— Ceferina zice că e posibil ca animalele să fie oameni blestemați să nu poată vorbi.

Băgați de seamă cum e soția mea. Până și în nebunia ei se arată ageră și are răspuns la toate. Mă întrebă:

— N-ai auzit ce-a spus profesorul Standle?

— Am auzit prea mult.

A insistat, fără să se tulbure:

— Despre câinii care vorbesc.

— Sincer să fiu, n-am dat atenție prostiei ăsteia.

— Tocmai destupai o sticlă cu cidru. A povestit că alt profesor, un compatriot de-al lui, a învățat un câine să pronunțe trei cuvinte într-o germană perfectă.

— Un câine de care rasă? am întrebat ca prostul.

— Îmi amintesc de cuvântul Eberfeld. Nu știu să-ți spun dacă e rasa ori orașul unde locuiau sau numele profesorului.

Multe slăbiciuni am avut în noaptea aceea și încă le mai plătesc.

8

Supărarea m-a ținut toată noaptea. Am stat de veghe, cu gândul la lucruri triste și, când am auzit cocoșul pe care Aldini îl ține în curtea din spate, mi-am zis că a doua zi o să fiu frânt și o să-mi tremure mâna lucrând la ceasuri. În cele din urmă am adormit, ca să visez că o pierdeam pe Diana, cred că pe Avenida de Mayo, unde ne întâlniserăm cu Aldini, care ne-a zis: „Vă despart pentru o clipă, să-ți spun un secret fără însemnătate”. Foarte zâmbitor, făcea gestul de a ne despărți și începu îndată și să mă arate cu degetul. Chiar atunci, carnavalul năvăli pe bulevard și o trase pe Diana. Am văzut-o pierzându-se printre măști de animale care treceau fără răgaz, cu trupul în dungi colorate, ca la zebre sau vipere și cu capul de câine cum nu se poate

mai nerușinat, făcut din carton pictat. N-o să vă vină să credeți; încă adormit, m-am întrebat dacă visul acesta era o urmare a celor întâmplate sau o prevestire a ceea ce avea să se întâmple. N-o să mă credeți nici dacă vă spun că, treaz fiind, coșmarul continua.

Pe atunci, soția mea nu prea mai dădea pe acasă: cât e ziua de lungă stătea la școală, fără a se putea decide pentru vreun animal. O lipsă de hotărâre care, așa cum a comentat într-o seară chiar Standle, dă de gândit. Eu o așteptam nerăbdător și-mi închipuiam tot felul de prăpăstii: că a pățit ceva, că n-o să se mai întoarcă. Au fost seri când am mâncat târziu, deoarece soția mea nu venea, iar altele în care Ceferina și cu mine, după cină, ca să ne treacă timpul, jucam *escoba* sau alt joc de cărți spaniol. Zvonurile nopții îmi erau de-ajuns ca să mă scol, în fiece clipă, să mă uit în grădină. Pe lângă furia și disprețul de pe fața ei trasă, ca de obicei, Ceferina mai și bolborosea în surdină niște vorbe care se auzeau perfect.

— Domnișorul își face griji. Nu i se întoarce nevestica. O s-o piardă până la urmă.

Intenția generală și tonul erau mereu aceleași. Uneori nu mai răbdam și, cu o voce care voia să pară indiferentă, îi spuneam:

— Mă duc să dau o raită.

Dacă vă gândiți că nu mai sunt la vârsta când să cer voie, aveți dreptate. E foarte ușor să îndrepți prin cuvinte comportarea semenilor, dar fiecare se poartă cum e în stare. Ce mă sfătuiți? S-o dau afară pe Ceferina? Pentru mine ar fi ca și cum aș goni-o pe răposata maică-mea. Să strig la ea? Nu-mi place să-mi petrec viața strigând. Ceferina, cu fața mânioasă și cu ochii strălucitori, lasă să i se vadă limpede dezaprobarea. Pentru ea, această dezaprobare, nu știu cum să mă explic, este ceva real, ceva care stă în calea mea, cum e colțul unei mese. Nu-mi cereți, ca, ori de câte ori trec, să mă lovesc de el, fiindcă eu prefer să trăiesc liniștit și să-l ocolesc. Mă rog, a trăi liniștit e un fel de a spune.

Așa cum vă povesteam: dacă mă răzbea neliniștea, ieșeam pe stradă, sub pretextul că iau aer, alegeam locul cel mai puțin luminos, mă rezemam de gardul viu și așteptam. Așteptam cu grija-n suflet, căci Diana întârzia mai mult decât puteam prevedea, dar și pentru că se iveau mereu vecinii, care trăiesc spre a te surprinde și a răspândi zvonul prin tot pasajul.

Într-o noapte, Picardo a venit drept la mine, de parcă știa unde avea să mă găsească și, fără să-și dea osteneală cu prea multe introduceri și menajamente, mi-a spus:

— Eu cred că i-a dat ceva. Mi-a explicat maestrul Rivaroli, un prieten cu care o să-ți fac cunoștință, că ajung două-trei picături în cafeaua cu lapte. Când se satură s-o mai țină ca sclavă, o vinde traficanților din America Centrală.

Altă dată chiar Aldini care, cum spune Ceferina, își pierde vederea, sub pretextul că-și plimbă câinele (mai curând că-l trage după el, deoarece bietul Maladrin, când vrea să se împotrivească, se agită și se lasă jos) deci, cum vă spuneam, sub pretextul că-și plimbă câinele, a venit până la locul unde stăteam eu - locul cel mai întunecos, vă asigur - și mi-a spus:

— Te rog nu-l lua în seamă pe Picardo. Acum toate se explică prin droguri! Ascultă ce-ți spun, se exagerează mult.

Nici dumneavoastră nici eu n-o să credem povestea asta cu picăturile în cafeaua cu lapte. Recunosc totuși că, atunci când Diana se întorcea în sfârșit acasă, avea pe haine fire de păr de câine. Ba mai mult: mirosea a câine. Vorbea despre câini și despre neamț - iar eu nu știam când se referea la animale și când la el -, vorbea ca o morișcă de parcă avea o mâncărime de limbă ce nu-i dădea pace și, fiindcă noaptea nu-i era de ajuns să comenteze meritele și defectele copoilor, câinilor ciobănești și dulăilor, dimineața continuam discuția, până ce soția mea pleca să bată străzile iar eu adormeam, aplecat peste ceasuri.

9

Profesorul ăsta, care n-are de ce să-l invidieze pe Iuda, m-a sunat într-o seară la telefon ca să-mi spună să ne întâlnim la barul Bichito, în dreptul străzii Carbajal.

— Pot să știu motivul? l-am întrebat.

A răspuns imediat:

— Să vorbim de doamna.

Cu toate că am înțeles, i-am cerut să mă lămurească:

— De care doamnă?

— A dumneavoastră.

Vă dați seama, nu puteam crede cele auzite, dar m-am stăpânit și i-am răspuns cu dușmănie:

— Cine sunteți dumneavoastră ca să vă amestecați?

N-am apucat să rostesc bine vorbele astea, că am înghețat de spaimă. I s-o fi întâmplat oare ceva Dianei? Era mai bine să nu pierd vremea.

Profesorul Standle tocmai începea să-mi spună, cu vocea nefiresc de subțire:

— Păi, știți dumneavoastră…

L-am întrerupt fără multă ceremonie:

— Vin acolo.

Am alergat pe stradă, la Bichito am ales o masă de unde se putea

supraveghea tot timpul intrarea, am comandat ceva de băut și, înainte de a fi servit, mă și întrebam dacă n-ar trebui să dau o fugă la școala de dresaj. Ce mi-a venit să spun „Vin acolo” și să închid? E posibil ca profesorul să fi înțeles că o să vin la școală, dar dacă vedea că întârzii se va fi întrebând dacă „acolo” nu însemna la Bichito și poate o să ne întâlnim pe parcurs, sau poate n-o să ne întâlnim.

Vă veți întreba de ce vă povestesc caraghioslâcurile astea. Din seara aniversării mele și până acum, în afară de scurte răgazuri de liniște, am trăit într-o stare de rătăcire permanentă. În ochii altora, cel rătăcit se poartă ca un măscărici.

După o jumătate de oră nesfârșită - fiindcă până la urmă am rămas în bar - a apărut profesorul. A venit la masa mea, a cerut o halbă, și-a scos trenciul, l-a împăturit cu grijă, l-a pus pe spătarul unui scaun, a luat loc și, pe cuvânt, până nu și-a băut berea și și-a șters spuma de la gură, n-a scos un cuvânt. Când a început să vorbească, pentru o clipă chipul lui mi-a apărut ca prin ceață, de parcă m-ar fi cuprins amețeala. Primul lucru pe care l-am auzit a fost ăsta:

— Să știți că soția dumneavoastră e foarte bolnavă.

— Diana? am bâiguit.

— Doamna Diana, mă corectă.

— Ce-a pățit? I s-a făcut rău?

A răspuns cu un dispreț zdrobitor:

— Nu vă prefaceți că nu pricepeți. E foarte bolnavă. Dacă nu luăm măsuri, poate să nu-și mai revină niciodată.

— Eu vreau să-și revină.

— Dumneavoastră vreți să închideți ochii, ca să nu vedeți realitatea, a răspuns, dar înțelegeți foarte bine.

— Nu reușesc să pricep, am încercat să-i mărturisesc sincer. Bănuiesc ceva, dar mi se învârte capul.

— Să acționăm îndată, sau de nu, vă pierdeți practic soția.

— Să acționăm, i-am zis și l-am rugat să-mi explice în ce fel.

Atunci mi-a vorbit cu vocea-i gravă:

— Răspunsul, grăi, e internarea. Internarea.

Am izbutit să protestez:

— Asta nu…

A revenit iar la vocea subțire și a comentat, ca și cum asta l-ar fi mulțumit:

— Neputința de a lua hotărâri dovedită de doamna Diana, care nu se decide pentru nici un câine, nu-i de oameni teferi la minte.

După părerea mea, profesorul a rostit dinadins cuvântul internare. În orice caz, am rămas de parc-aș fi primit o lovitură. Pe bună dreptate. Biata Diana, când își amintea de internările ei, începea să tremure ca un animal speriat, mă apuca de mâini și, cerându-mi parcă stăruitor să-i acord toată atenția, să-i spun tot adevărul, mă întreba:

„Acum că sunt măritată, nu mă mai pot interna, nu-i așa?” Eu îi răspundeam că nu, că nu puteau, și credea ce-i spuneam.

Standle continuă:

— Vi se pare normal ca doamna să cutreiere cât e ziua de lungă departe de casă?

— De-ar fi numai cât e ziua de lungă… am oftat.

— Și-o bună parte din noapte. Dumneavoastră o așteptați foarte liniștit?

— Nu, n-o aștept liniștit.

— Cât o să dureze internarea, n-o să mai aveți bătaie de cap.

I-am zis, să-mi fie cu iertare:

— Credeți?

— Bineînțeles, a răspuns. Dacă sunteți de acord, iau legătura cu doctorul Reger Samaniego.

— Sărmana Diana e tare nervoasă, am bâiguit și m-am simțit prost, ca și când aș fi spus ceva fățarnic.

— Mie-mi spuneți? răspunse. Doctorul Samaniego o face repede bine. Știți, uneori e chemat pentru consultații chiar în centru! Dar e mai bine să nu vă faceți iluzii. E posibil să existe o dificultate.

— O dificultate? am întrebat neliniștit.

— Poate că n-o s-o primească. În Institutul de Psihiatrie al doctorului Reger Samaniego nu intră oricine.

— O fi existând un mijloc…

— Are multe solicitări. Și nici nu știu care-i onorariul.

— Asta nu contează, am ripostat.

Nu că aș fi bogat, dar n-o să mă gândesc la bani când e vorba de Diana.

— Nu vă faceți griji, zise profesorul.

— Ușor de zis! am protestat furios.

— Institutul e pe strada Baigorria. Aici, după colț. O s-o vizitați ori de câte ori vreți. Mâine, la prima oră, trec s-o iau.

L-am privit surprins, deși știam prea bine că e prieten cu doctorul, pentru că vinerea seara joacă șah, în văzul lumii, în restaurantul *La Răscruce* unde se întretaie Alvarez Thomas cu Donado. E drept că știam toate astea din auzite; prin una din marile întâmplări ale sorții, până atunci nu mi-a apărut niciodată în fața ochilor doctorul Reger Samaniego, cu chipul său de mumie.

10

Profesorul Standle s-a ridicat, în vreme ce eu am dat zor să plătesc, să nu stau mai departe pe scaun, ca un mitocan, și cred că l-am ajutat

să-și pună impermeabilul, ceea ce a fost cât se poate de obositor, căci matahala măsoară pe puțin doi metri. E greu de crezut, dar i-am repetat de mai multe ori „Mulțumesc”, deoarece vedeam încă în el un prieten și un protector. Numai pentru că îmi găseam anevoie cuvintele nu i-am spus: „Nu știți ce povară mi-ați luat de pe suflet”.

Starea asta de spirit m-a ținut până ce a plecat. Apoi m-am simțit, nu știu dacă reușesc să mă explic, fără sprijin, total nemulțumit de hotărârea pe care o luasem. Cine știe dacă Standle nu mi s-a părut protector fiindcă nu mă lăsa să deschid gura, să-mi exprim îndoielile. Cred că mi-a fost teamă de parcă aș fi dezlănțuit o calamitate neașteptată. Am zăbovit făcând ocolul cartierului, ca să nu ajung prea devreme și mai ales să nu apar acasă cu zbuciumul pe chip și cu fălcile încleștate, căci astfel nu m-aș fi putut preface bine dispus sau cel puțin indiferent. Mai voiam să și reflectez, deoarece nu știam ce să-i spun Dianei.

Deodată, am strigat: „Nu-i pot face una ca asta”. Nu puteam face aranjamente cu un necunoscut, pe ascuns, ca s-o internez. Nu mi-aș ierta așa ceva; și nici ea, credeți-mă. Mi s-au năzărit planuri absurde. Să-i propun să plecăm, chiar în noaptea aceea, pentru o săptămână, la un loc de agrement pe malurile râului Tigre (timpul nu era potrivit), sau să ne repezim până la Mar del Plata ori la Montevideo, să ne încercăm norocul la cazinou.

Bineînțeles că dacă Diana m-ar întreba „De ce nu așteptăm până mâine dimineață, de ce plecăm în toiul nopții, de parc-am fugi?” n-aș ști ce să-i răspund.

Nu-mi aduc aminte dacă v-am spus că soția mea e foarte curajoasă. Cu toate că păstra o amintire tristă sanatoriului unde au internat-o, pe când nu era încă măritată, și biata de ea se bizuia pe mine s-o apăr de orice fel de medic sau infirmier care ar apărea la noi acasă, dacă ar fi bănuit însă că eu îi propuneam să fugim, pe lângă faptul că ar fi rămas dezamăgită și m-ar fi disprețuit cumplit, nu m-ar fi urmat pentru nimic în lume, chiar de-ar fi știut că a doua zi veneau după ea. Cât de diferiți mai sunt oamenii: până în clipa aceea nu mi-ar fi trecut prin cap că cineva mi-ar putea interpreta planurile ca o încercare de fugă. Singura mea grijă a fost să-mi salvez soția.

E drept că, dacă mă strângeți un pic cu ușa, recunosc că am convenit să-mi dau soția ca să nu ies prost în discuție. Mai adaug, dacă vreți, o circumstanță agravantă. Când profesorul a dispărut din fața mea, nu m-a mai interesat dacă mă pun rău cu el sau nu și m-am îngrozit de ce enormitate încuviințasem. Sărmana Diana, atât de încrezătoare în Lucho al ei: la prima ocazie ați văzut cum am apărat-o. Chiar dacă ea nu mă iubește cât o iubesc eu, sunt sigur că nu m-ar părăsi astfel la insistența nimănui. Integritatea și curajul soției mele mă uimesc, și în momentele grele, cum sunt astea prin care trec acum,

îmi slujesc drept pildă.

Vă veți da seama cât de mult se înșală cei care spun că n-am avut noroc în căsnicie.

Acasă mă aștepta o surpriză. Când am aprins lumina în dormitor, Diana, care era deja în pat, s-a prefăcut că doarme. Spun asta întemeiat, pentru că am surprins-o uitându-se la mine cu o privire cu desăvârșire trează. Uluit, m-am dus să-mi adun gândurile în bucătărie, unde Ceferina curăța de zor. Dacă am vreo neînțelegere cu soția mea, prefer să nu dau ochii cu ea, din pricina antipatiei pe care i-o poartă.

— Ce-a pățit? mi-a spus și mi-a pregătit niște *mate*.

— Cine? am întrebat-o, de parcă n-aș fi înțeles.

— Cum cine? Nevastă-ta. E din cale afară de ciudată. Pe mine nu mă duci: se întâmplă ceva cu ea.

11

Dimineața, când a sosit profesorul, Diana dormea sau se prefăcea că doarme. E drept că pe mine - deși n-am închis ochii toată noaptea - tipul m-a luat prin surprindere. Cât de devreme a mai venit, nici n-apucase să cânte cocosul lui Aldini!

Purtarea mea în acea împrejurare a lăsat de dorit, fiindcă mi-am pierdut capul. Cred că cei de odinioară erau mai bărbați. Mai mare rușinea: l-am întrebat pe nepoftitul ăla:

— Ce să fac?

— Spuneți-i că o caut, răspunse, placid ca de obicei.

Așa am și făcut și, să vedeți, fără să ceară vreo lămurire soția a dat fuga să se spele și să se îmbrace. M-am gândit că o să treacă ceva timp, deoarece în treburile astea femeile întârzie mai mult decât se crede. M-am înșelat: după câteva minute a apărut, strălucitor de frumoasă, cu valijoara în mână. După părerea mea, își pregătise lucrurile încă dinainte de a se culca.

Acum intru la bănuială că profesorul s-a înțeles poate cu ea în ajun, la școală. Naiba știe ce minciuni i-a mai turnat. Mi-a fost milă de ea, când am văzut cât de ușor se lăsa înșelată, și l-am urât pe profesor. În această ultimă privință am fost nedrept, căci cel mai vinovat eram eu: îi făgăduisem soției mele ajutor și mă încurcasem în atâta prefăcătorie. Diana m-a sărutat și, întocmai ca un copil, sau mai bine zis ca un cățeluș, s-a luat după Standle.

— A rămas casa goală de parcă i-am fi scos mobila, a spus Ceferina.

Vocea ei, care îi răsună totdeauna în cerul gurii, răsună atunci și în încăpere. Poate că bătrâna a vorbit cu gânduri rele, dar a exprimat ce simțeam și eu.

Începu îndată să mă plictisească. Se arătă peste măsură de atentă și drăgăstoasă, ajunse cu voia bună la un exces remarcabil de

vulgaritate, ba chiar fredonă tangoul *Victoria.* M-am gândit nedumerit că cineva care ne iubește ne poate spori mâhnirea. Și m-am dus la atelier să-mi văd de ceasuri.

12

Tocmai ne așezaserăm la masă, bătrâna Ceferina tare însuflețită și cu o poftă grozavă de mâncare, eu cu gâtul încleștat, de nu trecea nici o înghițitură de apă, când a sunat telefonul. Am răspuns într-un suflet, crezând că era Diana care mă chema să vin după ea. Era *don* Martín, socru-meu.

Cum bietul de el nu aude bine, la început a înțeles doar că fiică-sa nu era acasă. Când a priceput că am internat-o, pe cuvânt că mi s-a făcut frică la telefon. Pe lângă faptul că socru-meu e iute la mânie și-și arată supărarea de te impresionează, pe atunci internarea Dianei căpătase chiar și pentru mine proporțiile unei catastrofe. Mi-am zis că, înainte de a apuca *don* Martín să vină la noi, trebuie s-o aduc de braț pe Diana.

— Plec, am anunțat.

— Fără să mănânci? întrebă Ceferina alarmată.

— Plec chiar acum.

— Dacă nu mănânci, o să-ți slăbească puterile, se împotrivi. De ce-l lași pe moșul ăsta să te fiarbă?

M-am înfuriat și i-am răspuns:

— Iar dumneata de ce tragi cu urechea la discuțiile care nu te privesc?

— Atunci e clar că te-a pus pe jăratec. Ți-a poruncit să te duci să-i cauți fetița? Bine măcar că la întoarcere o să mănânci cu poftă, că o să-ți gătească ea.

Nu-mi plac certurile astea cu bătrâna. Am plecat fără să-i spun o vorbă.

Nici n-am ajuns bine la colț, că mi-a aținut calea Picardo Grasul. Am băgat de seamă că atunci când ești mai necăjit dai peste o paiață ca Picardo și tot ce ți se întâmplă nu mai pare real, ci un vis. Lucrurile nu se îndreaptă însă din pricina asta. Ești tot așa de nenorocit, dar mai cu capul în nori.

— Încotro? întrebă el.

E nemaipomenit cum își mișcă Picardo mărul lui Adam când vorbește.

— Am treabă, am zis.

Mă spiona stăruitor, ascunzându-și anevoie curiozitatea. E uimitor să te gândești că odată l-am considerat un fel de bătăuș, fiindcă acum

nu numai că e cel mai amărât din cartier, ci și cel mai costeliv.

— Azi dimineață ți-am văzut soția, spuse. A plecat foarte devreme.

— Și ce-i cu asta? am întrebat.

Nu știu de ce-mi vine în minte un amănunt de atunci: fără să vreau, îi vedeam pe mărul lui Adam firele de păr prost bărbierite.

— Te duci după ea?

— Ce-ți veni? i-am răspuns fără să clipesc.

— Trebuie să-ți încerci norocul la joc, grăi el.

— Lasă-mă în pace.

— Plasez buletine de pronosport și de pariuri. Aflând că am telefon, m-a angajat ca agent un avocat care trece uneori pe la restaurantul La Răscruce. Încep să lucrez de săptămâna viitoare. Făcu o pauză și adăugă, cu o siguranță neașteptată: Mi-ar plăcea să te număr printre clienții mei.

Eram gata să-i spun că treaba asta nu-i pentru niște amărâți, dar voiam să scap de el, așa că i-am promis:

— O să-ți fiu client dacă acum te oprești aici.

Îmi amintesc în cele mai mici amănunte de întâlnirea asta cu Picardo. De fapt, de tot ce s-a întâmplat după seara îngrozitoare a aniversării mele îmi amintesc de parcă s-ar petrece acum. Un vis se uită; un coșmar ca ăsta, nu.

13

Școala de dresaj ocupă terenul întins și accidentat unde se afla, pe când eram copii, ograda cu găini și ferma lui Galache. Clădirea, cum o numește neamțul, este fosta căsuță a paznicului, doar că acum e și mai veche, din lemn uscat - se pare că de pe vremea lui Galache n-a mai fost vopsită - cu câte o scândură putrezită și desprinsă. Totdeauna m-am minunat că puteau crește acolo piersicii ăia cu fructele atât de aromate, fiindcă tot domeniul era năpădit de miros de pui. Astăzi, acolo miroase a câine.

Nu știu de ce m-am apropiat neîncrezător. Veți spune: „Frica de câini”. Vă asigur că nu. Era o închipuire ideea că, intrând pe nepusă-masă, aveam să descopăr un secret care o să-mi pricinuiască necazuri. M-am gândit: „Trebuie să joc cinstit”. Vă relatez amănuntul ăsta, căci dovedește cum îmi mergea mintea; înainte de a afla ceva, ca și cum aș fi presimțit încercările la care aveam să fiu supus, băteam puțin câmpii. M-am gândit: „Trebuie să joc cinstit” și am chemat bătând din palme. Pe dată s-a ivit profesorul. N-a părut că se bucură de vizita mea.

Când am intrat în birou, m-a întrebat:

— Doriți o cafea?

Eram gata să refuz, ca să trec fără zăbavă să-i spun ce voiam; mă cunosc însă prea bine: știu că nervos nu-s bun de nimic, așa că am acceptat, pentru a câștiga timp și a încerca să mă liniștesc. Neamțul ieși din cameră.

Eu nu sunt dintre cei care se laudă că presimt evenimentele; mă întreb totuși de ce m-am arătat, de la bun început, atât de neliniștit. E adevărat că faptul de a-și interna soția într-un ospiciu, mai mult sau mai puțin prin trădare, era de ajuns să tulbure pe oricine. Îmi spuneam: „Mă îngrozesc de ce-am făcut", dar pe cuvânt că, în spatele acestui fapt, bănuiam ceva și mai rău.

În cămăruță aerul era închis. Pe pereți atârnau portrete de câini înrămate de pare-ar fi fost de oameni și o acuarelă ce reprezenta un vas de război, la prova căruia am descifrat cuvântul Tirpitz{31}. Biroul profesorului, o mobilă din aceea cu ușă glisantă și vălurită, ca jaluzelele, era ticsit cu hârțoage îngălbenite. A făcut puțin loc, ca să-și pună stacana cu cafea, o lingură de supă și o zaharniță de faianță. Pe podea, lângă scaunul turnant, se afla o cutie desfăcută de *Bay Biscuits,* cu dungi albastre, roșii si albe. O cutie mare, din acelea pe care le vedeți prin magazine.

Acum îmi dau seama că mă uitam la lucrurile acelea de parc-ar fi fost vii.

Mi-a adus cafeaua într-o ceșcuță de porțelan.

— Scuzați-mă, spuse. Aici n-am două cești la fel și nici linguriță. Pe deasupra, nu știu dacă vă place cafeaua.

L-am privit, surprins.

— Pentru că nu e cafea, a explicat. Cafeaua e rea, excitantă. Orzul e bun. Vreți zahăr?

14

Să vedeți ce lucruri se mai întâmplă: orzul m-a ajutat să mă stăpânesc.

— E prost, dar n-are importanță. Am împins ceșcuța. Nici o importanță.

— Nu pricep, spuse cu gravitate.

— Mă gândesc la cu totul altceva.

— Vă gândiți la soția dumneavoastră.

A fost rândul meu să fiu nedumerit.

— De unde știți? l-am întrebat.

Era oare așa de șiret încât a ghicit, sau eram eu așa de tulburat încât, fără să vreau, lăsam să mi se citească gândurile? Nu lămuri

nimic cu răspunsul:

— Pentru că vă mustră cugetul.

— Nu există nici un motiv pentru care să fiu mulțumit, l-am prevenit. Dumneavoastră ați făcut o greșeală Și cine face o greșeală, o îndreaptă.

A lungit-o, vorbind întruna pe un ton rezonabil, dar care părea insolent și chiar ridicol atunci când vocea, în general groasă și profundă, i se subția. Pe scurt, m-a pisat cu riscurile bolii și cu confortul Institutului.

— Ascultându-vă, s-ar crede că ați băgat-o într-un hotel de lux. Într-un *palace*.

— N-are de ce să invidieze un *palace*.

Adăugă un cuvânt care sună *eslós* sau cam așa ceva. Faptul că nu l-am înțeles m-a ajutat să mă înfurii.

— Să-mi scoateți soția! strigai. S-o scoateți!

S-a lăsat o tăcere care nu se mai sfârșea.

— Scoateți, scoateți, grăi în cele din urmă, ciocănindu-mi ușor fruntea cu vârful arătătorului, tare ca fierul. O să vă scot doar ideea asta din cap.

L-am privit. Este uriaș, un adevărat dulap îmbrăcat ca un om.

— Dacă soția mea, când se va întoarce acasă, mi se va plânge de ceva, vă fac răspunzător.

Am încercat să par amenințător, dar vorbele mele sunară a împăcare. Pe deasupra, spunând „când se va întoarce acasă”, m-a cuprins teama că-mi fac iluzii deșarte și m-am simțit deznădăjduit.

— Dacă o scoateți, răspunse, o faceți pe răspunderea dumneavoastră. Eu nu-i fac una ca asta doamnei Diana. Nu mă pretez la așa ceva.

Nu știu de ce, felul în care a rostit *pretez* m-a făcut să mă înfurii și mai tare pe el. Ne-am mai dondănit o vreme. În sfârșit i-am mărturisit, ca un copil gata să plângă:

— De data asta îmi face impresia că am pierdut-o pentru totdeauna.

M-am detestat pentru dovada asta de slăbiciune. Standle mă sfătui:

— Dacă insistați, de ce nu vorbiți direct cu doctorul Reger Samaniego?

— Nu, nu, m-am apărat.

— Cel mai cuminte ar fi să vă întoarceți acasă. Chiar acum.

Am plecat ca un lunatic. N-am apucat să ajung bine la gardul de sârmă, când m-a fulgerat un gând alarmant. „Poate că tipul se înșală” mi-am zis și am chibzuit iute. „Nu știe că mă bate în discuții fiindcă e mai șmecher. Poate crede că mi-e frică de el. Dacă crede așa ceva, soția mea rămâne fără nici o apărare”. M-am întors din drum, am ajuns iar la căsuță și-am întredeschis ușa, apărând în prag. Profesorul părea din nou supărat.

— Să nu fie nemulțumită soția mea, că de nu, dumneavoastră și doctorul ăsta o s-o încurcați! Cum deschise gura, dar nu scoase un cuvânt, i-am strigat: Dacă aveți ceva de spus, vorbiți!

— Nu, nu, bâigui. N-o să fie nemulțumită.

Își bău dintr-o înghițitură cafeaua care de fapt era orz și se răcise pesemne. Am închis ușa. Am plecat ca un victorios, dar satisfacția nu m-a ținut mult. „Îi dau dreptate bietei Diana, mi-am zis. Mă preocupă în felul cel mai meschin doar amorul meu propriu. Cine știe dacă nu-i întârzii eliberarea cu fanfaronada asta”.

15

Când m-am întors acasă, am găsit-o pe Adriana María. Venise ca să rămână, cu copil cu tot. Spre deosebire de socru-meu, s-a arătat afectuoasă și m-a felicitat pentru purtarea „curajoasă și binevenită”.

— Tăticu a fost totdeauna dușmanul ospiciului, mi-a explicat. Când a murit mămica, a jurat că n-o să mai fie om pe lume care s-o interneze pe Diana. Nu bănuia că soțiorul era omul ăsta.

Cred că am zâmbit satisfăcut, fiindcă orice încuviințare îl însuflețește pe cel care nu are parte toată ziua de așa ceva, dar mi-am schimbat dispoziția când am priceput că mă felicita nici mai mult nici mai puțin decât pentru internarea Dianei. Am protestat cum am putut.

— Adevărul e, spuse Adriana María, cu tonul cuiva care dă o lămurire completă, că n-ai habar câte lacrimi am vărsat din pricina capriciului lui tăticu.

— Un capriciu al tatălui tău?

— Da, așa cum auzi. O iubește la nebunie pe Diana.

— Diana nu-i de vină că e iubită, am ripostat.

— Asta așa-i. Ai într-adevăr dreptate. Dar trebuie să fii de acord că eu îmi cunosc familia. Sunt, cum să-ți spun, obișnuită cu ea.

Am privit-o nedumerit și m-am gândit: „Nu reușesc să înțeleg. Când sunt mai îngrijorat din cauza soției mele, descopăr că tocmai cumnata are haz”. M-a trezit din aiurelile astea o frază a Adrianei María, pe care am auzit-o cât se poate de limpede:

— Eu semăn cu mămica, iar Diana e leit bătrânul.

Cu o furie pe care n-ar putea-o explica nici un psihanalist, i-am răspuns îndată:

— În familie semănați toți, dar eu o iubesc pe Diana.

— De mic copil, zise, viața mea a fost o luptă. Pe când prietenele mele se jucau cu păpuși, eu vărsăm lacrimi și luptam. Totdeauna am luptat.

— Ce trist!

— Într-adevăr ți se pare trist? întrebă cu ardoare. Văduvă, tânără, liberă, mă port cum și-ar dori multe femei măritate. Te-ai gândit vreodată cum e viața mea?

I-am răspuns sincer:

— Niciodată.

— Viața mea e pustiul imens pe care l-a lăsat Rodolfo, soțul meu, când a murit. Îți jur pe mama că până acum nu i-a luat nimeni locul.

M-am simțit stânjenit. Poate că am înțeles, fără nevoia de a mă gândi prea mult, că Adriana María era cineva din afară, gata să se amestece unde nu-i fierbe oaia, și că avea să pretindă tot felul de atenții, în clipele în care eu nu doream altceva decât înțelegere și liniște. Mi-am ascuns cum am putut mai bine nemulțumirea și, în căutarea unui umăr de frate, vorba tangoului, m-am dus în camera Ceferinei, în spate. Chiar în ușă m-am izbit de ea; deși ciocnirea a fost ușoară, deoarece Ceferina căra perne și pături, totuși m-a descumpănit.

Ființele care ne iubesc au și dreptul să ne deteste uneori. A comentat, de parcă s-ar fi bucurat că mă vedea:

— Nu câștigăm mare lucru, nu-i așa?

Cu toate că știam că cel mai cuminte era să-mi țin gura, am întrebat-o:

— Ce te face să spui așa ceva?

— În casa asta mi-a fost dat mereu să fac patul unor nerușinate.

Vocea îi șuiera de furioasă ce era.

— Mă duc să-mi văd de ceasuri, i-am zis.

Trecând pe lângă baie, cred că am văzut-o în oglindă pe Adriana María, aproape goală până la brâu. Noroc că n-a surprins-o Ceferina, căci am fi avut pricină de gâlceavă pentru multă vreme.

16

M-am aplecat asupra ceasurilor împins de o neliniște tainică, pesemne cu speranța că munca îmi va abate gândurile. Când s-a apropiat vremea mesei de seară, am socotit că, dacă păstram ritmul ăsta, spre sfârșitul săptămânii aveam să termin reparațiile prevăzute pentru sfârșitul lunii.

I-a venit rândul mărcii „Systeme Roskopf” a farmacistului. Indiferent despre ce am vorbi, *don* Francisco, farmacistul, emite mereu, cu precizia unui mecanism de ceasornic, sentințe de genul: „E renumele meu”, sau „Nu se mai fabrică ceasuri ca ăsta”, sau cea care pentru el e culmea tuturor: „L-am moștenit de la răposatul tata”. În timp ce desfăceam ceasul, mă gândeam: „Ca să nu-l contrariez pe

Standle, am fost de acord să o interneze la Psihiatrie. Nu degeaba zice Diana că, din dorința de a se pune bine cu primul venit, bărbații își sacrifică nevasta." Să nu mă întrebați ce avea „Systeme Roskopf"-ul: am lucrat la el cu mintea aiurea.

Deodată, gândurile mele, ba chiar și ceasurile, mi-au devenit insuportabile. Cred că i-am dat iar dreptate Dianei, ba am simțit chiar o aversiune pentru meseria de ceasornicar. De ce să privești de aproape mărunțișurile astea? M-am ridicat de pe scaun, am făcut câțiva pași prin cameră ca un animal în cușcă, până când ceasurile au început să bată. Atunci am stins lumina și am plecat.

Am intrat în sufragerie; era aproape întuneric, iar televizorul era deschis. Pentru o clipă, vă rog să mă credeți, m-a copleșit o fericire de nesuportat: pe cine văd, întoarsă cu spatele, uitându-se la ecran? Ați ghicit: pe Diana. Am dat fuga s-o îmbrățișez când, deodată, fie că m-a auzit, fie că a simțit prezența mea, pentru că s-a întors. Era Adriana María. Trebuie să recunosc că seamănă cu soția mea, numai că e brunetă, cum v-am spus, iar la fire se deosebește mult. Văzând că nu e Diana am simțit atâta ciudă împotriva femeii din fața mea, încât fără să vreau am comentat în șoaptă: „Nu-i ia oricine locul". Încet, Adriana María s-a întors cu spatele și a continuat să se uite la televizor. Se petrecu atunci ceva foarte bizar. Ciuda se risipi și mă cuprinse iar mulțumirea. Nici eu însumi nu mă înțeleg. Știam că femeia asta nu e soția mea, dar atâta vreme cât nu-i vedeam fața, mă lăsam înșelat de aparențe. Probabil că, din toată povestea asta, dumneavoastră vă puteți face o părere destul de proastă despre ceea ce înseamnă Diana pentru mine. Nu-i nimic altceva decât părul ei, sau nici atât, unduirea părului ei pe umeri, și forma trupului și felul în care se așază? Aș vrea să vă asigur că nu-i așa, dar e greu să exprimi în cuvinte un gând confuz.

Veți spune că Diana are dreptate, că ceasornicăria e a doua mea natură, că tind să privesc îndeaproape amănuntele. Cred totuși că scena de mai sus, lipsită de semnificație dacă mă gândesc doar la ea, împreună cu restul întâmplărilor pe care le povestesc capătă sens și ajută la înțelegerea lor.

17

M-am refugiat iar printre ceasuri, pentru o oră nesfârșită. Când m-am întors acasă, Adriana María îi arăta Ceferinei arborele genealogic al familiei Irala. I-l făcuse pe bani grei același potlogar de la Rural care le povestise că se trăgeau dintr-un Irala de pe timpul coloniei. După cum spune Aldini, doar mie mi-a fost dat să intru într-o familie

cu desăvârșire deosebită de tot ce se vede în zilele noastre. M-am uitat peste umărul cumnatei mele și, când am descoperit pe una din ultimele ramuri numele Dianei - figurez alături de ea, legat printr-o liniuță - m-am emoționat. Sărmana de ea, rău a mai nimerit cu un bărbat așa slab de înger. Am ridicat brusc privirea și am văzut că Ceferina râdea. Probabil râdea de vanitatea cumnatei mele, deși e cu putință să mă fi surprins când mi-am dat cu mâna pe la ochi. Când e vorba să observe ce e ridicol la alții, bătrâna nu iartă.

Un lucru părea vădit: cu necazurile mele, îmi prindea mai bine să nu cer înțelegere de la femeile din preajmă. Ceferina își luă un aer trufaș, întrebând parcă: „Nu-ți spuneam eu?" Mi-ar plăcea să știu ce-mi reproșa bătrâna. Eu nu m-am însurat cu cumnată-mea, ci cu soția mea. Îmi veți spune: „E bine știut doar, crezi că te însori cu o femeie și te însori cu o familie".Vă lămuresc însă că, de-ar fi nevoie, m-aș însura din nou cu Diana, chiar dacă ar trebui să-i car în spate pe Adriana María, pe *don* Martín și pe Martincito. Desigur, am regretat cu adevărat în acele zile asemănarea leită între cumnata și soția mea. La tot pasul o confundam, tresărind cu iluzia că s-a întors Diana. Îmi ziceam: „O să-mi dau silința să nu mă mai înșel iar". Credeți-mă, în situația mea nu-i bine să ai o ființă asemănătoare în casă, căci îți amintește neîncetat de absența celei adevărate.

Mi se pare că v-am povestit că sunt cam maniac: nu suport, de exemplu, mirosul de mâncare în haine și în păr. Diana mă ia mereu peste picior, spunându-mi că poate nu m-or interesa strămoșii, dar am sensibilități de domnișor. Naiba știe ce gătea Ceferina în seara aceea: era sigur însă că-ți puteai da imediat seama că-și făcea baia turcească în aburi de usturoi. Pesemne că m-am plâns, fiindcă Adriana María m-a întrebat:

— Te supără mirosul? Mie îmi face o foame! Dacă vrei, vino în camera mea.

Înainte de a ieși, m-am uitat înapoi. Ceferina mi-a făcut cu ochiul, deși știe prea bine că nu-mi place ca lumea să se gândească la prostii. Probabil că nedumerirea mi s-a văzut pe chip, deoarece Adriana María m-a întrebat, cum nu se poate mai îngrijorată:

— Ce-a pățit sărăcuțul de el? Își puse mâinile pe umerii mei, mă privi țintă, fără să șovăie închise ușa cu o lovitură de picior și insistă cu o voce foarte drăgăstoasă: Ce-a pățit?

Voiam să scap de brațele ei și să ies din cameră, pentru că nu știam ce să-i spun. Nu puteam să-i pomenesc de Ceferina care-mi făcuse cu ochiul fără să zgândăresc vrajba dintre cele două femei și, poate, fără să-i fi dat de înțeles că dezaprobam faptul atât de inocent de a fi închis ușa, considerându-l o lipsă de tact. Așa încât n-am invocat motivul din clipa aceea, ci pe cel din totdeauna. Am procedat astfel sperând să-mi asigur simpatia cumnatei.

— Mă întreb dacă nu-i o nebunie, am bâiguit.

Eram palid pesemne, căci a început să mă frece de parc-ar fi vrut să-mi pună în mișcare sângele în tot corpul.

— Și unde-i nebunia? exclamă, grozav de mulțumită.

— Crezi că a fost neapărat necesar?

— Ce să fi fost neapărat necesar?

Rosti apăsat fiecare cuvânt. Părea o proastă.

— S-o internez la Psihiatrie, am explicat.

Nu înțeleg femeile. Fără pricină vădită, Adriana María trecu de la însuflețire la oboseală. Un doctor de-al soției mele zicea că așa se întâmplă când scade brusc tensiunea. Acum, cumnată-mea părea istovită, plictisită, fără vlagă să vorbească și să trăiască. Eram gata să-i spun să-și controleze tensiunea, când șopti, cu o sforțare vizibilă:

— E spre binele ei.

— Nu sunt sigur, am răspuns. Cine știe cât suferă sărăcuța, pe când noi facem ce ne poftește inima.

Râse într-un fel ciudat și mă întrebă:

— Ce ne poftește inima?

— O internare, dragă, e îngrozitoare.

— O să treacă.

— Să nu ne facem iluzii, am insistat. Sărăcuța de ea e la balamuc.

Pe un ton care mi-a căzut destul de prost, replică:

— Dă-i zor întruna cu sărăcuța! Altele n-au norocul să li se plătească un balamuc de lux.

— Balamucul e balamuc, am protestat.

Îmi răspunse pe dată:

— Luxul e lux.

Îmi făcusem speranța că o să mă înțeleg cu ea, că o să-mi fie o adevărată soră în clipele astea de tristețe, dar vedeți și dumneavoastră ce prăpăstii spunea. Ba mi-a mai făcut încă o surpriză. Când unul din ceasurile cu cuc a început să bată de opt, s-a răsucit de parc-ar fi scos-o ceva din sărite și strigă furioasă:

— Să nu mă mai plictisești cu femeia asta!

Așa cum auziți: pe propria-i soră a numit-o „femeia asta”.

Am ieșit din cameră fără să scot un cuvânt. Adriana María probabil că era supărată foc, căci bombăni foarte deslușit, pe un ton ridicat, „stricată”, „până când” și „ce o fi văzând la ea?” M-am prefăcut că nu bag de seamă și am plecat.

Pe coridor am dat nas în nas cu Ceferina, rare mă întrebă imediat:

— Așadar nu i-ai făcut pe plac?

Într-un acces de mânie, i-am răspuns:

— Diseară nu cinez acasă!

18

Nu vreau să exagerez, dar vă asigur că într-o situație ca a mea, fără un confident de încredere care să mă asculte și să-mi dea un sfat, singurătatea devine insuportabilă. Spuneți-mi la cine puteam apela să-mi ușurez sufletul? Din motive de neînțeles, cumnata mea era pornită împotriva Dianei. Ceferina, de ce să mă amăgesc, n-a iubit-o niciodată. Puștiul era doar un copil. Socru-meu - bietul de el nu era mai puțin necăjit decât mine - mă socotea vinovat că am internat-o și mă detesta. Îmi aduc aminte că mi-am spus: „De-aș avea măcar un câine, ca Aldini șchiopul, i-aș putea împărtăși necazurile și mi-aș mai alina durerea. Dacă aș fi ascultat-o pe Diana, când îmi cerea morțiș să cumpărăm unul, poate că aș fi evitat atâtea nenorociri".

Nici n-am ieșit bine în bezna de afară, că am și regretat furia care mă cuprinsese și m-am întrebat ce-i cu mine. Noroc că atâta supărare nu mi-a tăiat de tot pofta de mâncare, pentru că în orice bodegă, cu coatele sprijinite de masă, îți trece timpul mai ușor decât bătând străzile.

L-am întâlnit pe Aldini în restaurantul La Răscruce, poate tocmai pentru că mă gândisem la el. Oricum, nu văd altă explicație. Odată, Diana mi-a atras atenția că e un fapt destul de obișnuit.

— Tu aici? l-am întrebat.

Aldini era singur, în fața unui pahar de vin.

— Nevasta mea e bolnavă, a răspuns.

— Și a mea.

— Să mai zici că nu există coincidențe! Dacă rămân acasă, Elvira nu m-ascultă și se apucă să pregătească cina; ca să nu facă imprudențe, am mințit-o.

— Nu mai spune!

— Am scornit că prietenii m-au invitat la masă. Nu-mi place s-o mint.

— Te invit eu, așa că n-ai mințit-o, i-am zis.

— Să mâncăm împreună. Nu trebuie să mă inviți.

Am încercat să-l lămuresc că, dacă nu-l invitam, însemna că și-a mințit soția, dar m-am încurcat în argumente. Am comandat tocană.

— Nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap că o să te întâlnesc aici, l-am asigurat cu sinceritate.

— Să mai zici că nu există coincidențe! răspunse.

— Coincidențe? am întrebat. Ce legătură au coincidențele?

— Amândoi aici. Amândoi cu soția bolnavă.

Am recunoscut:

— Ai dreptate.

E deștept Aldini. A repetat de câteva ori:

— Amândoi cu soția bolnavă.

— Te simți fără rost, am comentat.

Cum tocana întârzia, am golit coșulețul cu pâine. Cineva vorbi, în ceafa mea:

— Nu-l ascultați pe fățarnicul ăsta!

M-am întors; era Picardo Grasul, care mă arăta cu degetul, zicând:

— Și-a adus pe ascuns acasă cumnata, care-i leită soția.

Făcu cu ochiul (ca Ceferina, mai înainte), nu așteptă să-l invităm ci se așeză, comandă o porție de tocană și, făcând pe grozavul, trase de două-trei ori din țigara pe jumătate stinsă pe care Aldini o lăsase în scrumieră.

Dinspre biliard se îndreptă spre masa noastră un domn blond, cu capul mare, de statură mult sub cea normală, robust în costumul lui pe talie. Mi-am dat seama că părul îi era dat cu fixativ, și că părea foarte curat, chiar strălucitor. Se vedea clar că era dintre cei care-și fac manichiura la marile frizerii din centru.

Picardo Grasul s-a grăbit să-l prezinte:

— Maestrul.

— Maestrul Jorge Rivaroli, a explicat tipul. Dacă nu vă deranjează, vă țin tovărășie.

Picardo i-a tras un scaun. S-a așternut o tăcere prelungă, de parcă n-am fi avut ce vorbi. Eu continuam să mănânc pâine.

— Vremea e cam schimbătoare, și-a dat cu părerea maestrul.

— Cel mai rău e că e umed, răspunse Aldini.

Picardo mi-a zis:

— Mi-ai promis că o să joci, poate la pariuri.

— Nu joc, am răspuns.

— Foarte bine, încuviință maestrul. E prea multă nesiguranță în lumea asta ca să mai adăugăm și un joc de noroc.

Picardo mă privi neliniștit.

— Ai promis, insistă.

Maestrul îl opri:

— Nu se cade să plictisești lumea, Picardito.

— Și de băut, domnilor? întrebă patronul, *don* Pepino în persoană, care a venit la masa noastră de cum l-a văzut pe Rivaroli.

— Pentru toată lumea *Semillon,* comandă maestrul. Roșu, se-nțelege.

Prefer vinul alb, dar n-am zis nimic.

— Jumătate de sifon, adăugă Aldini.

Deși cum nu se poate mai amărât, Picardo nu încetează cu răutățile:

— Domnul are soția bolnavă, explică, arătându-mă, dar să nu se plângă, fiindcă și-a adus acasă cumnata, care-i leită.

— Nu-i totuna, am protestat.

Râseră cu toții. Cu răspunsul ăsta lăsam drum liber să discute despre viața mea intimă, ceea ce îmi displăcea profund. Picardo comentă:

— Pun rămășag că pe întuneric o confunzi cu soția.

Nu degeaba se zice că gura nebunilor adevăr grăiește.

— Mie, a observat gânditor Aldini și eu i-am fost recunoscător că a abătut atenția către el, mi se întâmplă ceva ciudat, în lumina amurgului. Dacă vă povestesc o să râdeți.

Din loialitate, l-am sfătuit:

— Atunci nu povesti.

— De ce să nu povestească? întrebă maestrul și servi la toți niște vin. Înțeleg că suntem între prieteni.

Aldini mărturisi:

— O fi poate din pricină că mi se întunecă vederea; când e lumină puțină, o văd pe soția mea mai frumoasă, nu știu cum să vă spun, de parcă ar fi tânără. Un lucru destul de ciudat: în clipele alea cred că e așa cum o văd, fata tânără de odinioară și o iubesc mai mult.

— Și dacă-ți pui ochelarii? întrebă Picardo.

— Ce vrei, se ivesc amănunte despre care e mai bine să nu vorbim.

— Nu te recunosc, am zis. În general nu ești indiscret.

— Ei, dragă, protestă, pot fi și eu odată cu chef!

Maestrul a remarcat, cu multă afectare:

— Domnul e un iubitor de frumos.

Picardo m-a arătat cu degetul.

— Și ăsta. Dacă nu mă credeți, maestre, întrebați cum sunt soția și cumnata lui. Te bagă-n draci.

— Nu fi sâcâitor, Picardito, îl dojeni maestrul.

— Nu exagerez, protestă Picardo. Nu știți, maestre, ce-a pățit bietul de el? În cârdășie cu un neamț, profesor de câini, și-a băgat nevasta la balamuc și acum are mustrări de cuget.

Maestrul mă rugă sincer:

— Luați toate astea uitându-vă de la cine vin. Știți de fapt că Picardito n-o spune cu răutate.

— Să vedeți, i-am răspuns, nu-l iau în seamă, căci îl cunosc pe Picardo; dar fiți sigur că are gânduri rele.

— Răutatea îi pornește din suflet, mă susținu chelnerul, servindu-ne cu încă o porție de tocană.

Picardo insistă:

— Acum umblă de colo până colo, pentru că îi pare rău și vrea s-o scoată din balamuc.

Cum o fi aflat? Vorba mea de totdeauna: orice veste se răspândește până la urmă în pasaj.

— Scuzați-mă că mă amestec, spuse Rivaroli. Pot să vă întreb ceva?

Sincer să fiu, nu doream ca tipul să se vâre în treburile mele. Negăsind însă cum să-l opresc, am încuviințat.

— Nu-i nimeni mai potrivit să-ți întindă o mână, dacă vrei într-adevăr să-ți scoți soția, remarcă Picardo.

Pesemne că eram destul de nervos, fiindcă în noaptea aia am mâncat o groază de tocană și de pâine, fără să mai vorbesc că și la *Semillon* am întrecut măsura.

— Motive de etică profesională mă îndeamnă să vă pun o întrebare, explică maestrul. Vă amintiți dacă ați dat autorizația cuvenită?

— Cuvenită?

— Pentru internarea soției.

— Eu n-am iscălit nimic, am răspuns,

— Bine ați făcut! îmi spuse. Niciodată nu trebuie să iscăliți nimic. Știți dacă soția și-a dat aprobarea în scris?

— Nu, asta n-o știu.

— Dacă n-a dat-o, avem pe ce să ne bizuim și să acționăm.

Aduseră nota.

— Plătesc eu, a zis maestrul.

— Nu, plătesc eu, i-am replicat, partea lui Aldini și a mea.

Picardo comentă entuziasmat:

— Ai să vezi cum îi face maestrul să joace după voia lui.

Nu lămuri pe cine anume.

— Sunt cu totul la dispoziția dumneavoastră, mă asigură maestrul pe când ieșeam. La momentul potrivit mi-l trimiteți pe Picardito, să mă înștiințeze. Vă garantez că vă iese mai ieftin decât internarea, cu avantajul de a avea soția acasă.

Cum începuse să picure, maestrul s-a oferit să ne ducă cu mașina. Aldini și cu mine nu l-am lăsat să se deranjeze, deoarece după atâta conversație mondenă e o adevărată plăcere să rămâi doar între prieteni. Ne-am îndreptat spre pasaj. Stropii s-au prefăcut în răpăială, șontâcăiala lui Aldini ne încetinea mersul, hainele se udaseră leoarcă și ajunsesem să mă întreb dacă n-ar fi fost mai bine să fi acceptat invitația lui Rivaroli. Am așteptat să treacă aversa, adăpostindu-ne sub o cornișă. Deodată, Aldini mi-a spus:

— Nu te-ncurca cu avocați. O să-ți ia și cămașa de pe tine.

— Trebuie să judecăm drept, am răspuns. Într-o privință îi dau dreptate lui Picardo. Dacă vreau să mi-o dea înapoi pe Diana, nu trebuie să îngreunez lucrurile.

— Mă întreb dacă discuția din seara asta nu te angajează. E o întrebare.

— Nu i-am spus da.

— Nici nu l-ai refuzat. Pe unul ca ăsta e mai bine să nu ți-l faci dușman. Nici pe cei de la balamuc.

— Păi, dragă, trebuie să aleg. Dacă vreau s-o scot, cu cineva tot o să mă pun rău.

— Crezi că soția ta i-a dat neamțului aprobarea?

— De ce să i-o fi dat?

— Nu știu. Întreb doar.

— Întrebi tu de ceva.

Ploaia s-a mai oprit, așa că ne-am continuat drumul, Aldini hotărât să meargă încet, iar eu trăgându-l de un braț, ceea ce era neînchipuit de obositor. Când am traversat strada, șchiopul a refuzat sau n-a fost în stare să sară peste băltoacă și s-a udat până la pulpe. A remarcat gânditor:

— Dacă reiese mai apoi că a semnat-o, cine știe în ce complicații te vâră avocatul.

— Crezi?

— Calomnie sau ce-o fi. După o clipă de tăcere, adăugă: Nu mi-ar plăcea să mi-i fac dușmani pe cei de la balamuc.

Am ajuns în pasaj. Reflecțiile lui Aldini mă plictisiseră.

— Oricum o să mă pun rău cu careva, am spus. Acum mă duc să mă culc, că pic de somn.

— Ferice de tine. Eu trebuie să-l scot la plimbare pe Malandrin și pe deasupra să-i mai fac și ceaiul Elvirei.

Acasă era stins peste tot. Din vina tocanei, toată noaptea am avut coșmaruri și am visat tot felul de prăpăstii.

19

Daca vă povestesc că a doua zi Ceferina s-a purtat cu mine plină de considerație, poate n-o să-mi dați crezare. Vă spun, totuși, adevărul-adevărat. Nu degeaba tot zice *don* Martín că firea femeii e la fel de schimbătoare ca vremea din Buenos Aires.

Tocmai beam *mate* când i-am zis Ceferinei:

— Dacă vine vreun client, până după-masă nu sunt la atelier.

Ceferina comentă cu cumnată-mea:

— Așa cum ai auzit: acum lipsește toată dimineața.

Socotea desigur că nu mai eram acolo, dar să nu credeți c-a vorbit disprețuitor. I se simțea de la o poștă admirația și nedumerirea din glas. Pe deasupra, aș fi jurat că cele două femei nu mai erau așa de învrăjbite ca de obicei. Cine să le înțeleagă?

— Unde te duci? întrebă Adriana María.

— Mă întorc la prânz, am răspuns.

Se uitară una la alta. Aproape că mi-au făcut milă.

Cum vremea se schimbase, am mers cu plăcere pe jos, așa că am ajuns destul de curând în apropierea Institutului de Psihiatrie. Vă mărturisesc că m-am sprijinit de grilajul Clinicii pentru Animale Mici, fiindcă la vederea Institutului curajul m-a cam lăsat. Nu-mi era teamă pentru mine. N-aveam însă încredere în capacitatea mea de a argumenta și a convinge și mă întrebam dacă vizita asta la director nu avea să înrăutățească situația Dianei, dacă biata de ea nu avea să plătească mai departe pentru stângăciile și neroziile mele.

E limpede că, temându-mă pentru Diana, mă temeam pentru mine, deoarece nu pot trăi fără ea. Cred că însăși Diana mi-a spus odată că orice iubire, și mai cu seamă a mea, este egoistă. Pe de altă parte, dacă nu vorbeam cu Samaniego, mă expuneam la riscul ca Diana să-mi reproșeze în viitor: „Nu te-ai zbătut pentru mine”.

Mi-am făcut curaj cum am putut, am traversat strada Baigorria și am sunat la poarta Institutului. Un infirmier m-a însoțit până la biroul doctorului Reger Samaniego unde, după ce-am așteptat puțin, m-a primit asistentul lui în persoană, doctorul Campolongo. E un tip cu fața rasă, foarte palidă și rotundă, atât de meticulos pieptănat încât presupui că s-a folosit de riglă și de compas ca să-și împartă firele.

Primul amănunt care nu mi-a plăcut: îndată ce m-a văzut acolo, a încuiat ușa. Mai era și altă ușă care dădea spre interior.

V-aș putea face inventarul biroului: cât o să trăiesc n-am să-l uit. La dreapta am descoperit una din pendulele acelea de lemn închis la culoare, marca „T. Derême” care, dacă le dai atenția cuvenită oricărui mecanism, sunt în general bune. Ceasul Institutului se oprise, de cine știe când, la unu și treisprezece minute. La stânga era un fișier metalic și o chiuvetă cu consolă, pe care am zărit mai multe siringi. În mijloc se afla biroul, cu un registru de rețete, câteva cărți, un telefon și o sonerie în formă de broască țestoasă cu carapacea de bronz. Biroul era de lemn negru, sculptat, cu o ghirlandă de capete micuțe, cu expresie cu tot, o piesă valoroasă, dar care mie mi se părea puțin respingătoare, căci probabil purta ghinion. Mai erau și niște fotolii, din piele foarte închisă la culoare și lucrată în relief, cu aceleași capete micuțe aducătoare de ghinion. Pe peretele din fund, printre diplome, se afla un tablou cu personaje îmbrăcate în tunică și cu cască.

Campolongo mi-a spus:

— Va trebui să-l scuzați pe doctorul Reger Samaniego. Nu poate să vă primească. Se află la cinci.

— La cinci?

— Da, la etajul cinci. La chirurgie.

— Nu știam, i-am răspuns ca să-mi ascund nedumerirea, că faceți operații.

— Chirurgia, îmi explică satisfăcut, îmbogățește astăzi arsenalul terapeuticii psihiatrice avansate. Cu ce vă pot fi de folos, domnule Bordenave?

— Voiam să aflu vești despre soția mea.

Campolongo a deschis un sertar și a început să se uite la niște fișe, operație care i-a luat un timp ce mi s-a părut nesfârșit. În cele din urmă a zis:

— Veștile, *grosso modo,* sunt bune. Aș spune că soția dumneavoastră reacționează favorabil la tratament.

Ca să nu mă pripesc, pentru că pasul următor era hotărâtor, i-am pus o întrebare de umplutură:

— Ce reprezintă tabloul ăsta?

— O scenă romană. Doctorul Reger Samaniego o să vă explice. Cred că e un rege cu nevasta lui.

Luându-mi inima în dinți, am profitat de coincidență și l-am întrebat:

— Credeți, domnule doctor, că aș putea s-o văd pe a mea?

Fără grabă, Campolongo strânse fișele, închise sertarul și-mi spuse:

— În cazul acesta special, vizita oricărei persoane apropiate mi se pare puțin recomandabilă pentru bolnavă. Bineînțeles, nu exclud posibilitatea ca doctorul Reger Samaniego să fie de altă părere și să dea curs, stimate domnule Bordenave, amabilei dumneavoastră cereri.

— Dacă credeți, îl aștept pe doctor.

— Mi-e teamă că n-o să-l puteți vedea.

Pe scurt, cu aerul său prietenos, la început a spus nu, apoi imediat, ca să mă amăgească, a spus că poate și la urmă că nu. Când ți-ai făcut iluzia că o să vezi pe cineva de care ți-e dor, dacă ți se spune că nu-i cu putință, amărăciunea e cumplită. Stăpânindu-mă doar în parte, l-am întrebat:

— Sunteți în măsură să-mi spuneți data aproximativă când se va întoarce soția mea acasă?

Campolongo m-a asigurat:

— Nu vă pot răspunde, fiindcă totul depinde - și dumneavoastră înțelegeți perfect - de felul în care răspunde pacienta la tratament.

— Trebuie să mă resemnez să mă întorc acasă fără să știu nimic sigur?

Cu un aer de politețe exagerată, Campolongo a surâs și a dat din cap.

— Întocmai, zise.

Își închipuia poate că eram cu totul de acord.

— Cu toate astea însă nu mă voi resemna, l-am prevenit.

M-a privit surprins.

— Va trebui să vorbiți cu doctorul Reger Samaniego.

— Când? am întrebat.

— Când o să vă primească.

— Până atunci, soția mea rămâne închisă aici și eu n-o pot vedea.

— Nu vă enervați.

— Cum să nu mă enervez? Credeam că nu e prizonieră.

— E bolnavă.

— N-am știut că sanatoriul ar fi ca o închisoare.

— Nu vă enervați.

— Dacă mă enervez, mă internați și pe mine?

M-am gândit: „Cel puțin o să fiu mai aproape de Diana”.

Campolongo se ridică din fotoliu, înconjură ușor biroul, de parcă eu aș fi dormit și n-ar fi vrut să mă trezească, și se rezemă de chiuvetă, repetând mecanic:

— Nu vă enervați.

Vorbea ca cineva care încearcă să liniștească și să păcălească un copil bolnav sau un câine.

— Dacă mă enervez, îmi faceți o injecție? Un calmant? Vai de dumneavoastră! Vă închid localul.

Campolongo s-a oprit să mă privească. Bănuiesc că vorbele mele l-au supărat, după felul în care mi-a zis:

— Nu umblați cu amenințări!

— Și ce-ați crezut dumneavoastră? Că o să-mi spuneți ce trebuie să fac și ce trebuie să nu fac? Aflați că avocatul meu este la curent cu vizita asta. Dacă nu-i telefonez la prânz, acționează.

— Un avocat? Cine e?

— La timpul cuvenit veți afla.

— Nu vă purtați așa.

— Cum vreți să mă port?

— Vă sugerez să fixați o întrevedere, azi sau mâine, cu doctorul Reger Samaniego. Poate că vă lasă s-o vedeți pe bolnavă.

Pentru că nu mai așteptam nimic, am luat cuvintele astea împăciuitoare drept o predare fără condiții. Ca să fiu sigur, l-am întrebat;

— Îmi vorbiți sincer?

— Cum să nu vă vorbesc sincer?

— Credeți că Samaniego îmi va da voie?

Mie însumi mi s-a părut întrebarea asta prea servilă. Campolongo își recâștigă tonul de superioritate:

— Dragul meu domn, zise, asta o s-o vedem. Eu v-am împărtășit părerea mea de specialist cinstit. Dacă doctorul Reger Samaniego hotărăște altcumva, n-o să fiu eu cel care se opune. Doctorul știe ce face!

— Iar eu vă sfătuiesc să vă reparați ceasul, am arătat spre „T. Derême”. Un ceas care nu merge face impresie proastă. Te gândești: Aici totul merge la fel.

Ce câștig debitând impertinențe pe care lumea nu le înțelege? Campolongo m-a ascultat imperturbabil, poate furios, dar își făcuse cheful de a-mi fi refuzat posibilitatea s-o văd pe Diana și în afară de asta mi-a mai și spus „dragul meu domn”. Am făcut drumul către casă cu moralul la pământ.

Când am ajuns, Adriana María era ocupată cu dereticatul, Martincito nu se întorsese de la școală, nici Ceferina de la piață. Am intrat în camera mea, m-am înfășurat în ponchoul albastru cu negru pe care Ceferina mi-l făcuse cadou de nuntă și m-am trântit pe pat. Temperatura era desigur în scădere, sau poate din pricina supărării de la Institutul de Psihiatrie nu mă simțeam prea bine.

După puțin timp, fără să bată la ușă, intră Adriana María. M-a surprins, căci era numai în furou, ceea ce într-o dimineață ca asta părea de neînțeles.

— N-ai să răcești, dragă? am întrebat-o.

— În casă e cald și, ce vrei, am sângele încă tânăr.

— Cum să fie cald, am replicat. N-are nici un rost să te vânturi așa.

Adriana María a oftat, s-a lăsat să cadă pe un scaun între pat și fereastră, privindu-mă plină de curiozitate.

— Ce-i cu tine? mă întrebă.

— Nimic, i-am spus.

— Ești bolnav?

— Ce-ți trece prin minte? Mă simt minunat.

— Ești obosit?

— Puțin. Tu ești cea care pari abătută sau, mă rog, tristă, i-am zis. Ai pățit ceva?

— Sunt îngrijorată pentru că băiatul nu s-a întors încă de la școală, spuse.

Zâmbi și mă întrebă pe alt ton:

— Sunt pisăloagă? Te plictisesc?

— Deloc, te asigur.

Am privit-o ca să mă creadă și-am dat de o scenă care mi-a tăiat răsuflarea: trântită pe scaun, cu picioarele desfăcute, schimbată la față, despuiată la piept, era așa de ciudată că m-a mirat vocea ei cu desăvârșire normală, atunci când m-a întrebat:

— Ce-ți dorești acum cel mai puțin e o femeie, nu-i așa?

— De ce spui asta?

— Închipuiește-ți că nu-ți fac nici o vină. Știi ceva? Și eu am sângele fierbinte.

Mă simțeam prost, eram grozav de trist și mă gândeam la soția mea, pe care n-aveam s-o văd până cine știe când, iar femeia asta, cu înfățișarea ei caraghioasă, îmi spunea tot felul de aiureli incoerente.

Am asigurat-o:

— N-am sângele fierbinte.

Protestul meu era de prisos. Adriana María mă întrebă:

— Nu-i oare mai bun ceea ce ai în casă?

Tocmai eram pe punctul să-i spun cinstit că nu înțelegeam, când din curiozitate sau teamă am deschis ochii. Priveliștea nu era de fel liniștitoare. Cu respirația tăiată, agitându-se dintr-o parte într-alta,

cumnată-mea mi-a amintit de Gaucho Asadurián, pe ringul de la Luna Park{32}, cu câteva clipe înainte de a începe atacul. Întorcând capul, de parcă s-ar fi sufocat, a surprins pesemne ceva prin fereastră, fiindcă s-a oprit de îndată. Eu m-am aplecat instinctiv, dar Adriana María ieșise deja din cameră și-mi strigă pe furiș:

— Martincito! Martincito!

O să râdeți dacă vă povestesc că, în liniștea camerei, mi-am auzit bătăile inimii. În cele din urmă, m-am uitat întâmplător la cronometrul „Escasany”. Băiatul se întorsese de la școală dând dovadă de o punctualitate de lăudat… Tot teatrul ăla cu grija că nu mai venea era deci neîntemeiat.

N-am avut timp să-mi mut gândul la grijile mele, că în prag se ivi alt vizitator, numai și numai ca să mă sâcâie. Era puștiul. Ca și maică-sa, nu ceru voie înainte de a intra. Toți cei din familia Irala seamănă, dar Diana e regina familiei.

Puștiul s-a înfipt în mijlocul camerei, cu brațele încrucișate, încordat, furibund, extraordinar de tăcut. Stând în picioare, cu șorțul de la uniformă care îi era prea lung, deoarece maică-sa prevăzuse o creștere rapidă ce nu se producea, mă purta cu gândul la nu știu ce stampă cu un general în surghiun, privind marea. Martincito se uita la mine cu un aer sever, aproape amenințător și de sus, ceea ce îi venea tare greu, întrucât el în picioare și eu în pat suntem, dacă nu mă înșel, de aceeași înălțime. Făcea din când în când câte un pas mărunt, ca și cum nu se mai putea stăpâni, poticnindu-se în grabă să-și recapete rigiditatea. Cred că scotea un fel de zumzet. Am început să mă satur să-l tot văd înaintea ochilor, punându-mi răbdarea la încercare, așa că i-am spus:

— Parcă ești o statuie, dragă.

În realitate, părea o maimuțică furioasă, când se apropie de pat, de parcă ar fi vrut să mă atace și, dintr-o smucitură năvalnică, îmi trase ponchoul care fâlfâi ca o mare pasăre albastră, iar în cădere mă cufundă în beznă. Nu vă închipuiți cât m-am luptat ca să mă eliberez. Când am izbutit în cele din urmă să scot capul, l-am văzut pe Martincito schimbat cu totul, deloc amenințător, mai curând cu umerii căzuți. Stătea cu gura deschisă, privindu-mă nedumerit.

— M-am plictisit de pantomima ta, i-am spus.

Am sărit din pat, l-am apucat de un braț și l-am scos afară. Nici nu i-am dat bine drumul, că s-a întors să se mai uite la mine cu gura căscată.

M-am privit și eu pentru orice eventualitate, fiindcă mi-au venit în minte tot felul de coșmaruri în care te crezi îmbrăcat și deodată te pomenești gol. Eram treaz, cu o înfățișare cam șifonată dar cuviincioasă.

21

Mi-era foame, așa că m-am dus la bucătărie să caut o bucată de pâine. Am ieșit pe stradă, ca să fiu singur, dar am dat de Aldini șchiopul, care stătea acolo cu câinele. Să nu credeți că mi-a părut rău; numai cele două femei mă scot din sărite. Soarele era blând.

— Dă-mi o bucată de pâine, zise Aldini.

Mestecam amândoi într-o tăcere deplină. Curând, nu m-am mai putut abține și i-am povestit cu lux de amănunte discuția cu doctorul Campolongo.

— Medicul mi-a spus că vizita mea putea să-i facă rău Dianei. Tu crezi o tâmpenie ca asta?

— Am auzit că vizita rudelor le face rău acestor bolnavi.

— Dragă, mi se pare că eu nu sunt o rudă, am răspuns cu suficiență îndreptățită.

— În locul tău, nu l-aș lăsa pe Rivaroli să intervină.

— Dar pe Reger să-l sun la telefon?

— Mai dă-mi pâine, zise Aldini și întinse mâna.

A mâncat gânditor. Am insistat:

— Să-l sun?

— Nu, spuse. Eu m-aș abține.

— Îți vine foarte ușor să te abții. Doar nu Elvira e cea internată.

— Ai dreptate, admise, dar nu-ți prinde bine să-l suni pe Reger.

— De ce?

— Pentru că dacă îl suni, jocul e deschis și poate trebuie să acționezi.

— Cum?

— Asta-i, că nu știu. Așa că mai bine nu-l suna.

— Am chef să-l sun.

— Dacă nu reușești să-l faci să te primească, sau dacă îți spune răspicat că nu vrea, ai să te vezi în situația nefericită de a fi nevoit să apelezi la avocat, ca să nu se ocupe de tine medicii.

— Crezi că dacă nu fac nimic o apăr pe Diana?

— Bineînțeles. Dacă nu suni, ei nu știu ce pui la cale și se grăbesc să ți-o dea înapoi, ca să se pună la adăpost.

Totdeauna Aldini s-a remarcat prin inteligență.

Femeile mă chemară, strigând că se răcește mâncarea.

22

După masă m-am refugiat în atelier, unde aveam de lucru, căci în

zilele acelea îmi aduseră o grămadă de ceasuri. Cu bănetul câștigat i-aș fi oferit Dianei viața luxoasă pe care nu ostenea să mi-o ceară stăruitor, dar blestemații de bani îmi veneau când soția mea nu putea profita de ei.

Vechea poveste: a fost de ajuns să mă apuc să încălzesc apa de *mate,* că s-au auzit bătăi în ușă. Intră un bărbat mai în vârstă, însoțit de doi muncitori care duceau, pe un fel de targă făcută din bețe, ceasul de la fabrica Lorenzutti. Bărbatul mi-a explicat că el era șeful de atelier, că ceasul nu mergea de mai mulți ani și că, acum avea nevoie de el, în stare perfectă, pentru petrecerea de duminică. I-am spus să-l ducă la alt ceasornicar, că eu nu pridideam într-adevăr cu lucrul (n-am terminat bine de spus asta, că mi s-a părut o dovadă de trufie care poate purta ghinion). Șeful de atelier nici vorbă să se răzgândească; m-a întrebat într-un fel care nu mi-a plăcut:

— Cât îmi cereți ca să fie gata sâmbătă?

— Nu-l iau nici pentru cincizeci de mii de pesos, i-am spus, ca să-i dau a înțelege că-l refuzam categoric.

— S-a făcut, răspunse.

Până să protestez eu, a și dispărut cu muncitori cu tot.

N-am avut încotro și a trebuit să mut pe masa de alături lucrul de pe masa de reparat și să mă apuc să demontez ceasul fabricii. M-am întrebat cu o presimțire amară dacă tot bănetul care se încăpățâna să-mi curgă din belșug nu avea să fie până la urmă inutil. O neliniște prelungită te chinuie cu tot felul de superstiții și cabale.

Abia pusesem apa la încălzit, când s-au auzit iar bătăi în ușă. Îmi amintesc că m-am întrebat dacă de data asta îmi vor aduce ceasul de la Turnul Englezilor. Era Martincito, care venea cu o carte.

— Cadou de la bunicul, pentru că am luat note bune. Vreau s-o citești.

— Trebuie să demontez ceasul.

— Ce ceas grozav!

— E cel de la Turnul Englezilor.

Martincito îl privea fermecat, în vreme ce-și plimba distrat mâinile peste ceasurile de pe cealaltă masă. M-am gândit că în curând o să înceapă să cotrobăie.

— Atenție la ceasurile clienților, l-am prevenit.

Dacă îi dau ce merită, Diana n-o să mă ierte, când se va întoarce, chiar dacă puștiul s-a purtat urât, deoarece îl iubește ca pe copilul ei. Oare se va întoarce Diana? Când mintea îmi zbura aiurea, eram convins că se va întoarce, dar când începeam să mă gândesc, mă cuprindea îndoiala.

— Mie mi se pare că nu-i o carte pentru bărbați. Bunicul, care e zgârcitul-zgârciților, le-o fi dăruit-o mamei și mătușii Diana când erau mici.

— De ce spui că nu-i o carte pentru bărbați?

— E cu un prinț prefăcut în animal. Dacă izbutește să se facă iubit de o fată, se preschimbă la loc în prinț.

— Nu mai spune! i-am zis.

Mi-a spus că, dacă nu-l cred, să citesc cartea. I-am promis că așa voi face. A insistat.

— Începe acum.

A trebuit să-l ascult. Recunosc că povestea mi-a stârnit destul de mult interesul, fiindcă animalul reușește până la urmă să se facă iubit de o fată și se preschimbă iar în prinț.

— Îmi place.

— De ce minți? m-a întrebat.

— Nu mint. Pe cuvânt că și eu eram un animal până am cunoscut-o pe mătușa ta Diana.

Eram nervos din pricina lui, căci începuse iar să-și plimbe degetele printre ceasuri. Știam că se gândea la altceva, dar când am descoperit la ce anume am rămas surprins. Mi-a spus;

— Mama e rea. N-o iubește pe mătușa Diana. Eu o iubesc.

Cât pe-aci să-mi cadă din mâini o jumătate din ceasul de la Lorenzutti.

— O iubești pe Diana? l-am întrebat.

— Mai mult decât pe oricine altcineva. Cine n-o iubește?

— Și eu o iubesc.

— Știu. De aceea tu și cu mine trebuie să fim prieteni.

Era adevărat ce spunea Martincito. În clipa aceea eram în stare să-i dau „Systeme Roskopf”-ul farmacistului să se joace cu el.

— Trebuie să fim prieteni, i-am spus.

Se uită în toate părțile și mă întrebă:

— Te încumeți să semnezi un pact cu sângele tău?

— Sigur că da.

— Trebuie să-ți spun ceva.

— Dă-i drumul.

— N-o să povestești la nimeni de pe lume ce-o să-ți spun?

— La nimeni de pe lume.

— Nici mamei?

— Nici.

— Să nu te iei după mama, pentru că vrea mereu să te despartă de mătușa Diana.

— Nimeni nu mă va despărți de mătușa Diana.

— N-o să te iei după mama? Jură-mi.

I-am jurat.

23

Noaptea, Adriana María a trecut de mai multe ori pe lângă ușa mea, doar în furou. Deodată, nu m-am mai stăpânit. M-am sculat și-am chemat-o, cu un deget pe buze, în semn ca să nu facă zgomot. A venit imediat. Privind-o atât de aproape îmi puteam închipui că e soția mea. I-am zis:

— Pot să te întreb ceva?

Mi-a spus că da. Când să vorbesc, mi-a pus un deget pe buze, în semn că să nu fac zgomot, m-a luat de braț și m-a tras până în mijlocul camerei; pe vârfuri, s-a dus să închidă ușa, s-a întors și s-a uitat la mine într-un chip care, sincer vorbind, m-a încredințat că ne înțelegem.

— Bătrâna, lămuri, are auzul ascuțit ca un ofticos. Spune-mi ce vrei. Îndrăznește.

Am îndrăznit și i-am spus:

— Tu crezi că, dacă mă duc s-o văd, îi fac rău Dianei?

Ca și cum n-ar fi auzit, m-a întrebat:

— Cui?

— Dianei. Așa mi-a zis un doctor de la Psihiatrie.

A vorbit cu o voce slabă, nepăsătoare:

— Azi dimineață ai fost la Psihiatrie?

N-am apucat să deschid gura, că s-a pus pe strigat, fără să se neliniștească de fel că Ceferina ar putea s-o audă:

— Ce-mi pasă mie dacă-i face bine sau rău? Totdeauna te-am crezut mai bărbat, dar îți jur că acum o înțeleg pe soră-mea, ba chiar o compătimesc și o felicit din inimă dacă s-a dus după profesorul de dresaj.

— Ce tot spui? am întrebat-o. Să-mi explici imediat!

A răspuns:

— Ești încăpățânat, dar n-ai nimic de bărbat în tine.

De la o clipă la alta, furia o schimonosea și o făcea să pară de-a dreptul nerușinată, ceea ce nu-mi cădea bine, pentru că semăna atât de mult cu Diana. Mi-a zis că nu-mi mai spune nimic, ca să nu-mi petrec noaptea plângând în poala bătrânei.

Bineînțeles, am petrecut noaptea pe gânduri, zvârcolindu-mă în pat. Deodată, am strigat: „De ce să-mi pese de accesul ăsta de furie împotriva mea, dacă Diana e internată la Psihiatrie?”. Nu mi-am sfârșit bine vorba, că m-a asaltat o îndoială: „Sau n-o fi acolo? Ce-a vrut să insinueze Adriana María?”. Bănuiala asta lămurea poate discuția pe care am avut-o dimineața cu doctorul Campolongo. „S-a împotrivit s-o văd”, mi-am spus, „pur și simplu pentru că Diana nu se afla în clinică. A inventat prostia că vizitele mele i-ar face rău, ca să

mă îndepărteze definitiv”.

Noaptea, omul gândește într-un fel straniu. Dă crezare tuturor amenințărilor și spaimelor, alungând cu ușurință gândurile care-l pot liniști. Așa încât am socotit, ceasuri în șir, că e cât se poate de firesc ca doctorii să susțină că Diana era internată, chiar dacă ea n-a pus piciorul în Institut. De ce? Ca să-l acopere pe profesorul ăla de dresaj. Jurământul făcut lui Hipocrate impune însă altă responsabilitate.

Eram atât de nebun și de nenorocit încât, ajungând la concluzia că Diana se afla în clinică, m-am bucurat o clipă.

Când, în sfârșit, să adorm, am auzit pași pe pietrișul din grădină. Am stat nemișcat, ca să aud mai bine. Cum nici cel de afară nu s-a mișcat, se lăsă o liniște desăvârșită. „Cel care va obosi primul o să se miște” m-am gândit. Probabil că a obosit cel de afară, fiindcă am auzit iar pași. Am dat fuga la comodă, am deschis un sertar însă, în mare zor, n-am găsit revolverul. Este un Eibar cu mânerul încrustat cu sidef pe care mi l-a lăsat răposatul tata. În schimb am dat de lanternă. M-am repezit la fereastră, am deschis-o și abia am avut timp să zăresc un om care sări gardul și se făcu nevăzut. Aș fi jurat că era băiatul de servici de la școala de dresaj, dar mi-am zis că cineva care muncește ziua nu se poate preface noaptea în tâlhar.

24

A doua zi, pe când mă sculam și mă îmbrăcam, eram cufundat tot în gândurile acelea, așa încât, fără să iau seama la ce făceam - fără măcar să mă pieptăn ori să mă bărbieresc - m-am dus la bucătărie să beau *mate*. Cum m-a văzut, Ceferina mi-a venit în întâmpinare și, căutând să mă privească în ochi, m-a întrebat:

— Ce-i cu tine?

Bându-și ceaiul în balansoar, cumnată-mea se căznea să-și ascundă râsul, de parcă s-ar fi distrat grozav. N-ar trebui s-o spun, dar uneori o asemăn cu o vulpe mare ce se linge pe bot dinainte de năzbâtiile pe care le pune la cale. Ochii îi strălucesc, e bine făcută, ca Diana, cu aceeași piele trandafirie. Aproape singura diferență între ele e culoarea părului. Îmi amintesc că m-am gândit: „Nu-i cu putință să fie atât de rea și să semene într-atât cu soția mea”.

— Ai cearcăne, spuse Ceferina. Și ești palid.

— Foarte palid, corectă Adriana María.

— Nu te simți bine?

Adriana María adăugă:

— Bineînțeles că și-a petrecut noaptea oftând după nevestica lui. Cine știe ce farmece îi face Diana. Lui să nu-i vorbești de alta.

Nu-mi puteam crede urechilor. Vă jur că uneori libertatea cu care vorbesc femeile mă uluiește. Aș vrea să știu ce-și spun între ele. Chiar dacă nu se împacă, alcătuiesc un fel de breaslă.

— Nu râde, îi zise bătrâna.

— Crezi că mai am chef de râs?

— Cum ai mai strigat azi-noapte la el!

Am protestat imediat:

— N-a strigat la mine.

— Crezi că sunt surdă? comentă Ceferina și-mi dădu ceaiul.

— Azi-noapte a fost cineva în grădină.

— Și eu am auzit pași, spuse bătrâna. Trebuie să repari fereastra de la bucătărie.

— Ce-are fereastra? a întrebat Adriana María.

— Nu se închide. Într-o noapte o să ne pomenim cu un tip înăuntru.

— Să dea domnul! spuse Adriana María.

Am întrebat:

— A plecat Martincito?

— Dacă nu pleacă, o să întârzie, lămuri bătrâna.

— N-o să aștepte să te scoli, a zis Adriana María.

Am constatat de mii de ori. Într-o noapte nu închid ochii, în cealaltă dorm buștean. Adriana María anunță:

— Ies în oraș.

— Unde te duci? o întrebă Ceferina.

— Am și eu treburile mele. Sau în casa asta numai bărbatul pleacă fără să spună unde?

Mi s-a părut că vorbea ca să aud eu. Ce-mi pasă dacă iese ori nu în oraș?

Când am rămas singuri, bătrâna și-a pus mâinile pe umerii mei și m-a întrebat:

— Ce se întâmplă, Lucho?

— Nimic, i-am spus.

— Nici în mine n-ai încredere?

Ca să vedeți cât e de drăguță când vrea.

— Dacă mă iei așa, o să-ți spun. Nu știu ce-i cu mine, dar mă întreb dacă Diana se va mai întoarce vreodată.

— Parc-ai fi Picardo. Când paceaura aia de Mari l-a lăsat, își petrecea toată ziua la La Răscruce, strigându-i patronului: „Pepino, crezi că o să se întoarcă?”

— Foarte nostim, i-am răspuns.

M-a întrebat de ce să nu se întoarcă Diana.

— Mi se tot fac aluzii.

— N-o asculta pe cumnată-ta.

— Alta-i pricina. Poate or fi închipuiri de-ale mele. Câștig atâta bănet că mă pune pe gânduri. Cantitatea mă sperie. Mă tot întreb dacă

nu-mi curg dinadins atâția bani, fiindcă n-o să am cum să-i cheltuiesc.

— Dacă ăsta-i motivul, n-avea nici o grijă, îmi spuse. Dacă pe Diana o țin pentru totdeauna la balamuc, oricât vei câștiga n-o să-ți ajungă pentru cheltuieli.

Avea poate dreptate, dar nu mă consola; ea nu mă înțelegea și eu nu știam să-i explic.

— Ieri au venit unii cu un ceas așa de mare că, socotesc eu, aduce ghinion. Îmi plătesc o grămadă de bani. Nimeni nu-mi scoate din cap că e ceva necurat în toată treaba asta. O să râzi: lucrez la ceas zorit și cuprins de o adevărată teamă, ca și când aș vrea să nu mă contagiez.

— Teamă de ce?

— Că n-o să se mai întoarcă Diana.

O clipă m-a privit parcă năucă; apoi m-a întrebat cu multă blândețe:

— Știi de ce n-are leac lumea asta?

Am asigurat-o că nu știam. Mi-a spus:

— Pentru că visele unora sunt coșmarul altora.

— Nu înțeleg, am mărturisit.

— Gândește-te la politică, nu mai departe.

— Ce are a face politica?

Am încercat să explic diferența între politică și afecțiunea mea pentru Diana. M-a întrerupt.

— Gândește-te la alegeri și la revoluții. Jumătate din populație e mulțumită, iar cealaltă, deznădăjduită.

— E noutatea, i-am spus.

De la o vreme îi sare iute țandăra.

— Noutatea, noutatea, repetă cu blestemata de trufie pe care i-o dă inteligența. Sub același acoperiș tu te rogi să se întoarcă Diana, iar Adriana María, să nu se întoarcă.

— Crezi? am întrebat-o.

— Cum să nu cred? Dacă mă strângi cu ușa, îți spun că nici eu n-o să mă plâng dacă Diana putrezește închisă acolo.

„Noroc că îmi rămâne prietenia lui Martincito” m-am gândit.

25

Restul dimineții l-am petrecut cu ceasul „Ausonia” al fabricii. Am lucrat în mare zor să termin odată, de parcă aș fi fost încredințat că, în vreme ce mă îndeletniceam cu vechitura asta, soției mele i s-ar putea întâmpla ceva la Institutul de Psihiatrie. La unsprezece și jumătate, cu oarecare ușurare, am pus mecanismul la locul lui. Bineînțeles că aveam să țin ceasul sub observație, cel puțin douăzeci și patru de ore înainte de a-l preda.

Aldini mi-a explicat de mii de ori că nu trebuie să mă las stăpânit de superstiție, deoarece îmi amărăște sufletul.

Căutând să aflu ceva sigur despre prânz, m-am dus la bucătărie să le întreb pe femei. Mi-aduc aminte că mi-am zis, ca și când aș vorbi cu cumnată-mea: „Te-ai întors repede”, și că n-am putut să nu mă întreb unde o fi fost. Cu spatele la ușă, trebăluiau cu crătițile pe plită și din când în când își apropiau capetele să șușotească. Faptul că se arătau așa de prietene m-a lăsat nepăsător, căci era de ajuns să mă gândesc o clipă ca să pricep că toată tovărășia asta n-avea alt motiv decât pizma față de Diana. Șușoteau din obișnuință, dar dușmănia nu și-o ascundeau.

Aveam chef să stau la taifas cu Martincito (mă simțeam poate destul de singur), însă în cele din urmă m-am hotărât să merg la La Răscruce, pentru că n-aveam curajul să suport chipurile și aluziile celor două cât e prânzul de lung. M-am dus în cameră, să mă aranjez puțin, mi-am luat haina și am strigat din ușa bucătăriei:

— Mănânc în oraș.

Cum am ieșit în pasaj, m-a abordat Picardo. A turuit într-una, până în dreptul casei lui Aldini, să mă convingă că dorința lui cea mai arzătoare era să cumpăr de la el, cu toată inima, un cupon de bilete, pariind pe o iapă care sâmbătă avea să fie revelația secolului, în Palermo{33}. Pe când eu îi spuneam: „Nu joc, n-am la mine bani”, el mă pisa: „Nu poți să-mi faci una ca asta” și bătea câmpii cu amănunte, rostind anevoie, din pricina limbii (și chiar și a danturii false) numele iepei, care era străin.

— Nu joc, am repetat.

— Cumpără optzeci de bilete.

— N-am bani la mine.

— Ți le dau pe credit. Dacă maestrul află una ca asta, îmi pierd slujba, pentru că se dă în vânt după plata cu bani gheață. O să-ți nenorocești un camarad din copilărie? Te întreb pentru cazul în care iapa o să piardă. Dar fii liniștit, o să câștigi o grămadă de pesos.

I-am spus categoric că nu joc, dar cine izbutește să-l facă pe un tip greu de cap ca Picardo să accepte un refuz? A repetat până la exasperare „o grămadă de pesos” și a declarat:

— Plătești taxa pe câștig. Maestrul și cu mine vrem să-ți dăm satisfacție.

I-am spus:

— N-o să-ți plătesc nimic.

Mi-a promis că o să cumpere biletele. Am intrat la Aldini și l-am convins lesne să ia prânzul la restaurantul La Răscruce. *Dona* Elvira, care se simțea mai binișor, a comentat:

— Vreau să cred că voi doi nu puneți nimic la cale. Cum mă înzdrăvenesc, dau o raită pe la restaurant, să văd dacă Pepino n-a

angajat niște animatoare.

Vă previn că vorbea în glumă.

În timpul prânzului, Aldini n-a prea fost în apele lui. Împreună cu soția, urmăresc amândoi cu sfințenie la televizor romanul *Furtună în zori,* cu niște medici cu redingotă și joben care fură cadavre din cimitirul orașului pentru a face transplanturi, sau autopsii și vivisecție. O poveste de groază, despre începuturile științei care, dacă nu mă înșel, se petrece la Edinburg, pe vremea reginei Angliei, cu actori ce-și lipesc pe față plasture alb și joacă rolul mortului care merge. Deși i-am atras atenția că-mi tăia pofta de mâncare cu amănuntele lui, n-am reușit să-l fac să schimbe subiectul.

M-am întors apoi acasă, cu intenția fermă de a mă apuca de lucru. Cum nu dormisem toată noaptea, mi se închideau ochii și m-am trântit pe pat pentru câteva minute. Până la patru am visat tot felul de trăsnăi despre soția mea, care suferea din vina neamțului la Psihiatrie. Visul era atât de clar încât, când m-am trezit, nu mi-am putut alunga îngrijorarea, în așa hal încât îi vedeam parcă în fața ochilor, pe neamț cu joben și redingotă și pe soția mea cu plasture alb pe față. M-am zvârcolit învelit în poncho, am sărit din pat și-am strigat în gura mare: „Trebuie s-o văd. Nici Reger nici Campolongo, nici altcineva pe lumea asta nu-mi poate sta în cale.” Am rămas o clipă prostit, speriat de gândul că m-au auzit femeile. „Or să spună că sunt nebun” mi-a trecut prin minte. „Ce mai contează?”

26

Ca să mă dezmeticesc, am băut niște *mate,* pentru că de nu eram atent începea iar să mi se deruleze în minte, ca un film, coșmarul cu medicii, devenind de-a dreptul insuportabil când apărea soția mea cu plasture pe față.

Apoi, ajuns pe Incas, am luat autobuzul 113. Am coborât la pod, am luat-o la dreapta și am apucat-o pe bulevardul San Martín, iar apoi pe Baigorria. Am stat acolo la pândă, postat după copaci. În dorința mea arzătoare de a o zări pe Diana, nu i-am băgat în seamă pe trecători care, îmi închipui, se uitau bănuitori la mine. Nu vă ascund c-am tras o sperietură când doctorul Campolongo în persoană a ieșit din clădire, a trecut strada și s-a îndreptat chiar spre mine. M-am ascuns la iuțeală după un camion vechi, părăsit acolo, și-am văzut cum doctorul ajunge la chioșc și cumpără un pachet de țigări.

Alt moment de tensiune a fost când am zărit o femeie la fereastra de la etajul cinci al Institutului. Mi-am zis, fără umbră de îndoială: „E Diana”. Totdeauna am crezut că, dacă într-o zi o să fiu sub pământ și

Diana va călca peste mormântul meu, o voi recunoaște. Fereastra s-a deschis: făptura pe care eu o luasem drept Diana era, de ce să nu recunosc, o infirmieră destul de grasă.

Înainte de a pleca spre casă l-am luat pe 113 până la străzile Pampa și Estomba, fiindcă m-am hotărât să trec pe la școala de dresaj. În căsuță licărea o lumină gălbuie, foarte slabă. Am rămas de strajă o jumătate de oră, bătând trotuarul în sus și-n jos; din când în când aruncam câte o privire piezișă spre luminiță. Vă asigur că dacă ar fi apărut vreo patrulă mi-ar fi cerut actele, sau dacă m-ar fi văzut vreun prieten ar fi crezut că internarea soției m-a făcut să-mi pierd mințile; n-am ajuns chiar până acolo, dar în ritmul ăsta nu sunt pesemne prea departe.

Acasă l-am găsit pe Martincito pitit în spatele roabei pe care socrumeu, în grandomania lui, o cumpărase pentru lucrul la grădină. L-am întrebat, mirat:

— Ce faci acolo?

Părea supărat și, prin semne, îmi ceru să mă îndepărtez. Cum șoviăiam, explică:

— Dacă rămâi, mă descoperă dușmanul.

Când am dat cu ochii de băiatul vecinei, un grăsan palid, târându-se ca un vierme, am bănuit că se jucau de-a războiul. Eram gata să-i zâmbesc lui Martincito, dar l-am văzut așa de furios că am bătut cuminte în retragere.

27

Noaptea iar n-am putut închide ochii; în zori am auzit cocoșul lui Aldini și dimineața, când m-am dus să beau *mate,* băiatul plecase deja la școală și a trebuit să rabd înțepăturile Adrianei María.

— Bine că nevestica lui nu-i strică somnul, zise.

Ce știm oare despre semenii noștri? Nimic.

Către seară, a venit șeful de atelier de la fabrică, a plătit cât ne-am înțeles și a luat ceasul.

Pare de necrezut: la o anumită oră nu m-am mai putut stăpâni și-am pornit să dau o raită ca de obicei până la Psihiatrie și până la școala de dresaj. Ca un făcut, mereu dau de cine n-am chef: pe strada Estomba l-am întâlnit pe Picardo Grasul.

— Ce faci pe aici? mi-a zis.

Ca să-l pun în încurcătură, l-am întrebat:

— Ți-ai schimbat drumul?

— Eu în locul tău, m-a sfătuit el, n-aș căuta ceartă neamțului. E un tip periculos.

— Cum să-i caut ceartă?

Mi-a răspuns, cum nu se poate mai în silă:

— Înțelegi tu.

Am scornit repede o poveste ca să explic prezența mea pe strada Estomba.

— N-ai să mă crezi, i-am spus, fiindcă omul lasă să i se citească gândurile, dar mi-a trecut prin minte s-o aștept pe soția mea cu o surpriză.

— Nu mai spune, a comentat, ca și cum nu m-ar crede. Ce surpriză?

— Un câine, bineînțeles, am spus. Soția mea și-a dorit mereu un câine. Se știe prea bine. Întreabă pe oricine o cunoaște. Acum am să-i fac plăcerea asta.

Picardo zâmbea și se uita la mine. Luându-mi un ton solemn, care probabil că l-a intimidat, i-am zis:

— Vreau s-o primesc când se întoarce așa cum se cuvine.

Bombăni:

— Se pare că n-ai prea multă încredere în tine, dacă îți iei un câine în ajutor.

M-am prefăcut că n-am auzit bine. L-am întrebat:

— Ce spui?

— De unde scoți banii?

— De aici. Mi-am pipăit portofelul. Am adăugat apoi, pe tonul cuiva care-și dă importanță. Mi-au adus la reparat ceasul fabricii Lorenzutti.

L-am uluit pentru o clipă, dar și-a revenit.

— În loc să prăpădești bani pe câini, mi-a zis, mai bine plătește-mi datoria.

— Nu-ți datorez nimic.

— Cele optzeci de bilete pe care ți le-am jucat.

— Ți-am spus până mi s-a acrit că nu joc.

— Nu-mi face una ca asta și n-o striga în gura mare. Maestrul a rămas foarte plăcut impresionat că ți-am vândut cuponul de bilete. Dacă mă plătești cu ce-ai câștigat, ce pierzi?

În ultima vreme, Picardo a devenit foarte încăpățânat.

28

După ce-am mers o bucată, m-am uitat înapoi și l-am văzut pe Picardo care mă supraveghea de la colț fără să se ascundă deloc. „Din pricina pisălogului ăsta” mi-am zis „chiar dacă nu vreau să intru, trebuie s-o fac”.

În birou mirosea așa de tare a câine, că m-am pomenit compătimind-o pe Diana, de parcă aș fi fost sigur că locuia acolo.

Bunătatea nu ține mult la bărbatul gelos. Când am înțeles ce putea să însemne ceea ce-mi trecuse prin minte, m-am pornit să caut urme de-ale soției mele cu o înverșunare care mă uluia. N-am găsit nimic, de bună seamă. Veți spune poate că n-o iubesc prea mult, dacă n-am încredere în ea. Aici vă înșelați, chiar dacă în ce mă privește nu știu să găsesc argumente convingătoare.

Apăru dințosul, băiatul de servici de la școală.

— Ce doriți? întrebă.

Prin felul de a vorbi, l-ați plasa la jumătatea drumului între oameni și animale.

— Să vorbesc cu Standle, am spus.

Băiatul întredeschise o ușă, anunțând:

— Vă caută cineva.

Nu și-a luat ochii de la mine și nici n-a plecat până n-a venit Standle. Neamțul vădi o neplăcere pe care o mască apoi cu fața lui inexpresivă. Mi-aduc aminte de parcă s-ar petrece aievea că atunci n-am putut să nu mă întreb dacă tipul ascundea ceva sau dacă-mi jucase o festă.

— Ce doriți? întrebă.

I-am zis, poate ca să-i observ reacția:

— Caut un câine să i-l dăruiesc Dianei când o să se întoarcă acasă.

— Doamnei Diana?

Pe cuvânt că i-am surprins în ochi și pe buze o expresie batjocoritoare. M-am înfuriat și l-am întrebat:

— Cui altcuiva?

A trecut la afacere, plin de interes negustoresc.

— Avem în acest moment o adevărată scădere a ofertei, spuse. Urmarea firească în vânzare e creșterea prețurilor.

— Și când nu-i așa ceva! am răspuns.

— Dumneavoastră vă trebuie o cățea.

— Sau un câine.

— Un câine se lasă atras de o cățea. Pe o cățea însă n-o puteți abate de la datoria ei.

L-am prevenit:

— Mi-ați mai spus asta.

— Veniți cu mine. O să vă arăt ce vă trebuie.

A deschis o ușă și am înaintat printre două rânduri de câini. Nu că aș fi pretențios, dar vă asigur că locul nu era primitor. Atâta lătrat, atâta miros de câine amestecat cu dezinfectant, m-au deprimat și întristat. Aveam chef să las totul baltă.

— Ia uitați-vă cât e de frumoasă! spuse neamțul.

Era o cățea lup superbă. Când am ajuns în dreptul ei stătea cu capul lipit de pământ și de acolo de jos ne-a privit cu niște ochi atenți, aurii. Părea amuzată, de parcă s-ar fi distrat împreună cu noi de o glumă și

într-o clipă a trecut de la nemișcare la sărituri și ghidușii. Vă jur că mi-am zis: „O iau”. Vorba Ceferinei, e greu să reziști în fața frumuseții. O comparație tâmpită, se înțelege, fiindcă Ceferina se referă la soția mea.

— Cât cereți pe ea?

— Cincizeci de mii de pesos, răspunse.

— E enorm.

Era enorm, dar reprezenta (și asta mi s-a părut mai important) aceeași sumă pe care o primisem pentru „Ausonia” de la Lorenzutti. Am înțeles că, dacă cheltuiam acești bani pe o cățea pentru soția mea, poate că aveam să schimb ghinionul în noroc. Nu mai e nevoie să vă spun că, în vreme ce mă gândeam la toate astea, neamțul vorbea fără încetare. Cred că lăuda inteligența animalului și firea sa capricioasă. Exclamă, cu voce subțire:

— La urma urmelor, femeie! Dar supusă, bună și, o calitate esențială: foarte avansată la cursul de dresaj.

— Ce nume are? am întrebat.

Păru din nou stingherit. Luându-și inima în dinți, mă asigură:

— Cred că numele o să vă placă.

— De ce?

— Pentru că e tiza doamnei.

Când am priceput, am fost contrariat. Nu era bine să apar acasă cu o cățea cu numele de Diana, deoarece n-aveam să fiu în stare s-o apăr de antipatia și de asprimea pe care or să i-o arate cele două femei.

În clipa aceea am început să chibzuiesc cu seninătate.

— Nu-mi convine. Ce altceva îmi oferiți?

Mi-a arătat o jumătate de duzină de câini. Nu se puteau compara nici pe departe.

— Cățeluși frumoși, dar muncă degeaba, declară. Domnul a ales de la început. Dragoste la prima vedere.

L-am privit cu respect, căci spunea adevărul. M-am simțit atras de Diana de cum am văzut-o.

— O iau, am zis.

— Felicitări, spuse Standle.

Mi-a strâns mâna până m-a durut.

Înțeleg prea bine că m-am purtat ca un copil. De când mi-au internat soția, nu mai sunt în apele mele.

29

Abia ne-am făcut apariția în pasaj că l-am și văzut pe Aldini șchiopul stând cu Malandrin. Deși pare de necrezut, Diana a simțit un

interes deosebit pentru animalul ăsta sfrijit și m-a dus, aproape târându-mă, în întâmpinarea lui. În vreme ce câinii se cercetau și făceau cunoștință, am stat de vorbă cu Aldini.

— Ce-i asta? m-a întrebat.

— O cățea, am răspuns.

— De unde ai scos-o?

— Am cumpărat-o chiar acum.

Șchiopul a avut unul din acele gesturi elegante care, și astăzi chiar, arată că e un domn, deși nu mai poartă cravata albă impecabilă din anii tinereții, când invita la tejghea puștii (între care ne număram dumneavoastră și eu) să vadă meciurile de futbol. Cu două cuvinte magice mi-a ridicat moralul:

— Te felicit.

M-am uitat la el cu recunoștință și am zăbovit să descifrez ce a mai spus. Aldini repetă:

— Cum o cheamă?

Cu puțin înainte, neamțul păruse stingherit de întrebare; acum era rândul meu să mă simt încurcat.

— Pură coincidență, l-am asigurat.

— Cum? a întrebat, făcând ochii mari.

— S-ar putea crede că îmi uit soția.

Revenindu-și din uimire, zâmbi:

— N-o să-mi spui că o cheamă Diana.

— Înțelegi iute, i-am spus cu sinceritate.

— De unde o ai? m-a întrebat din nou.

— Am cumpărat-o de la Standle.

Aldini începu un interogatoriu despre pedigriul animalului, la care n-am răspuns, nefiind pregătit. Mărturisesc că pentru o clipă m-am simțit dezamăgit; pe când eu mă gândeam „Mania cu strămoșii, aplicată la câini”, șchiopul își termină întrebările cu o frază alarmantă:

— Sper să nu-ți aducă neplăceri.

Am reacționat imediat:

— De ce să-mi aducă?

— Pentru ca să nu le lipsească exemplare de vânzare, cei de la școală strâng câini vagabonzi, ori îi fură chiar de la stăpâni.

— Nu se poate, am zis.

— Nu se poate? repetă el înfierbântat. Într-o zi o să te plimbi cât se poate de încântat cu noua ta Diană și primul tip care îți iese în cale o să pretindă că e cățeaua lui și că i-ai furat-o.

— Am cumpărat-o de bună credință.

— Va trebui s-o dovedești.

— N-o dau înapoi nici dacă ajung la comisariat.

— E dreptul tău. Îți mai spun ceva să te liniștească: după părerea unui prieten al meu, stăpânul unui ogar, nu fură câinii pe care îi vând

la particulari.

— Eu sunt un particular.

— E în avantajul tău, spuse și coborî vocea ca să adauge: Fură câinii pe care nimeni pe lume n-o să-i mai vadă vreodată.

— Ce câini sunt ăștia?

— Cei pe care îi dau la laboratoare.

— Pentru ce?

— Cum pentru ce? Nu știi? Pentru vivisecție.

Apăru iar cuvântul vivisecție de care nu-mi aduceam aminte până nu l-am auzit, în vis, nopțile trecute.

— Cu ce scop? am întrebat.

— Cel de totdeauna. Dorința de înavuțire. Banii sunt îngrozitori.

— Eu socotesc că banii poartă ghinion, am zis, în speranța că o să aflu de la el o părere care să mă lămurească.

Poate nu m-a auzit, cu gândul la ceva care-l frământa. Luându-mă după umeri, spuse în șoaptă:

— Rămâne între noi doi: Standle nu iubește sincer câinii.

30

Acasă m-au primit mai bine decât mă așteptasem. Martincito țopăia, dezmierda cățeaua, părea fericit. Îmi amintesc c-am zis în sinea mea: „E un băiat grozav”. Cât despre femei, s-au împotrivit de la bun început. Ceferina se prefăcea că nu înțelege de ce am adus cățeaua.

— Nu ți-am spus? Craiul căuta o înlocuitoare pentru soră-mea zise Adriana María. Și, din respect, și-a adus o tiză.

Mă întreb uneori dacă în realitate o iubește pe soția mea.

Ceferina mi-a atras atenția că ea n-avea de gând să curețe după animal.

— Pentru asta caută-ți vreo slujnicuță metisă venită din provincie, zise, de parcă ea ar fi fost englezoaică.

Timpul trecea, cățeaua nu făcea murdărie în casă și furia Ceferinei se întețea. Mă întreb dacă unele femei n-au nevoie de necazuri și certuri ca să trăiască liniștite. Noroc că nu i s-a năzărit să mă învinuiască (ar fi făcut-o cu temei) că neglijam ceasurile ca să dresez cățeaua. Când se uita la noi, în orele de dresaj, chipul ei oglindea numai dispreț, pe cuvânt. Dacă nu mă asculta cățeaua, o mângâia cu orice preț, ba chiar îi dădea o bucățică de zahăr. Faptul că o scoteam la plimbare de mai multe ori pe zi îi stârnea, naiba știe de ce, indignarea cea mai profundă.

— Ți-ai găsit o tipă în cartier, sau îți place într-adevăr să te plimbi cu cățeaua? mă întrebă cumnata.

I-am răspuns:

— Bineînțeles că-mi place. Și ce-i cu asta?

— Nu ești oare cam degenerat, dragă?

— Ascultă, fetițo, se băgă bătrâna Ceferina - care dacă mă supără cineva îmi sare în apărare -, ai putea să te mai dezbari de felul ăsta al tău.

Mă leagă de cățea o simpatie foarte puternică. Nu pot să n-o îndrăgesc, când îi văd boticul atât de negru și fin, ochii aurii, exprimând atâta inteligență și credință. Poate că Ceferina a avut dreptate când mi-a spus că sunt îndrăgostit de frumusețe. Există ceva în treaba asta care mă frământă: frumusețea care-mi place mie e frumusețea fizică. Dacă mă gândesc la atracția pe care-o simt pentru cățeaua asta, îmi zic: „Cu Diana, soția mea, mi se întâmplă la fel. Oare nu ador mai ales chipul ei fără seamăn, ochii atât de adânci și minunați, culoarea pielii și a părului, forma trupului, a mâinilor și mireasma aceea în care m-aș pierde pentru totdeauna, cu ochii închiși?”

Prezența unui animal ne schimbă viața. Ca și cum aș fi fost însetat și înfometat de o iubire absolută - așa era, vă jur, dragostea pe care mi-o dădea cățeaua asta - de când am avut-o în casă m-am simțit uneori atât de puțin singur, încât am ajuns să mă întreb dacă mai mi-era chiar așa de dor de soția mea. Bănuiesc că îndoielile astea nu erau altceva decât încă o dovadă a tendinței spre meditație pe care mi-o dezvoltasem… De soția mea îmi era dor cu aceeași tulburare din totdeauna, dar cățeaua, cu credința ei, aducea, nu știu cum să spun, un echilibru în sufletul meu.

Pe moment, nu dăm la toate faptele importanța cuvenită. De când am cățea, mă uit pe stradă la câini și, dacă îi văd de două ori, o să râdeți, îi recunosc. Cei care ieșim să ne plimbăm câinii ne împrietenim cu ușurință. Suntem ceea ce se cheamă o familie numeroasă. Cumnata mea mă asigură că, dacă o femeie e însărcinată, sau îi e teamă să nu fie, nu dă decât de borțoase. Cât despre mine, de când o am pe Diana, nu întâlnesc decât oameni cu câini. Sau câini care se apropie de mine. Nu mai departe de aseară, în Parcul Chas, o cățea de vânătoare, cu urechi mari și privire tristă - chinuită, ăsta e cuvântul - a sărit pe mine, de parcă mă cunoștea. Cu un curaj care m-a umplut de mândrie, Diana a pus-o pe fugă. Apoi ne-am întâlnit cu dințosul de la școala de dresaj; mă întreb ce-și închipuie amărâtul ăsta: s-a făcut că nu ne vede.

Dacă Martincito n-ar ii fost atât de prietenos cu cățeaua, nu m-aș fi încumetat să ies și s-o las singură, cu femeile din casă. Mă puteam însă bizui pe băiat; o îngrijea și se juca cu ea, până într-atât încât, uneori, m-am întrebat dacă nu-mi fură afecțiunea ei. Diana prefera jocurile lui Martincito decât să petreacă ore întregi la picioarele mele în atelier.

Probabil că mirosul de la reșoul cu gaz o deranja. Trebuie să ținem întotdeauna cont că, așa cum mi-a explicat Ceferina, în materie de miros câinele întrece ființa omenească.

În realitate, teama mea că băiatul mi-ar putea fura o dragoste atât de sigură era pesemne cam ridicolă. Prin felul în care mă privea a trebuit să pricep că această cățea mă iubea. Cred că nimeni n-are asemenea ochi.

31

De atâta plimbare și dresaj, am rămas în urmă cu lucrul la atelier. Ca să-mi respect cuvântul dat clienților, n-am avut încotro și a trebuit să-mi văd și noaptea de ceasuri. În locul televizorului, un arc sau un ax rupt, o rotiță cu vreun dinte uzat mă țineau treaz până în zori.

Într-o noapte stăteam cu „Longines”-ul domnului Pedroso desfăcut în fața mea. Pedroso, vi-l amintiți precis, e pensionarul de la pompele funebre de pe strada Mariano Acha. Am luat prima piesă cu penseta, ca să încep să montez, când mi s-a părut - o să credeți că sunt închipuirile unui om cu mintea aiurea, fiindcă n-am auzit cel mai mic zgomot, iar Diana, care latră pentru orice, nici nu s-a trezit - că cineva mă spiona. Fără să las penseta, am întors foarte încet capul și am văzut, timp de o secundă sau două, o față rasă și extrem de albă încadrată în ferestruica ce dă spre grădină. Știți ce gând m-a fulgerat? Că în vremurile astea, pentru a lucra noaptea, un ceasornicar ca mine, înconjurat de atâtea lucruri de valoare care nu sunt ale lui, ar trebui să aibă în atelier o armă și că revolverul marca „Eibar”, cu mânerul încrustat cu sidef, moștenit de la tatăl meu, se afla din păcate în comoda din dormitor. S-a stârnit îndată agitație. Cățeaua a început să latre, eu am lăsat penseta și, când mă duceam să deschid, se auziră bătăi în ușă. În penumbră stătea un bărbat de care cățeaua încercă să se ferească. Era dințosul: o îmbrățișa, o trăgea spre el, zicându-i:

— Cum o duci, Diana?

Dințosul îmi întinse o zgardă de dresaj și-mi explică:

— Vi-o trimite Standle.

Mi-a trecut apoi prin cap că e posibil ca amicul cu fața palidă să fi rămas afară, și că dințosul a ținut-o dinadins pe Diana să nu se ia după el.

Vă mărturisesc ceva de care mi-e rușine: de când mi-a plecat soția, stau cam prost cu nervii. Apariția chipului ăla în fereastră și discuția cu dințosul, care a fost cât se poate de obișnuită, mi-au tăiat tot cheful de lucru. Ducându-mă să mă culc, m-am gândit că n-aveam să pot adormi ușor. Mi-am petrecut noaptea zvârcolindu-mă într-una, deoarece am visat că bărbatul palid îmi furase cățeaua. În coșmar, o căutam prin tot cartierul și prin Parcul Chas, târându-mi picioarele

obosite de atâta umblet și cu neliniștea în suflet. O chemam în gând și, cred, să mă ierte domnul, că în zăpăceala mea confundam, ba chiar identificam o Diană cu cealaltă. Vă jur că m-am trezit în ultimul hal. Văzând cățeaua tolănită pe covoraș, am mângâiat-o pe cap.

Am făcut un duș, m-am îmbrăcat și, când mă îndreptam spre bucătărie să beau *mate,* am auzit-o pe bătrâna Ceferina spunându-i cumnatei mele:

— Lucho este omul împrejurărilor.

Ce părere aveți de frazele care-i trec prin minte? Se pare că Adriana María a înțeles-o și a fost de acord. Am lăsat ceaiul pentru mai târziu și-am ieșit cu cățeaua să dăm o raită.

În pasaj l-am întâlnit pe Aldini. Faptul că aveam fiecare un câine a întărit vechea noastră prietenie. Mi-a spus:

— Azi-dimineață l-am văzut pe Picardo. Era atât de fercheș și de înfumurat că nu m-a salutat. De necrezut.

M-am gândit: calul meu a câștigat și el a rămas cu banii. Ca să schimb vorba, nu mi-a trăsnit ceva mai bun prin cap decât să zic:

— E de necrezut ce-am văzut azi-noapte pe ferestruica atelierului.

I-am povestit cum s-a ivit chipul acela palid și apoi dințosul.

— Standle ți-a vândut cățeaua, mi-a spus, și acum vrea să ți-o fure pentru laborator. Trebuie să fii cu ochii în patru.

Cuprins de adevărată indignare, am zis:

— Am îngăduit să-mi fie luată Diana, dar n-am să mai îngădui să mi-o ia și pe asta.

Am priceput pe loc că, dacă aș fi spus cuvintele astea în fața Adrianei María sau a Ceferinei, m-aș fi expus la tot felul de glume. Aldini, care nu-i mai puțin inteligent decât femeile, le-a lăsat să treacă neobservate.

Ne-am luat apoi cu alte subiecte. În speranța că o să înțeleagă dragostea mea pentru Diana dacă-i vorbesc de dragostea lui pentru Elvira, i-am spus:

— O să-ți pun o întrebare prostească. Ai putea să-mi spui care-i făptura pe care o îndrăgești cel mai tare?

Mi-a răspuns:

— Păi, dragă, Elvira, nici vorbă.

Răspunsul lui m-a încredințat că ne-am putea înțelege. Năzuind să ating scopul acesta, n-am mai fost atent să nu întrec măsura și i-am făcut o a doua întrebare:

— La Elvira, ce iubești cel mai mult?

Se înroși ca focul, până și pe gușă. Zise imediat ceva care m-a umplut de uimire:

— Poate că îndrăgești cel mai mult ideea pe care ți-o faci despre cineva.

— Nu te înțeleg, am mărturisit.

— Eu am norocul că Elvira nu dezminte niciodată ideea asta.

Am cugetat o clipă și am spus, de parcă aș vorbi singur:

— Mă rog. Dacă eu iubesc înfățișarea Dianei, poate că înfățișarea ei nu-i mai puțin Diana decât e Elvira ideea pe care ți-o faci tu despre ea. Nu trebuie să scormonim atât de adânc.

Aldini răspunse cu naturalețe:

— Ești prea inteligent pentru mine.

Eu nu cred că sunt mai inteligent decât alții, dar am chibzuit îndelung asupra unor subiecte.

32

Într-o după-masă, pe când îmi făceam siesta, am visat iar prăpăstii. O să râdeți: visam că stăteam în pat, în camera mea, și că Diana dormea alături, jos pe covoraș. Întocmai cum se întâmpla în realitate, numai că în somn îi vorbeam. Îmi amintesc că am întrebat-o cum era sufletul ei și i-am zis: „E cu siguranță mai generos decât al multor femei". Înțelegeți dumneavoastră, mă refeream la cumnată-mea și la Ceferina, fără să le numesc. Am rugat-o pe cățea să-mi vorbească, fiindcă altfel, i-am spus, n-aveam să cunosc niciodată sufletul care mă privea prin ochii aceia atât de adânci. M-au trezit niște țipete. Dintr-o pricină cunoscută în vis, dar care mi s-a șters foarte curând din minte, m-am deșteptat îndurerat, cu o nevoie grozavă să fiu cu soția mea. Am auzit vocea Adrianei María extrem de limpede, am localizat-o în bucătărie și m-am întrebat dacă n-am auzit oare și vocea bătrânei. Când m-am dus acolo, îmboldit de dorința să beau niște *mate,* am avut neplăcerea să dau peste cele două femei certându-se. M-am gândit că fusesem nedrept cu cumnată-mea, și mai cu seamă nepăsător. Dacă o priveam pe neașteptate, puteam s-o confund cu soția mea, de n-ar fi fost culoarea părului.

Să mai crezi că există telepatie! În vreme ce mă lăsam în voia unor considerații atât de măgulitoare pentru ea, Adriana María mocnea de supărare împotriva mea, care izbucni fără întârziere. N-am dat atenție femeilor până când au ridicat vocea și s-au pus pe țipat. Faptul nu m-a mirat, căci rar se întâmplă să treacă o zi fără să strige sau să se ocărască. Dacă aș fi judecat mai iute, m-aș fi retras, dar cum sunt un fraier, am simțit obligația tâmpită să le împac, înainte de a pricepe ce se întâmplă.

Am avut atunci dovada că trebuie să-mi pun lacăt la gură și să nu mai vorbesc despre lucruri care mă interesează în fața persoanelor gata să-mi răstălmăcească spusele cu rea-voință. În diferite împrejurări am comentat acasă ultimele întâmplări și gândurile pe care mi le-au stârnit. Poate că am socotit, nu prea clar, că la urma urmelor femeile astea erau familia mea și că, dacă nu pot împărtăși nimănui chinul

care mă frământă, înseamnă că sunt cumplit de singur.

Când mi-au spus de ce se certau, au întărit legătura care mă ținea departe de ele. Ceferina explică:

— Medicii i-au prezentat bietului șchiop un onorariu pipărat pentru îngrijirea dată Elvirei.

— Șchiopul nu câștigă nici un sfanț, o întrerupse Adriana María. Pentru că eu una n-o să-mi repar o mobilă la un moș înțepenit, și nimeni n-ar face-o dacă ar fi în toate mințile. Știi la ce e bun? Să plimbe câinele.

Aș zice că m-a privit cu înțeles.

— Nu-i atât de bătrân. Abia cu zece sau doisprezece ani mai mare decât mine, m-am împotrivit.

Ceferina a spus:

— Boala Elvirei i-a făcut praf toate economiile.

— Așa-i trebuie, pentru că e reacționar și zgârcit, zise Adriana María.

— Și ce legătură are asta? am întrebat.

— Cum ce legătură are asta? Nu cotizează la Casa de Ajutor.

Chiar și Ceferina admise:

— Nu există crimă mai mare.

— Dacă suflu un cuvințel la Asigurările Sociale îl bagă la răcoare. Nu cotizează la Casa Pensionarilor și nici n-a avut vreodată prevederea elementară să se înscrie la Centrul Galician.

— E fiu de italieni, am argumentat.

— Atunci să nu protesteze, decretă cumnata.

Femeile s-au pornit iar pe strigat și eu m-am gândit la lecția pe care mi-o dăduse Șchiopul. I-am plâns pe umăr cât se poate de firesc, iar el nu m-a plictisit niciodată cu greutăți și cu lamentări. Din păcate, era prea târziu să mai pot urma acest frumos exemplu de bună purtare, deoarece nu mai rămăseseră mulți în cartier care să nu-mi fi ascultat confidențele.

Adriana María comentă:

— S-o fi îndatorat Aldini ca s-o îngrijească pe nevastă-sa, dar în realitate își iubește doar câinele.

Cred că a zis „câinele ăla jegos”. M-am împotrivit cu o prudență pentru care m-am felicitat.

— Mi se pare că în privința asta nu ești nici dreaptă, nici înțelegătoare.

N-ar fi trebuit s-o spun. Se întoarse fulgerător ca un arc, mă pironi cu ochi scăpărători și mă întrebă:

— Cum de îndrăznești să rostești cuvântul înțelegătoare?

O clipă bombăni furioasă:

— Ia te uită ce îndrăzneală! Nu știu ce naiba fac cei de la Psihiatrie de nu-l internează. Pe cuvânt că o să le-o cer.

I-am spus, fără să mă dau bătut:

— Nu confunda tristețea cu nebunia.

— Ești trist fiindcă ești nebun.

I-am mărturisit sincer:

— Nu te înțeleg.

Începu să înșire acuzațiile de parcă ar fi învățat lecția pe de rost, poate pentru a o debita în fața unei comisii medicale:

— Dacă-l ascultați pe el, cine i-a vândut cățeaua o să i-o și fure.

Am lămurit, ca un prost:

— Mie nu mi-a trecut prin cap posibilitatea asta, nici pe departe! Aldini m-a pus în gardă.

— De ce trebuie să-și dea moșul ăsta cu părerea? A tunat și i-a adunat! Acum i s-a năzărit să-l imite și, să nu fie mai prejos, aduce acasă o cățea pe care o cheamă ca pe propria-i nevestică!

Auzind cuvintele „propria-i nevestică” mi s-a părut cu neputință ca abia acum câteva clipe s-o fi privit cu afecțiune. Mă cam tulbura, ba chiar îmi displăcea ideea că un trup de femeie, cât se poate de atrăgător și de familiar, fiind leit cu cel al soției mele, ascunde un suflet atât de diferit. Adriana María îi tot dădea zor:

— A ales cățeaua din pricina numelui. Sau o fi botezat-o chiar el. Mă întreb uneori dacă ceea ce-i place la soră-mea nu-i doar numele.

Din dorința de a respecta adevărul strict, am recunoscut:

— Nu-i deloc urât.

Adriana María a zâmbit pentru prima dată:

— Dacă-ți face plăcere să-mi spui Diana, zise ca și când ar amuza-o ceva, eu n-am nimic împotrivă.

Am crezut de cuviință să lămuresc bine problema asta:

— Pe tine te cheamă Adriana María.

— În schimb cățeaua se numește Diana și el moare după ea. N-o să-mi spuneți că nu-i ciudat un bărbat pentru care nu există altă femeie decât cea legitimă. Și când cea legitimă e soră-mea, sunt cu totul îndreptățită să cred că bărbatul ăsta nu-i teafăr.

— Nu-ți permit! am protestat.

Dacă ați fi auzit-o!

— Domnul nu-mi permite. De când și până când o să cer voie unui nebun care vede noaptea fețe palide în fereastră?

— Îți jur că am văzut-o.

— Cui îi pasă de ce-a văzut un netot? O să povestesc toate astea medicilor, să-ți măsoare prostia și nebunia. Numai un nebun își închipuie că doctorii de la Psihiatrie îi închid pe cei în toate mințile, naiba știe în ce scop îngrozitor. N-o să te reclam pur și simplu din răutate, ci ca să mă apăr.

Am întrebat-o, speriat:

— Ca să te aperi?

— Da, ca să mă apăr, răspunse. Ești un nebun hain la suflet, care încearcă să-mi fure dragostea propriului meu copil.

— Nu mai bate câmpii!

— Cine ești tu să-mi vorbești în felul ăsta?

— Eu și Martincito suntem prieteni la cataramă, dar n-am încercat niciodată să-ți fur dragostea lui.

— Mă crezi proastă, nu? Ascultă-mă bine: băiatul îmi povestește totul. O lauzi peste măsură pe soră-mea și, pe la spate, te dai la mine. Încerci să ne dezbini.

— Asta-i calomnie curată.

— Te previn însă: o să-l pun la curent cu lux de amănunte pe tata, să-ți rupă moaca.

— Bietul de el, am zis, mângâind-o pe Diana.

Izbucni în plâns.

— Acum mai și amenință, spuse hohotind. O să plec cu Martincito. Și eu care credeam că o să rămân în casa asta pentru totdeauna!

33

N-oi fi știind eu să mă port cu femeile! Dacă o priveam în tăcere, cumnată-mea îmi spunea că îmi băteam joc de durerea ei, iar dacă o rugam să se liniștească, zicea că nu suferă ipocriții.

M-am dus în cameră, am băgat în buzunar toți banii câștigați în ultima vreme - delăsător ce sunt nu-i depusesem la bancă - și am ieșit cu cățeaua. Din fericire, Aldini era în pasaj. L-am întrebat:

— Ți se pare firesc să existe secrete între prieteni?

— Secrete nu, dar nici nu poate fi vorba să-și povestească totul, ca femeile sau ca pederaștii de azi.

— Găsești că ai făcut bine să plătești, fără să-mi spui o vorbă, onorariul la medici?

— De ce să-mi fi bătut gura?

— Pentru că întâmplător acum sunt în stare să te ajut.

Când am vârât mâna în buzunar, m-a oprit:

— Nu se arată banii pe stradă.

Am intrat la el. Șchiopătând anevoie, m-a dus în sufragerie. Elvira era la bucătărie.

Am zis iar:

— Acum pot, întâmplător, să te ajut. Mi-e și frică să spun, dar îmi plouă cu bani.

Mi s-a părut că mă cam lăudam.

— Poate că mâine o să ai nevoie de ei, zise simplu Aldini.

— Atunci o să ți-i cer.

— Iar eu, cum o să ți-i dau înapoi? În ziua de azi cine nu muncește e nefolositor ca o căldare fără fund.

I-am dat teancul.

— Nu faci o greșeală? m-a întrebat. Din cauza situației tale, nu știu dacă mă înțelegi.

A numărat banii și a insistat să-mi dea chitanță. Apoi, a trebuit să accept ceaiul oferit de Elvira și să stau de vorbă, cum se cuvine în astfel de situații.

Am plecat mulțumit. M-am întrebat îndată dacă nu-i împrumutasem bani șchiopului numai din dorința de a face pe prietenul bun și pe omul generos. Sau și mai rău: dacă nu l-am împrumutat crezând că banii îmi aduceau ghinion. Cum vedeți, are dreptate soția mea: interesat doar de mine însumi, mă tot întreb și analizez întruna, uitând de-a binelea de ceilalți. Să vă spun adevărul? Adevărul e că mi-a fost teamă ca banii ăștia să nu-mi poarte ghinion.

Cum nu sunt în stare să fac două lucruri în același timp, am zăbovit până să-mi dau seama că în fața casei se afla un automobil. Era un taxi pe care Adriana María îl încărca cu valize și cu umerașe cu rochii. Când am schițat gestul s-o ajut, m-a dat la o parte și, fără să-i pese că o aude șoferul, mi-a zis cu dușmănie:

— Om fără inimă!

I-aș fi băgat oricum lucrurile în mașină, de n-ar fi fost Martincito, care deschidea și închidea ochii, își mișca mâinile de parcă ar fi fost urechi de câine, se strâmba și-mi scotea limba. Chiar dacă o să credeți că sunt un om slab, vă mărturisesc că purtarea lui Martincito m-a mâhnit adânc. După ce au plecat, Ceferina mi-a zis:

— Nu-ți face sânge rău.

— Ușor de spus.

— O fi găsit un bărbat. Sunt femei din astea. Înainte de a-și face mendrele, dau vina pe cei din preajmă.

Mă supăra scandalul și plecarea cumnatei mele, dar mai ales batjocura puștiului. Mi-am zis cu părere de rău că trebuia să-mi pierd nădejdea că Ceferina ori altcineva m-ar putea înțelege. Bătrâna m-a îmbrățișat o clipă, apoi s-a desprins să mă privească bucuroasă, cu duioșie și (aș adăuga, fiindcă sunt un ingrat) cu înverșunare. Cred că a spus:

— În sfârșit, singuri!

34

Deși plecarea cumnatei mele a însemnat, în definitiv, o ușurare, viața mea și-a urmat cursul zbuciumat și plin de necazuri. Cel mai tare

mă supărau telefoanele pe care le primeam de la *don* Martín de acasă; tatăl și fiica se întreceau care mai de care, strigându-mi, pe rând, amenințări și insulte.

În cele din urmă, pe 5 decembrie, spre seară, a telefonat Reger Samaniego și a lăsat vorbă că mă roagă să mă duc la Institut. Ceferina, care a răspuns la telefon, n-a crezut de cuviință să ceară lămuriri.

Mi-au trecut prin cap cele mai groaznice nenorociri, așa că am plecat ca din pușcă și am ajuns într-un suflet, mai mult mort decât viu. Eram atât de transpirat că îmi era rușine. La început totul se petrecu întocmai ca prima dată, de parcă s-ar fi repetat un coșmar. În biroul lui Reger Samaniego m-a primit doctorul Campolongo în persoană, care a încuiat ușa și mi-a întins, cât se poate de politicos, o mână palidă, tot atât de umedă ca și a mea, dar cu o temperatură simțitor mai scăzută.

— Aveți aripi? m-a întrebat.

L-am privit fără să pricep. În zăpăceala mea, m-am temut să nu mă ia drept nebun.

— Nu înțeleg, i-am zis.

— Nici n-am închis bine telefonul și iată-vă aici.

Am observat că fața lui - rasă și mai curând rotundă - era extraordinar de palidă.

— Doctorul Reger Samaniego vrea să vă vorbească, a spus. Vreți să așteptați un minut?

Am răspuns că da, însă a trebuit să mă stăpânesc să nu-l rog ca minutul să nu se lungească prea tare, pentru că eram foarte nervos. Ca să-mi abat gândurile, am început să compar fața lui Campolongo cu cea pe care o văzusem acum câteva nopți în fereastra atelierului. A lui Campolongo era la fel de palidă, însă mai rotundă.

Medicul ieși pe ușa care dădea spre interior. Mi-au venit în minte amenințările Adrianei María și m-am întrebat dacă n-am căzut oare într-o cursă.

Îndată, ușa cu pricina se deschise și intră o infirmieră. M-am ridicat, dar mi-a zis să stau jos.

— Doctorul n-o să întârzie, m-a asigurat.

Era brunetă, cu bărbia foarte ascuțită și cu ochii strălucitori, ca și când ar fi avut febră. Se sprijini de brațul fotoliului meu, și privindu-mă de aproape mă întrebă:

— Nu doriți o cafea? O revistă să vă treceți timpul cât stați singurel?

I-am spus că nu. A zâmbit, dându-mi parcă a înțelege că refuzul meu o întrista, și a plecat.

Mi s-a năzărit deodată că doctorul m-a chemat ca să mă îndepărteze de casă. „Pe când stau aici luând plasă, neamțul și sprâncenatul se duc și-mi fură cățeaua.”

Nu mai eram stăpân pe nervii mei, când apăru Reger Samaniego. Era înalt, slab, cu nasul ascuțit… L-am asemuit cu un lup, poate din pricina feței, umbrită de o barbă de trei sau patru zile. M-am întrebat dacă nu cumva faptul că mă gândeam la prostiile astea și nu la Diana n-avea să-mi aducă ghinion. Reger Samaniego a început să vorbească înainte ca eu să mă pot concentra. Când în sfârșit l-am auzit, spunea:

— E schimbată. Nu vă așteptați să fie aceeași. Este schimbată în bine.

Am tăcut pentru că nu știam ce să răspund, dar în cele din urmă am spus:

— Eu mai că aș spune că prefer să fie aceeași.

— E aceeași, dar e mai bine.

În realitate, răspunsul meu nu exprima neîncredere, ci speranță. Reger Samaniego a continuat:

— Dacă am considera maximul bolii o sută, cam la ce procentaj ați calcula starea în care era doamna?

— Nu pricep un cuvânt, am zis.

— Ați situa boala soției cam pe la douăzeci, la treizeci sau la patruzeci la sută?

— Să zicem la douăzeci.

— Să zicem la douăzeci, dar de fapt era dublu. Acum am scăzut procentul la zero. Sau, ca s-o spun invers, am obținut sănătatea psihică a doamnei de sută la sută.

— E sănătoasă?

Eram să-l întreb și dacă avea să mi-o dea înapoi curând dar, înainte de a mă hotărî să vorbesc, a răspuns la prima mea întrebare.

— Complet sănătoasă. Vă rog acum să fiți atent la ce vă spun… Ea era - nu vreau să jignesc, să mă înțelegeți bine - mărul putred din menajul dumneavoastră. Mă urmăriți?

— Vă urmăresc.

— Pe vremea când nu era sănătoasă doamna v-a îmbolnăvit și pe dumneavoastră.

În situații necunoscute, ca să nu fii laș poate trebuie să te arăți foarte curajos. Aveam chef să plec. I-am zis, pe un ton liniștit:

— Eu cred, domnule doctor, că vi s-au îndrugat minciuni, profitând de buna dumneavoastră credință. Sunt sănătos tun.

— V-am rugat, domnule Bordenave, să vă străduiți să mă urmăriți. Nu răspundeți dacă nu înțelegeți.

Am răspuns:

— Înțeleg. Dar mă simt excelent. Vă asigur. Excelent.

Mi se părea că mă furnică sângele în vine. Cu o încetineală imperturbabilă, Reger Samaniego își reluă explicația.

— Mărul putred le strică și pe celelalte. Pe dumneavoastră doamna v-a îmbolnăvit într-un anumit fel.

Explicația, așa cum prevăzusem, lua o întorsătură primejdioasă. L-am întrebat, ca să mă arăt înțelept și binevoitor:

— În ce procentaj?

— Nu vă înțeleg, mi-a răspuns.

— Cam cinci la sută?

— Să nu intrăm în procentaje, răspunse cu vădită supărare, căci oricum sunt pur și simplu fanteziste. Să spunem în schimb că acum, când doamna se întoarce sănătoasă, vă revine dumneavoastră rolul mărului putred.

— Ce trebuie să fac? am întrebat cu voce slabă.

Am închis ochii, fiindcă eram sigur că o să aud cuvintele de care mă temeam „să vă internați". Am auzit:

— Să vă supravegheați.

— Să mă supraveghez? am întrebat nedumerit, dar ușurat.

— Bineînțeles. Să vă înfrângeți pornirea de a o îmbolnăvi iar.

Poate pentru că mă credeam în afară de primejdie, sau fiindcă mă simțeam într-adevăr jignit, am protestat:

— Cum vă trece prin cap că o să fiu înclinat s-o îmbolnăvesc pe Diana?

— Aduceți-vă aminte de ce vă spun. Dumneavoastră puteți, fără să vreți, nu mă îndoiesc, să declanșați din nou boala. Vreți ca doamna să se îmbolnăvească iar?

Am izbutit să repet:

— Cum vă trece așa ceva prin cap?

— Atunci îmi făgăduiți că n-o să duceți dorul obiceiurilor și felului de a fi pe care doamna le-a uitat?

— Nu vă înțeleg, l-am asigurat.

Își ascunse fața între mâini. Când le îndepărtă, păru foarte obosit.

— O să fac o comparație proastă, să vă ajut. Un tip care cumpărase un cal de la un lăptar era nemulțumit că animalul se oprea la toate porțile. L-a dus la cineva ca să-l dezvețe de obiceiul ăsta și, când l-a luat înapoi, a fost nemulțumit deoarece calul nu se mai oprea nicăieri.

M-am supărat, ca măsură de prevedere, și i-am răspuns:

— Nu înțeleg comparația.

— Am toată stima pentru doamna, m-a asigurat. M-am folosit de comparație cu iluzia… poate absurdă, că o să mă înțelegeți. Vă repet: doamna e schimbată și sper să nu fiți nemulțumit.

— De ce să fiu nemulțumit?

— Omul regretă și binele și răul.

— Ce să-i faci?

Spuse niște cuvinte pe care n-am să le uit:

— Nu o trageți înapoi la felul de viață de pe vremea când era bolnavă.

Își acoperi din nou fața cu mâinile și apoi se uită în sus, cu expresia

omului care contemplă ceva minunat.

— Poate ar fi bună o călătorie, o schimbare de casă, dar nu vreau să vă bag la alte cheltuieli. Soluția ideală… vreți să vă spun care ar fi soluția ideală?

Pe cuvânt că am răspuns:

— Nu.

Am vorbit atât de încet, încât probabil nu m-a auzit. A continuat:

— Să vă internez și pe dumneavoastră!

În clipa aceea fața lui mi s-a părut mai lungă și mai ascuțită. O adevărată față de lup. Era palidă, dar umbrită de barba nerasă.

— Ar însemna risipă de bani, m-am împotrivit, de parcă n-aș da prea mare importanță spuselor lui.

— Mă întorc iar la mere, răspunse. Dacă unul din soți se îmbolnăvește, se îmbolnăvește și celălalt. Dumneavoastră o să-mi dovediți că nu sunteți bolnav numai dacă n-o s-o împingeți pe doamna să-și reia vechile ei manii.

— Vă făgăduiesc, i-am zis.

Și-a ascuns iar fața și, deodată, lovi broasca țestoasă de bronz care se afla pe birou. Am tresărit, căci soneria era nemaipomenit de stridentă.

Apăru Campolongo. Directorul întrebă:

— Este gata doamna Bordenave?

Celălalt răspunse domol:

— E gata.

În sfârșit, directorul ordonă:

— Aduceți-o.

Cu toată zăpăceala mea, am înțeles că Reger dădea o lămurire de prisos: A venit s-o ia.

Nu-mi puteam crede urechilor, dar bucuria mi-a fost curmată brusc văzând că Reger scotea din buzunarul halatului o hârtiuță de neconfundat. „Fiindcă n-am banii la mine, n-o să mi-o dea încă” mi-a trecut prin minte. Poate dacă îi telefonam lui Aldini, sau dacă mă duceam chiar acum la el, aș putea lua înapoi banii împrumutați.

— Nu m-am gândit să iau bani ia mine… am șoptit.

Mi s-a părut o scuză cu totul neconvingătoare, dar cuvintele lui Reger Samaniego au fost și mai de necrezut:

— Îmi dați banii când puteți.

Mi-a întins hârtiuța, și-a frecat mâinile, și cu un aer de negustor ipocrit, a adăugat: „Onorariul meu”. Am cercetat hârtiuța și iar nu mi-a venit să cred; am întors-o pe dos, să văd dacă nu mai era ceva acolo. Nu mai era.

— Asta-i tot? am întrebat.

— Asta-i tot, mi-a răspuns.

— Dar, domnule doctor, nu vă plătesc nici măcar întreținerea.

În sinea mea îmi spuneam: „Cu ce am la bancă, îmi ajunge și-mi mai și rămâne”.

— Nu vă faceți griji, răspunse Reger Samaniego.

— Nu e cazul să vă faceți pomană.

— Nu e cazul să vă faceți prea multe griji, răspunse; am zăbovit până să pricep că nu se referea la bani. Dacă, bineînțeles fără voia dumneavoastră, o să fiți înclinat să creați situații ca cele de mai înainte, o să aibă cine să mă înștiințeze, fiți liniștit, când spuse asta se bătu în piept, poate ca să-mi arate că puteam avea încredere în el, și o să vă internez imediat, fără ca aceasta să însemne, pentru dumneavoastră, o risipă în materie de bani.

Eram cufundat în gândurile cele mai sumbre când am auzit strigătul:

— Lucho!

Cu brațele deschise, aurie, trandafirie, minunat de frumoasă, Diana dădu fuga spre mine. Am avut prezența de spirit să mă gândesc: „E fericită că mă vede. N-o să uit niciodată mărturia asta de dragoste.”

35

Ținând-o de mână dreaptă pe Diana de braț și cu stânga valiza ei, am, ieșit din Institut; ne întorceam acasă și eu știam că sunt omul cel mai fericit de pe lume. În momentul acela extraordinar vorbeam de lucruri banale, până când Diana m-a întrebat ce făcea tatăl ei și dacă era tare furios pe mine pentru că o internasem.

— Destul de tare, am răspuns.

— Vom încerca să-l facem să înțeleagă.

Izbucni în râs și mă întrebă:

— Adriana María s-a ținut după tine?

— Nu pricep.

— Îi placi grozav!

Nu încape nici o îndoială: femeile sunt mai istețe decât noi.

În vreme ce mergeam ținând-o de braț, pe cuvânt că am simțit un imbold puternic s-o îmbrățișez. Vă veți întreba dacă nu mi-am pierdut buna cuviință. Credeți-mă că nu vă povestesc intimitățile astea din plăcerea de a le vântura, ci fiindcă socotesc că pot fi semnificative în înțelegerea faptelor, atât de misterioase și extraordinare, care s-au petrecut mai târziu. Ca să nu credeți că eram nebun sau măcar trăsnit, cum a dat să se înțeleagă Adriana María în discuțiile ei cu lumea din pasaj, ba chiar din cartier, se cuvine să știți în ce stare sufletească m-am întors acasă. V-aș descri-o ca simpla fericire a unui bărbat care e din nou împreună cu nevasta lui după o lungă despărțire.

Mergeam aiurea pe străzi, atât de absorbiți de conversația noastră și de plăcerea de a fi împreună încât, n-am băgat de seamă că am ajuns acasă.

— Ți-am pregătit o surpriză grozavă, am anunțat-o.

— Spune-mi ce anume, a răspuns.

— Gândește-te puțin. Ceva ce ți-ai dorit mereu.

— Nu-mi cere să mă gândesc, spuse, că sunt tare zăpăcită. N-am cea mai mică idee.

— Ți-am cumpărat o cățea.

M-a îmbrățișat. Am luat-o de mână și am condus-o prin portița grădinii. Diana ieși să ne întâmpine. Deși e neîncrezătoare cu străinii, să fi văzut ce repede s-au împrietenit amândouă!

— Cum o cheamă? întrebă.

— Ghicește, i-am spus. Un nume care ți-e foarte familiar.

— N-am idee.

— Cel mai familiar dintre toate.

După o clipă, întrebă:

— N-o să-mi spui că o cheamă Diana?

— Oare din pricina asta o îndrăgesc atât?

— Deci și pe tine te-au botezat Diana? o întrebă pe cățea, mângâind-o. Sărăcuța de tine.

A intrat în casă, uitându-se peste tot și, când a apărut Ceferina, a îmbrățișat-o, ceea ce m-a mișcat nespus.

— Mâncarea e gata într-o jumătate de oră, zise Ceferina. De ce nu te duci la tine în cameră să-ți scoți lucrurile din valiză?

Diana mi-a spus:

— Nu mă lăsa singură.

Am luat-o de mână, am însoțit-o în cameră. Totul îi stârnea uimirea, se oprea la fiecare pas, părea că șovăie, cred că și tremura puțin. Fără să vreau, am întrebat-o:

— A fost greu?

— Nu vreau să-mi amintesc. Acum vreau să mă bucur.

Am îmbrățișat-o și am început s-o sărut. Inima ei bătea cu furie lângă pieptul meu.

S-a așezat pe marginea patului, ca o fetiță, și a început să se dezbrace.

— Sunt la mine acasă, cu bărbatul meu, zise. Vreau să uit de toate și să fiu fericită cu tine.

E o rușine ce o să vă spun: am plâns de recunoștință. De o clipă trăiam momentul pe care l-am așteptat mereu. Am mai fost împreună și în alte rânduri, ba chiar am fost foarte fericit cu ea, dar niciodată n-am avut de la Diana o mărturie de dragoste atât de limpede. Am îmbrățișat-o strâns, am sărutat-o, credeți-mă, chiar am mușcat-o. Eram atât de orbit, încât nu mi-am dat seama că plângea. Am întrebat-o:

— Ai pățit ceva? Ți-am făcut rău?

— Nu, nu, zise. Eu sunt cea care trebuie să-ți cer iertare, pentru că ai suferit din vina mea. Acum o să fiu bună. Vreau doar să fiu fericită cu tine.

Cum tot îi dădea zor cu vinile ei, în cele din urmă i-am spus că eu am iubit-o totdeauna. „O să-mi răspundă", m-am gândit, „că încep cu reproșurile." M-a privit cu ochii ei neasemuiți și m-a întrebat:

— Ești încredințat că n-o să duci dorul defectelor mele?

Am bănuit că Reger Samaniego o fi prevenit-o pesemne despre pornirea pe care el mi-o atribuia de a o împinge iar la nebunie.

— O să te iubesc mai mult, am zis.

— O să mă iubești dacă sunt cu totul alta?

I-am sărutat mâinile, i-am mulțumit. Nu am îngenuncheat în fața ei fiindcă Ceferina a deschis ușa și a spus cu vocea ei răstită:

— Dacă nu terminați odată se strică sufleul!

Am comentat cu Diana:

— Ce femeie nesuferită!

— E gelozia, explică Diana râzând. Nu-i da atenție.

Naiba știe de ce în momentul aceia mi-am zis: „Ce curios! Azi, pe când vorbeam cu Reger Samaniego, nu mi-a trecut prin cap că Diana avea să fie poate furioasă pe mine că nu i-am împiedicat internarea. Dacă mi-ar fi dat-o înapoi cum era înainte, acum m-ar fi chinuit cu învinuiri și vorbe de dojană. Are dreptate Reger. E schimbată. S-a vindecat."

36

Peste câteva zile m-am întâlnit pe Carbajal, colț cu Tronador, cu doctorul Reger Samaniego. Mergeam atât de distrat că, atunci când l-am văzut, m-am speriat. E drept că, fără umbra neagră a bărbii prost rase, fața lui părea ca de mort, atât era de albă.

— Tare v-ați mai grăbit să plătiți! mi-a zis.

— Nu-mi plac datoriile, am răspuns.

Cred că m-am dus la Institut să plătesc onorariul chiar în după-amiaza în care mi-au dat-o înapoi pe Diana.

— Și fiica rătăcitoare? întrebă el.

— Nu înțeleg, am spus.

— Dumneavoastră nu vă schimbați deloc, zise încet pe un ton neplăcut.

— Tot nu înțeleg, l-am asigurat.

— Cum se simte doamna?

— N-am de ce să mă plâng.

Cuvintele astea m-au făcut să mă rușinez, deoarece m-am simțit meschin. Mi s-a părut că eu îi datoram mult doctorului și că îi răspundeam astfel numai din teamă și dintr-o îndărătnicie cu adevărat gratuite. Bineînțeles, Diana nu-mi dădea motive să mă plâng. Mă înțelegeam așa de bine cu ea, încât uneori mă întrebam dacă n-o să se sfârșească totul printr-un dezastru. Viața m-a învățat că lucrurile prea bune nu prevestesc de obicei nimic bun; pe deasupra, mai sunt și cam superstițios. În realitate, nimeni n-ar fi socotit drept stranie purtarea Dianei; pe mine, firește, mă surprindea, căci nu eram obișnuit să se arate atât de devotată și de chibzuită. Nu vă exagerez: Diana lăsa pe seama mea hotărârile, astfel încât a trebuit să mă conving, cu timpul, că în casa noastră eu eram stăpânul. Cum probabil vă amintiți, doctorul spunea că omul duce dorul la toate, și la bune și la rele; mi-aș permite să adaug că te obișnuiești prea repede cu cele bune. Eu m-am obișnuit până într-atât, că într-o zi, deoarece Diana m-a rugat s-o duc până în Piața Irlanda, am privit-o fără să-mi ascund surpriza. Când eram gata s-o dojenesc, mi-am reamintit că soția mea a avut totdeauna capricii, iar mersul la Piața Irlanda era dintre cele mai nevinovate. În cele din urmă, am încuviințat. Era într-o sâmbătă, îmi aduc foarte bine aminte.

Pe când străbăteam piața, n-am putut să nu mă întreb: „De ce a insistat să vină?" Aproape că nu vorbea, părea neliniștită. I-am spus, în speranța de a o distra, să ne apropiem de teatrul de păpuși. Aici mă aștepta o adevărată neplăcere. Comedia se petrecea într-un ospiciu, iar medicul bătea un nebun. Mi-a fost teamă că Diana își va aminti de internările ei și că se va cufunda și mai mult în melancolie. M-am înșelat cu desăvârșire. A râs, a aplaudat, ca o fetiță încântată. La plecare, a comentat, dând din cap:

— Ce hazliu!

Poate fiindcă nu mi-au lipsit niciodată grijile, acum mă deșteptam în fiecare dimineață cu teama de ce mi-ar putea aduce ziua; ce îmi aducea era confirmarea că lucrurile mergeau bine. Diana ieșea rar din casa; pentru a merge la piață sau a plimba cățeaua, mă ruga s-o însoțesc.

Într-o seară a venit profesorul Standle. Soția mea l-a tratat cu o indiferență care m-a uluit și l-a întrerupt când se pregătea să ne supună la un adevărat examen în materie de tehnică a dresajului. Pisălogul de el, de obicei atât de amator să lungească vizitele, ne-a spus la revedere după câteva minute și a plecat zorit, citindu-i-se nedumerirea pe față.

Cele două Diane se înțelegeau nemaipomenit. N-aveau nevoie de cuvinte; se priveau în ochi și ai fi jurat că una știa ce gândea cealaltă. Uneori, am ajuns să mă întreb dacă faptul că purtau același nume nu le ajuta în înțelegerea asta. Mă felicitam că am cumpărat cățeaua,

deoarece chiar și vecinii cei mai neștiutori îmi tot spuneau că prezența ei a contribuit la readaptarea soției mele la viața de familie.

37

Într-o dimineață, beam *mate* împreună cu Ceferina, când apăru Diana care, cu aerul cel mai firesc din lume, zise:

— Nu știu ce are ceasul ăsta. Se oprește mereu. Va trebui să-l duci la un ceasornicar.

Ceferina, în loc să toarne apa peste ceai, mi-o vărsă pe mână. Mi-a sărit țandăra, din amor propriu rănit sau din pricina mâinii opărite.

— La un ceasornicar? Asta-i bună, și eu ce păzesc?

Pentru prima oară de când se întorsese acasă, îi vorbeam furios.

M-am dus la atelier cu cesulețul, un mecanism foarte solid, un „Concer" pe care i-l cumpărasem anul trecut, de sărbători, de pe strada José Evaristo Uriburu.

Ceferina veni îndată și-mi zise:

— Ai fost întotdeauna foarte harnic.

— Ce vrei să spui cu asta? am întrebat-o.

— Că îmi amintești de tinerei care sunt un model de cumințenie până ce le iese în cale prima fustă. Sunt sigură că ți s-a adunat o grămadă de lucru. Ce-or să spună clienții?

— Oricine își poate lua vacanță.

— Am o întrebare: dacă îți plăcea așa de mult Diana, de ce-ți mai place și acum? E schimbată. Vezi bine: de când s-a întors, nu i-a ieșit nici măcar un herpes la gură.

Să nu credeți cumva că îmi vorbea în glumă.

M-am gândit că doctorul Reger Samaniego a avut dreptate când m-a prevenit să nu încerc s-o împing iar pe Diana către maniile ei. Deși încercarea nu pornea de la mine, eu trebuia să fiu cu băgare de seamă să nu plec urechea la comentariile pe care cei din jur le făceau dinadins. În clipa aceea, recomandarea medicului, întipărită în mintea mea, mi-a apărut ca un adevărat sprijin.

— Spune-mi drept, am întrebat-o pe Ceferina, nu crezi că mergi cam prea departe în ce-o privește pe soția mea? Prea te înfurii.

— Nu mă înfurii pe soția ta.

Ca să vedeți răspuns! Imediat, Ceferina s-a închis într-una din tăcerile alea care îi sunt atât de proprii.

La rândul său, Diana începu o adevărată muncă de convingere pentru ca familia ei să ne viziteze iar. N-o să vă vină să credeți: Adriana María i-a răspuns că n-avea nici o obligație să mă suporte, deoarece nu era măritată cu mine, și că, dacă Diana voia s-o vadă,

nimeni n-avea să-i închidă ușa acasă la tatăl lor.

Don Martín s-a lăsat convins, atras cu siguranță de promisiunea unui prânz pregătit de Diana. Cum era să bănuiască sărmanul, că acum la noi gătea Ceferina? A venit a doua zi. După spusele Dianei, bătrânul și cu mine ne-am uitat unul la altul cu atâta neîncredere și îndârjire, încât ea s-a întrebat dacă nu cumva, din nerăbdare, a închis orice cale de împăcare. Trebuie să recunosc că, în privința asta, soția mea a învățat pesemne la Institut să-și ascundă starea de spirit - ceea ce poate fi de folos - fiindcă, departe de a se arăta îngrijorată, a izbucnit în râs și a spus pe un ton nemaipomenit de drăgălaș:

— Sunteți ca doi câini care nu se hotărăsc dacă să se joace ori să se bată. Tată, trebuie să-l ierți, deoarece a făcut-o spre binele meu.

Don Martín nu se prea lăsă, dar în cele din urmă a zis:

— Îl iert dacă făgăduiește că n-o să te mai interneze niciodată.

— N-o să mai fie nevoie, spuse Diana foarte convinsă.

Îmbrățișându-l cu efuziune, am repetat:

— Făgăduiesc, făgăduiesc.

Cu toată firea lui bănuitoare și rece, *don* Martín n-a putut să nu-mi remarce sinceritatea. Am trecut în sufragerie. Mâncarea i-a pricinuit o dezamăgire grozavă, dar când ne temeam mai mult, mi-a cerut papucii și am respirat ușurați. Am terminat seara închinând cu cidru. Bătrâna Ceferina, care apărea din când în când și ne privea disprețuitoare, a cam stricat, cel puțin așa cred eu, aceste clipe de căldură familială.

38

Eram atât de prinși de întâmplările simple ale vieții zilnice - mai bine zis, de fericirea de a fi împreună - încât vă jur că am uitat de ziua de 17, aniversarea căsătoriei noastre. Într-o noapte, după cină, nu știu cum mi-am adus aminte de acest eveniment și, luându-mi inima în dinți, am mărturisit că uitasem de el. Uneori, curajul își primește răsplata. Știți ce mi-a răspuns Diana?

— Și eu am uitat. Când iubești, zilele sunt toate la fel.

— La fel de importante, am zis, rostind cuvintele rar și cu satisfacție.

M-am uitat la Ceferina: rămăsese cu gura căscată. Diana s-a dus îndată la culcare. Am întrebat-o pe bătrână:

— Ce părere ai?

— Că vorbește ca din carte.

— Nu fi rea. Eu cred că înainte mi-ar fi făcut o scenă.

— E cu putință, zise din vârful buzelor.

— N-o să-mi spui că nu s-a întors schimbată de la Institut.

Bătrâna zâmbi în felul ei cel mai neplăcut și plecă.

Mie îmi va rămâne oricum consolarea că, în toate întâmplările din

ultima vreme, m-am simțit mereu alături de Diana.

39

Sâmbăta următoare m-am întrebat cam mâhnit dacă Diana n-avea să mă roage pe neașteptate s-o duc în Piața Irlanda. Când mă așteptam mai puțin, pe la ora siestei, mi-a făcut rugămintea, pe care am ascultat-o cu un sentiment destul de apropiat de tristețe. M-am supus dorinței ei și pe înserat am ajuns în piață, unde ne-am plimbat cam patruzeci de minute, în tăcere.

De bună seamă știa Reger ce făcea când mi-a atras atenția asupra necesității de a rezista ispitei să o împing pe Diana către vechiul ei fel de a fi. Sugerându-mi parcă ceva îngrozitor, Ceferina nu se dădea în lături să-mi spună cu orice prilej: „Tu crezi că au făcut treabă bună la Institutul ăla? Nu sunt sigură că o preferi schimbată.” Altă dată, când soția mea era prost dispusă și îi plăcea să hoinărească, înverșunarea bătrânei mă supăra; acum mi se părea și nedreaptă. Chiar în sâmbăta aceea am înfruntat-o fără menajamente și i-am spus ce gândeam.

— Haide să facem o încercare, mi-a răspuns.

Luă telefonul și făcu un număr. Eu o priveam fără să pricep, până când indignarea m-a făcut să mă împotrivesc furios. Pe bună dreptate. Bătrâna o suna pe Adriana María și o invita din partea mea să vină duminică la prânz, împreună cu Martincito și cu puștiul din vecini.

— Cum să invit o femeie care m-a jignit și defăimat fără nici un temei?

Nu mă luă în seamă. Adăugă, pe un ton sever, de parcă cel care protesta era un copil sau un nebun:

— Să nu cumva să-i pomenești nevesticii de prânzul de mâine!

Nu m-am lăsat și i-am răspuns:

— Iar tu cheamă familia și spune-le că invitația nu mai e valabilă.

Am fost categoric, căci mă simțeam sigur pe motivele mele. M-a întrebat:

— Și de ce mă rog?

— Cum de ce? Nu-ți mai dai seama nici în ce zi suntem?

— Ai dreptate, zise. Mâine e 23 iar poimâine e Crăciunul.

— Asta înseamnă că, dintr-un capriciu al tău, o să suportăm familia două zile la rând.

— Va trebui să facem față necazului, spuse. Nu mai putem da înapoi.

Ceferina a fost și ea categorică. Am recunoscut în sinea mea că nu mai puteam da înapoi, dar și perspectiva de a petrece duminica și seara de luni cu familia mi s-a părut imposibilă.

Noaptea, pe când încercam să dorm, am făcut o descoperire care m-a speriat. Tocmai îmi spuneam că neîncrederea mea față de doctori e neîntemeiată, că recomandările lui Reger se dovediseră potrivite și că n-aveam să mă mai îndoiesc de bunele lui intenții. N-am sfârșit bine gândul, că m-am răsucit de parcă aș fi simțit o împunsătură.

Diana mă întrebă, mai mult adormită decât trează:

— Ai pățit ceva?

— Nimic, am răspuns.

Nu puteam să-i explic că descoperisem chiar atunci că fața palidă care mă spionase în noaptea aceea de la fereastra atelierului era a lui Reger Samaniego.

40

A doua zi, dimineața, Diana m-a întrebat cum am dormit. I-am spus că n-am închis ochii.

— O să dormi la noapte, m-a asigurat.

Am privit-o, m-am gândit că era mai frumoasă și, în ultimul timp, mai bună decât oricine pe lume, și m-am hotărât să nu țin seama de părerea altora. „Ceferina scornește mereu motive de îngrijorare” mi-am zis. „Dacă am locui singuri, Diana și cu mine am fi fericiți”. Ne-am sculat îndată și ne-am dus să bem *mate*. Cu o voce dulceagă, care m-a făcut să fiu cu ochii în patru, Ceferina i-a spus soției mele:

— Fiindcă e duminică i-am poftit pe tatăl și pe sora ta. Vor veni și cu puștiul. De ce nu pregătești pentru prânz faimoasele tale plăcinte cu porumb?

Diana a protestat, grozav de abătută:

— Azi n-am nici un chef de gătit!

Îmi amintesc că mi-a trecut prin cap: iată o dovadă limpede că Ceferina o tulbura. Bătrâna insistă:

— Se cuvine să sărbătorim împăcarea.

— Nu trebuie să facem atâta caz.

Continuară să discute, prietenește, până când bătrâna schimbă foaia și zise dinadins:

— Adu-ți aminte că pentru tine toate zilele sunt de aniversare.

Credeți-mă, Diana părea o biată școlăriță scoasă la tablă de învățătoare să spună lecția pe care n-o știa. În zăpăceala ei, a spus ceva care ne-a făcut să râdem:

— Vii, Lucho? m-a întrebat. Hai să cumpărăm foaia de plăcintă și o conservă de porumb.

N-o să-mi spuneți că vorbele ei n-aveau haz, mai ales în gura unei bucătărese care dă dovadă de atâta pricepere și amor propriu când

pregătește bucatele. Ce se petrecea oare? Gospodina care totdeauna cerea vânzătorului știuleții cei mai proaspeți se mulțumea acum să-i cumpere în conservă? Ba și mai de necrezut: o bucătăreasă atât de mândră de minunăția și finețea neasemuită cu care-i ieșeau prăjiturile, plăcintele și foietajele, de i se dusese vestea, avea să cumpere foile gata făcute?

41

Foarte sigura de ea, Ceferina îi ceru soției mele:

— Ia creion și hârtie.

Diana ascultă ordinul și, cu o supunere de-ți venea să te crucești, se apucă să scrie după dictare lista cu tot ce trebuia să aducem. Mi-am zis că, la timpul potrivit, când amintirea internării n-o va mai tulbura, o voi întreba pe Diana cum au izbutit cei de la Psihiatrie să-i schimbe felul de a fi.

Înainte de plecare, i-am atras atenția bătrânei:

— Ai grijă de cățea. Să nu cumva s-o fure.

— Câtă vreme e cu mine, n-o s-o fure nimeni, răspunse. Sau ce-ți închipui? Fiecare apără ce iubește, adăugă, privindu-mă în ochi, de parcă aș fi putut s-o înțeleg. Dar nu înțelegeam nimic.

Am comentat cu soția că, după câte se pare, cățeaua fusese îndrăgită de toată lumea. Când am ajuns la prăvălia din colțul străzii Acha, apăru Picardo. Caraghiosul de el, fercheș nevoie mare, trecu înainte fără să salute.

— Ce l-o fi apucat? am întrebat.

— Pe cine?

— Pe Picardo. Nu m-a salutat.

Ne-am dus apoi la piață. Văzând-o pe Diana cum ștergea de pe listă plină de zel, cumpărăturile făcute m-am întrebat dacă bătrâna n-o fi deocheat-o. Mi-am adus atunci aminte de recomandările doctorului și am recunoscut iar că fusese prevăzător.

Am intrat în pasaj și la capătul celălalt, în grădină, am zărit-o pe bătrână în fața porții. Când ne-am apropiat, și-a ridicat brațele și a anunțat:

— A fost Aldini să te vadă, să-ți spună că au internat-o pe Elvira la Psihiatrie.

Am reușit să exclam:

— Nu se poate!

Cu ochii mijiți, Ceferina se uită la Diana și comentă:

— O să vedem cum i-o dau înapoi.

Eram așa de tulburat că nu scoteam o vorbă, în cele din urmă am zis:

— Mă duc la Aldini.

Diana m-a îmbrățișat și mi-a șoptit la ureche:
— Nu pleca. Nu vreau să rămân singură cu vrăjitoarea asta.
— Mă duc și mă întorc repede, am explicat.
— Ia-mă cu tine.
— Nu pot.
Mâhnită de-a binelea, ori speriată, m-a rugat:
— Nu întârzia!

42

Aldini era în curte, așezat la marginea unei bănci lungi de pin, cu tărtăcuța de *mate* în mână, ibricul alături și cu Malandrín întins la picioare. Când m-a văzut, a ridicat cum a putut un braț, l-a mișcat încet în jur și a zis:
— Scuză dezordinea. Curtea asta este o pantomimă acvatică. Bărbatul trăiește ca un adevărat porc atunci când soția lipsește de acasă. E de ajuns să-ți spun că Malandrín, ca niciodată, își face nevoile înăuntru.
Am întrebat:
— Ce s-a întâmplat?
— Ce vrei să se întâmple? răspunse. Dezordinea și murdăria se adună. Ia loc.
M-am așezat la capătul celălalt al băncii. Șchiopul, care în general dă dovadă de o inteligență cu mult superioară față de a mea, părea în dimineața aceea prostit de-a binelea. O fi așa cum spune *don* Martín, că mâhnirea întunecă mintea. Am ridicat vocea ca să înțeleagă:
— Te-am întrebat ce s-a întâmplat cu Elvira.
— Ce vrei? răspunse. A trebuit s-o internez.
Mi-a întins anevoie ceaiul. Am chibzuit în timp ce sorbeam și apoi m-am încumetat să întreb:
— Oare i-o fi pasionând să ne interneze soțiile?
— Să-i pasioneze? repetă privind fix ceaiul.
Am dat să lămuresc, cu o voce subțire, între ironică și satisfăcută, pe care eu însumi am socotit-o neplăcută:
— Poate ne au de clienți, dragă.
Uitam pe nedrept surpriza plăcută pe care mi-a provocat-o, la vremea ei, nota de plată de la Psihiatrie, și mă cuprindea iar vechea ciudă împotriva doctorului.
— Nu, nu, se împotrivi Aldini, adăugând trist: În ultimul timp biata Elvira era foarte schimbată.
Era rândul meu să mă străduiesc să pricep.
— Foarte schimbată? am repetat.

— Nu știu ce-avea. Nu era cea de totdeauna.

În răstimpul ăsta eu sorbeam din *mate*-le neîndulcit și meditam.

— De ce nu m-ai chemat? l-am întrebat.

— Nu te-am văzut. Ieși rar de când s-a întors Diana, și mereu însoțit de ea. Dacă ai aflat în sfârșit ceea ce se cheamă fericire, n-o să fiu eu cel care o să ți-o tulbur cu necazuri.

— Ți-o vor da pe Elvira înapoi, i-am zis.

— Va dura mult.

— Și eu am știut ce înseamnă așteptarea nesfârșită, dar într-o bună zi mi-au dat-o înapoi.

— Schimbată? întrebă cu un glas abia auzit. Schimbată în bine?

Am răspuns hotărât:

— Schimbată.

— Bine ar fi să am și eu norocul ăsta!!

— O să-l ai.

Se vedea bine că bietul Aldini era prea trist ca să fie încurajat cu vorbe, oricât ar fi fost ele de potrivite. Ne-am băut ceaiul în tăcere și… fiindcă nu mai știam ce să-i spun, mi-am prelungit vizita peste măsură de mult. În cele din urmă m-am ridicat.

— Când ai nevoie de mine, i-am spus, cheamă-mă. Te rog s-o faci neapărat.

M-a privit neliniștit, ca și cum plecarea mea l-ar fi surprins. Cu toate că mă chinuiau remușcările, deoarece era de netăgăduit că în ultimele săptămâni îl uitasem cu desăvârșire, am plecat acasă.

Cum s-au mai schimbat vremurile! Înainte, ați fi zis că în pasaj trăiați ca la țară; nu se auzeau nici păsările. Duminica aceea fiind ajunul Crăciunului, dacă nu ocoleam o petardă, mă asurzeau artificiile. Nu știu ce i-a apucat pe băieții din cartier, dar vă jur că totul părea mai curând război mondial decât sărbătoare. Prima victimă a fost cățeaua, care de frică n-a mai vrut să iasă de sub pat.

Soția mea nu era în bucătărie. Înainte de a apuca să întreb de ea, Ceferina mi-a spus:

— Nu făcea nimic ca lumea, așa că am trimis-o să se îmbrace.

Mi-a zburat iar gândul la Aldini. I-am spus:

— N-o să-ți vină să crezi. Dacă săptămâna trecută mi-am amintit de Șchiop o singură dată, e mult.

— Dragostea și prietenia nu fac casă bună, decretă bătrâna. Când prima e în floare, cealaltă pălește.

Și mai zice apoi că Diana vorbește ca din carte! M-am îndreptat spre ușă, să nu înceapă iar o ceartă.

— Pleci? mă întrebă.

— Să mă îmbrac, am răspuns.

Sunt unii care au mereu la îndemână provizia lor de iritare. Știți care a fost comentariul Ceferinei?

— Domnul se supără fiindcă i-am poftit cumnata, dar când vine îi face curte.

M-am abținut pentru a doua oară. În spatele meu, bătrâna bombăni cu glas ridicat:

— Bărbații sunt precum câinii.

M-am întrebat nedumerit dacă dragostea mea pentru Diana era de ajuns ca să-mi atragă antipatia Ceferinei.

43

Îmi reamintesc de evenimentele din acele ultime zile cu adevărată teamă. Îmi apar iar în minte, învăluite într-o lumină stranie, de parcă ar fi vederi ori tablouri dintr-un coșmar în desfășurare, unde cu toții, copiii și ființele cele mai dragi inimii mele, urmăresc brusc un scop de o răutate de necrezut. Nu vă cer să dați crezare considerațiilor mele, care ar putea părea aiureala unei minți rătăcite, dar vă asigur că mă străduiesc să fiu cât se poate de exact în povestirea faptelor. Aveți vă rog în vedere că vă scrie un ceasornicar.

Prima ceartă - cei ai casei am asistat la ea ca simpli spectatori - a izbucnit când Adriana María nu le-a dat voie puștilor să iasă în stradă.

— Uiți că sunt băieți și nu domnișoare, se împotrivi *don* Martín. Tendința firească unui băiat normal e să arunce artificii, să spintece pisici și să se bată cu pumnii.

Au discutat îndelung. În sinea mea, îi dădeam dreptate Adrianei María, dar doream să câștige *don* Martín, să scăpăm, măcar pentru scurtă vreme, de Martincito și de prietenul lui.

Atmosfera de tensiune generală era agravată de exploziile de artificii, neîncetate și totuși mereu inoportune, în pasaj și în tot cartierul de jur împrejur.

Așa cum se întâmplă de obicei, la ora când copiii beau laptele încordarea s-a mai domolit, ba chiar s-a râs. Pricina chefului era de altfel neplăcută. Dar s-o luăm pe îndelete, cum predică socru-meu. Prânzul și vremea siestei nu numai că s-au prelungit considerabil, dar au fost și cam agitate.

— Doar un ranchiunos nu iartă un copil, mi-a trântit nu mai știu când cumnată-mea.

O fi avut dreptate, dar vă jur că Martincito și prietenul lui, un grăsan palid, ne înnebuniseră pe toți, și mai ales pe Diana, ceea ce nu mi-a căzut bine, și pe biata cățea, tiza ei, care a stat cât a fost ziua de lungă cu coada între picioare. Mi-aduc aminte că Diana s-a apropiat de mine ca să-mi spună încet:

— Mă duc să iau o aspirină, că nu mai rezist.

Trebuie să recunosc că *don* Martín a rămas imperturbabil. Era marele căpitan la puntea de comandă, surd la necazurile echipajului. Pentru că urmărea un serial care-l interesa grozav, nici nu și-a luat ochii de pe ecran atunci când și-a scos unul din papucii mei, l-a înhățat pe grăsan de ceafă și l-a bătut cu mai multă furie ca pe un covor.

— Doamne, ce maniere de a te purta cu un invitat, a protestat cumnată-mea. Dacă mâine îmi vine vecina să se plângă, îi spun să vorbească mai bine cu tine.

În ce mă privește, i-am luat apărarea socrului, căci puștii se jucau de-a ascunselea pe sub perdea ori pe sub masă și te luau neîncetat prin surprindere, fără să-ți dea răgaz să te întrebi cine găsea pe cine.

M-am dus în cameră să văd ce se întâmpla cu soția mea, care nu se mai întorcea. Am găsit-o pe pat, cu batista umedă pe frunte.

— Bietul Lucho, mi-a zis. Cât de mult trebuie să mă iubești pentru ca să suporți familia asta!

I-am mulțumit pentru bunătatea ei, am privit-o lung în ochi, am sărutat-o. Strâns înlănțuiți, ne-am întors la ceilalți, precum doi creștini în arena cu lei. Hărmălaia a atins punctul culminant când Adriana María a rugat-o pe sora ei să-l ducă pe Martincito la bucătărie, să bea laptele. Spre uimirea generală, Diana s-a prezentat cu grăsanul. Toți, vă rog să mă credeți, am izbucnit în râs, chiar și *don* Martín. Sărmana Diana s-a înroșit și și-a ascuns fața în mâini; mie mi-a fost teamă să nu înceapă să plângă. Bătrâna a comentat, ca să înrăutățească și mai mult lucrurile:

— Acum nu-și mai recunoaște nepotul pe care îl iubește atâta!

Din fericire, socrului meu nu i-au căzut bine cuvintele astea și a strigat, suflând din greu din pricina furiei:

— S-o luăm încet. Mai întâi să-mi spuneți cu ce drept îi vorbiți astfel Dianei mele, care abia a ieșit de la balamuc.

Vorbele astea n-or fi fost poate cele mai potrivite, dar m-au mișcat până la lacrimi, deoarece arătau că *don* Martín este un apărător înverșunat al soției mele.

Chiar dacă nu se cade s-o spun eu, vă asigur că, de n-ar fi fost ea, cu bunătatea și cu felul ei de a ști să se poarte cu oamenii, am fi petrecut după-amiaza tipică de familie: știți și dumneavoastră, cu bârfa și cu prefăcătoria obișnuită. La un moment dat, Adriana María, toată numai miere, mi-a cerut arborele genealogic pe care, dintr-o greșeală lesne de înțeles, l-a numit ginecologic. Diana a ascultat-o fără să clipească, Ceferina i-a tot dat zor cu înțepăturile, iar *don* Martín, făcând pe împăciuitorul suprem, ne-a obligat să mai suportăm alt serial la televizor. Soția mea s-a purtat extraordinar, fiindcă însăși Adriana María mi-a lăudat-o peste măsură când am rămas o clipă numai noi doi (e drept pe un ton cam intim, lăsând să se înțeleagă că ea și cu

mine ne potriveam de parcă am fi fost complici, ceea ce mă supăra totdeauna). Cred în sfârșit familia a dat să plece, soția mea spuse:

— Îi conduc până la stația de autobuz.

— Ce stație, dă-o încolo! protestă *don* Martín, cu grosolănia care-l face să se simtă atât de în largul lui. După închiderea asta obligatorie în casă, plămânii cer aer curat. Să mergem la piațeta Zapiola.

— Cu atât mai bine, exclamă Diana. O plimbare bună pentru cățea.

— Biata de ea, am zis. Cu frica ei de artificii, o să fie mai curând un chin decât o plimbare.

— Trebuie să iasă, mi-a spus nerăbdătoare bătrâna. Știi prea bine că în casă nu face nimic.

— Avem grădină ca s-o scoatem, am răspuns.

— Nici în grădină nu face nimic, pentru că îi e teamă și tot vrea să intre, spuse soția mea.

După cum vedeți, nu totdeauna se împotrivește spuselor bătrânei.

— Încearcă să găsești până data viitoare arborele ăla, mă rugă Adriana María. L-am băgat nu știu pe unde, la voi în dormitor. Nu știu unde mi-a fost capul.

Cum eram cu gândul la treburi care mă priveau îndeaproape, am zăbovit până să pricep că îmi vorbea de arborele genealogic; îmi aminteam de timpurile, acum de neimaginat, când îndată ce ieșea soția mea mă cuprindea neliniștea și bănuiala. M-am gândit, pe cuvânt, că n-aveam de ce să mă plâng de soartă.

44

Când familia s-a îndepărtat, am recapitulat în minte după-amiaza, am calificat-o drept adevărat coșmar, iar apoi, amintindu-mi de o vorbă foarte pe gustul lui Aldini, drept pantomimă acvatică. Iertați-mă dacă nepotrivirea acestor cuvinte vă deranjează. Eu le folosesc deoarece arată exact aspectul confuz și poate comic al faptelor petrecute, aspect care pentru mine le face mai triste.

Cum musafirii plecaseră, am intrat în casă cu un sentiment de ușurare. Atunci Ceferina a declarat:

— Plimbarea asta o să-mi dea un răgaz prețios să-i inspectez lucrurile.

La început n-am înțeles, ori n-am putut crede, apoi m-am împotrivit categoric.

— Cum îți închipui că o să permit o asemenea grozăvie?

M-a întrebat:

— Ce-i rău în asta?

— Cum adică ce-i rău în asta? am repetat.

Ca să reușească ce-și propune, e o adevărată vulpe.

— Dacă nu găsesc nimic, o să fiu prima care o să recunosc.

Cinstea mi-a dat putere și n-am cedat nici în ruptul capului. I-am spus răspicat:

— Eu, dragă, sunt cinstit cu soția mea.

S-a supărat de parcă ar fi văzut în cuvintele mele ceva condamnabil și chiar ridicol. Uneori, s-ar părea că unei femei nu-i cade bine ca un bărbat s-o asigure că îi este fidel alteia. Ceferina și-a ascuns furia cum a putut mai bine, pentru a mă întreba pe tonul cel mai dulceag:

— Ce câștigi dacă mă lași cu îndoiala?

„Nimic" mi-am zis. „Doar că mă obosești și înnebunești cu aluzii, nu știu eu cât de îndărătnică poți fi?" Luându-ne astfel cu vorba, am pășit prin cameră și, mai înainte de a înțelege tâlcul actelor ei, a început să cerceteze dulapul. Când mi-am revenit din uimire, i-am strigat:

— E o jignire! N-o să încuviințez una ca asta! Abia s-a întors Diana și nimeni n-o mai respectă!

— Ai multă încredere în ea? întrebă, aproape afectuos.

— Încredere absolută, am răspuns.

— Atunci de ce nu mă lași să continuu? Eu sunt cea care o să pic prost.

— N-o să permit una ca asta! am repetat, fiindcă nu-mi trecea altceva prin minte.

Chiar dacă nu crede nimeni, uneori bătrâna mă face să mă fâstâcesc. Ce mi-a spus bunăoară imediat după aceea mi s-a părut, preț de un minut - minutul hotărâtor, din păcate - fără replică.

— Dacă dau greș, a declarat cu cea mai mare solemnitate, nu mai spun niciodată un cuvânt împotriva Dianei. De ce nu dai o fugă până la poartă? Ar fi neplăcut să apară deodată.

Am dat fuga până la poartă, m-am uitat afară și m-am întors într-un suflet. Eram atât de tulburat încât am fost gata să-i zic: „Nu-i nici o primejdie". I-am strigat:

— Încetează!

— Nu mai am mult, m-a asigurat, fără să-și piardă cumpătul și fără să-și întrerupă căutarea.

— Nu pricepi că nu e nimic? am întrebat-o. Termină odată!

— Dacă nu găsesc nimic, cine o să te poată suporta?

Ieșirea asta m-a amuzat, ba chiar m-a măgulit. M-am întrebat apoi ce-o fi căutând oare bătrâna cu atâta înverșunare. Fără să las să mi se ghicească neliniștea, am repetat:

— Termină odată!

— Vreau să las totul în ordine, zise, ca o ființă chibzuită. De ce nu mai dai o fugă, să vezi dacă nu vine?

M-am supărat, căci spunea că pune lucrurile la loc, dar scotocea mai departe. Vă mărturisesc că m-am gândit, la rândul meu: „Ar fi neplăcut ca Diana să apară dintr-o dată". Am dat iar fuga până la poartă. Când m-am întors în dormitor, Ceferina agita deasupra

capului, cu un aer triumfător, o fotografie. N-am simțit curiozitate, ci mai curând oboseală și teamă. Teamă că poate o revelație de neconceput va distruge totul pe veci.

Bătrâna ținea fotografia de un colț; nu-i dădea drumul și nici nu mă lăsa s-o văd. În cele din urmă mi-a arătat-o. Era o fată, într-un parc; o fată de vreo douăzeci de ani, destul de frumoasă, dar slabă și, aș zice, tristă. Am privit-o cu un fel de fascinație pe care nu puteam să mi-o explic. În sfârșit am reacționat, întrebând:

— Ce-i cu asta?

— Cum ce-i cu asta?

— Desigur, am spus. N-ai mai încăpea în piele de fericire dacă ar fi un tip.

Am atins-o pesemne la punctul sensibil, fiindcă a deschis gura și a închis-o la loc, fără să rostească o vorbă. Și-a revenit destul de repede.

— Ție ți-a vorbit de fata asta? întrebă. Mie nu.

— De ce să vorbească de toată lumea? O fi poate vreo cunoștință de la Psihiatrie și n-o pomenește dintr-o delicatețe și un respect pe care nu le poți pricepe. Sau pur și simplu nu vrea să-și mai amintească de zilele alea.

Cred că am câștigat un punct. Ceferina a lăsat mâna în jos și i-am luat fotografia. Am văzut că hârtia era dezlipită și răsucită la colțul pe care bătrâna îl ținuse între degete. Am netezit-o cu grijă și am întins-o pe carton; atunci a apărut scrisul de tipar: *Amintire din Piața Irlanda.* M-a făcut să-mi cam pierd cumpătul.

Am auzit lătratul cățelei și n-o să vă vină să credeți - ne-am privit ca doi complici. Ceferina a luat fotografia.

— O pun unde am găsit-o, declară.

A băgat-o printre rufe și, cât se poate de liniștită, a început să aranjeze dulapul. Am ieșit în întâmpinarea Dianei - mi-e rușine s-o spun - ca să-i dau timp celeilalte. Diana mi-a înmânat un pachețel.

— Pentru tine, a spus.

S-a dus să dea apă cățelei. Dinspre bucătărie apăru bătrâna, cu un aer satisfăcut, grozav de insolent. I-am arătat pachețelul și i-am zis:

— Pe când eu încuviințam aiurelile tale, Diana mi-a cumpărat un cadou.

Mi-a răspuns în șoaptă:

— Nu știm cine este.

45

Când am deschis pachețelul, am descoperit cu neplăcere că darul Dianei era un somnifer. Am întrebat-o, pornit:

— Cum îți închipui că o să iau așa ceva? Adevărul e că nu am nevoie de somnifere și mă mândresc cu asta.

A insistat:

— Azi-noapte n-ai închis ochii. Trebuie să te odihnești.

Cred că atunci m-am înfuriat. Am repetat întrebarea:

— Cum îți închipui că o să iau așa ceva? Îți garantez că n-or să-mi găsească urme de droguri în ziua când îmi vor face autopsia.

Subiectul mă interesa pesemne, căci am continuat să perorez pe tonul ăsta care, dacă nu era ostil în chip deliberat, de atâta patimă părea violent. Deodată, am băgat de seamă că Diana era foarte tristă. M-a cuprins rușinea și m-am întristat și eu; aș fi făcut orice s-o văd mulțumită. Cadoul și insistența ei or fi fost poate nepotrivite, dar vina mea era mai mare: orbit de vanitate, cu toate că o iubeam mai mult decât orice pe lume, o chinuiam. De când s-a întors de la Psihiatrie nu i-am vorbit niciodată în felul ăsta și înainte nu m-aș fi încumetat. I-am cerut iertare, mi-am recunoscut grosolănia, am început s-o mângâi dar, firește, nu i-am alungat tristețea. Îmi amintesc că, pe când mă uitam la chipul ei atât de mâhnit și atât de frumos, m-am întrebat, ca omul ros de o bănuială absurdă, ce-o fi întristat-o mai mult pe Diana: asprimea cuvintelor mele sau pur și simplu că n-aveam de gând să iau picăturile. M-am rușinat de gândul ăsta pe care l-am socotit meschin, mi-am zis că primeam neîncetat dovezi de dragoste din partea Dianei și că ea, cel puțin în ultima vreme, nu se arăta nicicând îndărătnică ori capricioasă.

Ceferina a deschis pe neașteptate ușa, anunțând:

— Masa e gata.

S-a întors cu spatele și a bombănit niște cuvinte pe care eu le-am interpretat ca „Cealaltă măcar gătea”.

Cred că Dianei îi e teamă de ea, fiindcă să fi văzut ce repede i-a trecut supărarea. A ajutat la servit cu cea mai mare amabilitate și s-a străduit teribil să întrețină conversația. Bunăvoință zadarnică: am sfârșit masa în tăcere.

În timp ce femeile spălau farfuriile, eu mă prefăceam că citesc ziarul și luptam cu somnul care îmi dădea târcoale, fără să fie nevoie de nici un somnifer, deoarece noaptea trecută nu dormisem deloc. Bătrânei nu-i scapă nimic, n-a fost deci o minune că mi-a zis:

— Și tu ai devenit un adevărat trântor. Până la întoarcerea Dianei ai fost un model: când mă duceam să mă culc, mai lucrai încă la ceasuri, iar acum nu-ți mai aduci aminte că există, nici ziua, nici noaptea. Ai de gând să trăiești din dragostea soției tale?

— Eu cred, i-am răspuns, că și cel din urmă sclav are dreptul la puțină vacanță.

Abia ne-am întors în dormitor, că Diana a căzut iar pradă tristeții. Neștiind cum s-o fac să-i treacă, i-am spus într-un târziu:

— Nu-ți fă griji. O să iau picăturile.

M-am gândit că, pentru a salva aparențele, îmi va răspunde să nu le iau, dacă n-aveam chef. Dar mi-a răspuns îndată, de parcă s-ar fi temut să nu mă răzgândesc:

— Mă duc după un pahar cu apă.

46

Mi-am amintit atunci de povești spuse demult de Picardo despre indivizi care turnau două sau trei picături dintr-un drog în cafeaua cu lapte a domnișoarelor, ca să le exporte adormite în America Centrală. Cu toată îngrijorarea mea profundă, m-am întrebat în glumă unde aveau să mă exporte.

Nu vă închipuiți cât e de greu să convingi pe cineva că o să iei un leac și de fapt să nu-l iei, mai ales când acest cineva te urmărește, chiar dacă o face pe ascuns. De bună seamă, nu strălucesc prin puteri de vrăjitor ori de scamator. Situația pe care o descriu acum în treacăt dura peste măsură de mult, așa că m-am dus la baie cu paharul - în mare zor, deoarece Diana mă urmărea - am aruncat conținutul în lavabou, mi-am umezit gura și am spus:

— Nu e rău.

Mi-am dat seama că soția mă observa cu neîncredere. Ceea ce m-a ajutat în cele din urmă s-o liniștesc a fost somnul care mă cuprinsese de adevărat. Ca s-o conving mai bine, mă frecam la ochi și căscam, într-un simulacru ce-mi mărea starea de somnolență, așa încât am adormit, pentru a mă trezi în scurtă vreme, cu o tresărire pe care am ascuns-o grabnic. Jocul ăsta s-a repetat și, cum întredeschideam ochii, dădeam mereu peste ochii Dianei care mă priveau atent, aș spune aproape sever. Știu că noaptea târziu, poate fiindcă gândul se confundă cu visele, par cu putință lucruri cu totul de necrezut; adevărul e că pe atunci eram încredințat că Diana, cu un scop pe care mi-l ascundea, voia să adorm. Unii spun că e o rușine să te sperii de o femeie; eu vă mărturisesc că mi-a fost teamă; Primul simptom a fost o trezire foarte scurtă, căci somnul m-a doborât iar. Visam tot felul de prostii, că Diana avea să profite de visul meu, că era nu numai vicleană, ci și mincinoasă. Uneori, frica era atât de puternică, încât mă deștepta. Într-una din aceste treziri - nu mă întrebați dacă a fost a treia sau a patra căci am pierdut socoteala - n-am mai dat de ochii minunați ai soției mele. Am întors cu prudență capul și chiar m-am ridicat puțin, străduindu-mă să descopăr unde se afla; îmi amintesc că m-am crezut singur - nu cu ușurare, ci cu neliniște, cu un alt fel de neliniște, care mă ducea cu gândul la timpuri trecute - până când un

zgomot, ca al unui șoarece printre hârtii, m-a făcut să privesc spre comodă. Am văzut-o acolo, cercetându-mi sertarele, așa cum făcuse Ceferina cu dulapul ei, cu câteva ore înainte. Pe cuvânt că la început m-am socotit spectatorul unei pantomime care nu avea alt țel decât să mă umilească. Eram gata să strig că bătrâna a acționat împotriva voinței mele și că n-a găsit nimic. M-am abținut, căci era de ajuns s-o privesc ca să înțeleg că într-adevăr căuta ceva. Oricât de mult mi-am bătut capul și mi-am trecut în revistă obiectele, n-am descoperit nici unul care să îndreptățească atâta zel. „În afară de Eibar" m-am gândit. Spuneți și dumneavoastră, de ce să aibă Diana nevoie de un revolver? „Ca s-o omoare pe Ceferina" mi-am zis, fiind gata să caut o explicație pentru orice trăsnaie. Apoi m-am gândit mai bine că nu era cu putință să-i pese prea mult de bătrână și că, de bună seamă, căuta revolverul să mă omoare și să rămână cu lucrurile mele. Frica te face să-ți treacă prin cap gânduri de-a dreptul rușinoase. Eu am izbutit să nu mă afund de tot în rușinea asta, deoarece Diana și-a întrerupt căutarea, de parcă ar fi găsit ce urmărea. M-am mai ridicat puțin și am văzut cum cerceta o foaie de hârtie. Operația asta i-a luat o groază de vreme; apoi a pus hârtia în sertarul al doilea al comodei mele. Aranjând lucrurile n-a fost mai grijulie decât Ceferina: o comparație proastă, întrucât în comoda mea a fost totdeauna harababură, iar Diana își ține dulapul în ordine.

Deodată, mi s-a părut că a dat să se întoarcă și m-am culcat în pat. Pașii care se apropiau m-au făcut să nu-mi mai simt bătăile inimii. Diana s-a aplecat peste mine și, pe cuvânt, m-a sărutat pe frunte și a șoptit de două ori „sărmanul de el". Vorbele astea au fost pentru mine un adevărat balsam, fiindcă mi-au adus aminte de mama. Cu pleoapele întredeschise am privit-o în ochi și mi-am zis că Diana mă ocrotea de toate primejdiile de pe lume. De la acest sentiment de siguranță am trecut iar la bănuieli și temeri de necrezut. Nu știu cum, nici de ce, mi s-a năzărit să mă întreb cine mă privea prin ochii Dianei.

47

Apoi, soția mea a înconjurat patul, a dat la o parte cuvertura și, cu mișcările ei de neconfundat, pe care i le știu pe dinafară, s-a culcat; ca totdeauna, a încercat mai întâi o parte, pe urmă cealaltă (odată mi-a spus că toți suntem niște cățeluși care nu se hotărăsc ce poziție să-și aleagă) și în sfârșit a adormit. M-am sculat îndată și, cu mare băgare de seamă să n-o trezesc, m-am dus la comodă, împins nu atâta de curiozitate cât de dorința să-mi omor timpul. Cu surprinderea pe care vi-o puteți închipui, de cum am deschis sertarul al doilea am

descoperit că hârtia căutată de Diana cu atâta înfrigurare era arborele genealogic. „La urma urmelor”, mi-am zis, „este o Irala și pe undeva trebuia să iasă la iveală asemănarea cu restul familiei.” Bineînțeles, n-am spus asta împotriva Dianei. Reacția mea, îndată ce am făcut descoperirea, a fost de duioșie. M-a îmboldit dorința s-o îmbrățișez, s-o trezesc, să-i povestesc gândurile mele greșite și s-o rog să mă ierte. M-am îndreptat spre pat cu intenția asta când, fără să vreau, mi-a trecut prin minte altă interpretare a strădaniei ei de a găsi arborele genealogic. „A vrut să-l cerceteze, m-am gândit, pentru că e alta. Trebuie să cunoască antecedentele familiei, să știe, bunăoară, cum o chema pe maică-sa. Asta-i explicația”. Am adăugat imediat, de parcă aș fi fost sigur că interpretarea aceasta era cea exactă: „Din nefericire pentru ea, a nimerit săraca într-o familie care găsește mereu pretexte de a se grozăvi cu strămoșii”.

Întins în pat, am tot chibzuit până am ajuns să mă întreb dacă n-am luat-o razna. „Tot atât de firesc ar fi să cred că și-a amintit de arborele genealogic, că a avut chef să mă întrebe unde să-l caute și că mă privea să vadă dacă dormeam cu adevărat, căci nu voia să mă trezească”. Începusem să respir ușurat, când mi-a venit în minte că a insistat să iau picăturile cu mult înainte de a începe căutarea. Poate că a ținut neapărat să le iau, socotind că în noaptea aceea trebuia să dorm adânc. Prin clinici și prin alte locuri unde au a face cu personal medical oamenii capătă prostul obicei să recurgă la hapuri pentru orice. În ce mă privește, mi-am exagerat poate aversiunea față de picături. În răstimpul acelei zile nesfârșite îmi găsisem singurul refugiu lângă soția mea, iar apoi, fiindcă mi-a cumpărat un somnifer, am început să-mi imaginez tot felul de lucruri și să devin bănuitor. Gândindu-mă într-una la toate astea, într-un târziu am adormit. Cam pe la opt, nu știu ce tresărire dintr-un vis m-a deșteptat. De cum am deschis pleoapele, am dat de ochii soției mele privindu-mă fix, ca și cum ar fi vrut să-mi smulgă un secret. Ideea m-a amuzat, eram gata să-i spun că eu n-aveam taine, dar mi s-a părut deodată că secretul era în ea și m-am speriat.

48

Cum nu-mi mai stăpâneam nervii, m-am sculat și m-am dus la baie. Mi-am cufundat încheieturile mâinilor în apă rece până mi s-a făcut lehamite; mi-am udat apoi fruntea și ceafa. Eram năuc, încredințat că nu mai puteam s-o duc tot așa și am ajuns chiar să mă întreb dacă n-aveam să dau fuga la Institut, să-mi facă vreo injecție ori poate să mă interneze. Așa nu mai mergea. Ceaiul, care te face nervos, din câte am citit eu în „Mundo Argentino”{34}, m-a liniștit. Oricât am fi cu gândul în altă parte, tot ne mai abatem puțin atenția până îl sorbim și-l dăm să-l prepare din nou și să-l bea și altcineva. Aș zice că rotunjimea tărtăcuței dă mâinii o mulțumire: nu mă întrebați de ce. De bună seamă că îmi stătea capul la toate astea ca să nu mă gândesc la ceea ce mă frământa. În parte, încercarea îmi reușea.

Diana și Ceferina comentară plictisul de a suporta iar, în seara aceea, familia Irala. Era o plăcere să le vezi cum se înțelegeau. Auzind-o, ai fi crezut că Diana n-avea a face în nici un fel cu Adriana María și cu *don* Martín. Atmosfera prietenească se prelungi până când bătrâna n-a mai putut răbda și a început s-o necăjească pe Diana cu sugestii pentru meniu. De fapt, o provoca. Diana a dat dovadă de un tact desăvârșit. S-a uitat la ceas, s-a scuzat că era târziu, s-a închis în baie și a dat drumul la duș. Cât despre mine, m-am dus la atelier: nu suportam să am mintea slobodă. Acolo, în fața grămezii de ceasuri de reparat, am recunoscut în sinea mea că în ultima vreme simțul meu de responsabilitate cam scăzuse. Ceferina îmi spusese odată că dragostea și simțul de responsabilitate față de muncă nu fac casă bună; n-am ascultat-o, fiindcă o spunea împotriva Dianei.

Am lucrat cât am putut de bine, în nădejdea de a fi ceasornicarul destoinic de totdeauna, de a-mi fi recâștigat vocația. Deodată, m-am pomenit gândindu-mă la ziua de mâine, care mi se părea nesfârșită. Chiar și acum, după cele întâmplate, îmi vine greu s-o spun: mi-a fost teamă de toate orele pe care aveam să le petrec cu Diana, ajungând atât de departe încât mi-am dorit să se însereze curând, s-o văd pe Adriana María. „Măcar asta e sora ei”, mi-am zis. Ca în vis, mi-am închipuit că o îmbrățișam cu duioșie; spun ca în vis, pentru că imaginația mea a luat-o razna și mi-a înfățișat-o pe Adriana María strângându-mă într-un chip de-a dreptul nerușinat, în vreme ce eu eram trist deoarece nu știa să-mi interpreteze sentimentele. M-a copleșit apoi dorul după soția mea. Mi-a fost dor de ea într-un fel foarte ciudat, împins de curiozitate, de dorința de a o cunoaște mai bine, cu speranța imensă că mă înșelasem, de a plânge în brațele ei, a-

i cere iertare, a uita totul.

Nu mă înțeleg nici eu însumi. Diana a sosit îndată și mi-a venit să fug. Poate aș putea să mă explic: când nu era cu mine, bănuiam că mi-ar fi fost de ajuns să o privesc ca să mă înseninez, și că închipuirile mele erau pur și simplu mofturi de bărbat răsfățat de soartă; cu ea alături însă mi se părea că, dincolo de expresia și de pielea ei, văd o străină.

M-a rugat s-o însoțesc până la prăvălie și la târg, care în dimineața aceea se ținea în Ballivián {35}, să poată face cumpărăturile de pe lista pregătită de Ceferina. I-am spus că mă duc să mă pieptăn puțin; am intrat în cameră și mi-am pus în buzunar sticluța cu picături.

Am plecat. Vă jur că mă uitam la lucrurile din preajmă de parcă aș fi vrut să-mi amintesc de ele. Sau poate ca cineva care își ia rămas bun.

Patronul nu era în prăvălie. Ne-a servit fata lui, care era pricina faimoasei răceli între dumneavoastră și mine. Ce părere aveți de cum arăta? E înaltă, frumoasă foc, iar pe clienți îi servește ca și când le-ar face o favoare. Ne-am dus apoi la târg și în cele din urmă am trecut pe la farmacie. Sub pretextul că îl întreb pe *don* Francisco dacă „Systeme Roskopf"-ul mergea cum trebuie, l-am luat la o parte, i-am arătat sticluța și l-am întrebat dacă picăturile erau foarte puternice.

Mi-a răspuns:

— Le poate înghiți și un prunc fără nici o primejdie.

Am luat-o pe Diana de brat și ne-am întors acasă; când a dus cumpărăturile la bucătărie, cealaltă Diană a ieșit să o scot la plimbare. Dacă m-a văzut cineva, va fi crezut că eram nebun căci, pe cuvânt, vorbeam de unul singur și, când îmi dădeam seama, vorbeam cu câinele, ca să maschez. Nu numai ca să maschez, ci și pentru că o simt foarte atașată. În fond, e singura făptură în care am încredere deplină.

Ceferina a ieșit în poarta grădinii și m-a strigat.

Am mâncat fără să-mi fie foame. După prânz, am lungit conversația peste poate, deși Ceferina și Diana, ca totdeauna când sunt împreună, mă țineau ca pe jar. În sfârșit, Ceferina s-a apucat să spele pe jos și am priceput că sosise ora siestei.

De la o vreme, starea mea sufletească se schimbă neîncetat. Mi-am zis că n-aveam dreptul să fiu abătut, deoarece bărbatul căruia îi place o femeie pe de-a întregul se poate considera fericit. I-am spus și Dianei, puțin în glumă, puțin ca să mă aflu în treabă.

— Vor fi existând alte femei care nu sunt urâte, i-am explicat, ca Adriana María, care îți seamănă leit, dar nu are sufletul tău.

A izbucnit în plâns. Mi s-a părut mai frumoasă ca niciodată și s-a arătat nespus de drăgăstoasă, până într-atât încât m-a făcut să-mi uit temerile. Am vrut apoi să mă culc, dar Diana a reluat discuția. Nu mă întrebați ce mi-a spus, pentru că n-am ascultat-o. M-am întristat

văzând cu ochii. Oricât v-ar părea de nepotrivit, simțeam nemulțumirea celui care și-a înșelat nevasta. N-am mai putut răbda, am sărit din pat, m-am dus o clipă să mă spăl și m-am îmbrăcat în mare grabă.

— Unde te duci? întrebă.

— Nu știu, i-am zis.

Știam; vreau să spun, știam amândoi.

49

În colțul străzii Acha l-am întâlnit pe Picardo, cu noul lui costum.

În momentele cele mai dificile, viața pare o comedie, cu câteva paiațe care repetă mereu același număr. De data asta, Picardo îmi rezerva o surpriză:

— Maestrul, a spus sever, e supărat pe tine.

— Care maestru?

— Cum care maestru? Maestrul Rivaroli.

— Pot să aflu de ce e supărat pe mine maestrul Rivaroli?

— Nu fă pe prostul. Ți-ai scos soția de la balamuc fără să-i ceri ajutor. Este mâhnit.

— Iar tu, de ce ți-ai pus costum nou? Lămurește-mă.

Își agită brațele, apărându-se parcă de o lovitură, se dădu înapoi câțiva metri și plecă în goană.

Am pornit și eu grăbit, fiindcă mi se părea că trebuia neapărat să ajung cât mai curând. La Institutul de Psihiatrie m-a primit Campolongo. La insistențele mele, m-a lăsat să intru în birou și s-a dus să-l cheme pe Reger Samaniego. Credeam că dacă Reger avea să vină curând, voi ști cum să-i vorbesc ca să nu-mi refuze o explicație completă și sinceră. A trebuit, bineînțeles, să-l aștept. Când a intrat, eram nervos și nu mai țineam minte micul discurs pe care-l pregătisem.

Ca să mă înțelegeți, voi încerca să relatez exact întrevederea asta, care a fost destul de agitată și de confuză.

— Ce vă aduce pe la noi?

— Dorința, nevoia, am încercat să mă liniștesc, de a vă întreba ceva de cea mai mare însemnătate pentru mine.

Mi-a răspuns, pe tonul lui sâcâitor:

— Întrebați-mă. Totdeauna sunt pe de-a întregul la dispoziția pacienților mei.

— Am venit să vă întreb, domnule doctor, ce e cu Diana. Vorbesc cu ea, o văd trebăluind, n-am de ce să mă plâng dar, sincer să fiu, n-o recunosc.

Mi-a spus:

— Nu sunt sigur că vă înțeleg.

— O fi foarte bună cea pe care mi-ați dat-o înapoi, am lămurit, însă, nu știu cum să vă spun, pentru mine e alta. Ce i-ați făcut, domnule doctor?

Doctorul Samaniego și-a ascuns fața de lup în mâinile uriașe și palide. Când și-a ridicat capul, părea nu numai obosit, ci și foarte plictisit că mă aflam acolo.

— Amintiți-vă, zise. V-am prevenit că există două primejdii, nu-i așa? De fapt aceste două primejdii sunt legate.

I-am mărturisit că nu pricepeam.

— V-am prevenit că o să duceți dorul nevestei neurastenice care a trăit ani de zile lângă dumneavoastră. V-am dat exemplul meu clasic cu calul lăptarului.

— Îmi aduc perfect aminte, am răspuns; încercam să-mi păstrez cumpătul și să argumentez: Dar Diana nu-i tot una cu calul lăptarului.

Cred că am marcat un punct în favoarea mea.

Apoi m-am încurcat în explicații și Samaniego m-a întrerupt.

— V-am atras atenția și că va fi foarte greu ca dumneavoastră să aveți sănătatea necesară pentru a înfrunta zilnic o persoană normală. V-am amintit de exemplul cu mărul putred.

— Ascultați, domnule doctor, îmi tot vorbiți prin pilde și parabole, dar eu vă spun ce simt. Când Diana mă privește în ochi, mă gândesc la ceva extrem de ciudat.

— Nu-mi cereți să îmbolnăvesc soția fiindcă soțul e bolnav.

Cum sunt încăpățânat, am insistat:

— Nu, domnule doctor, nu vă cer așa ceva. Ascultați-mă: există ceva ciudat la Diana. E alta.

Doctorul și-a ascuns iar fața în mâini. Deodată s-a ridicat, și-a îndepărtat brațele și mi-a strigat:

— Ca să scăpați de îndoieli, vă sugerez o experiență foarte simplă. Luați-i orice fel de amprente digitale. Îmi veți spune apoi dacă e sau nu aceeași.

— Nu mă înțelegeți. Cum vă închipuiți că o să-i vâr degetele în porcăria aia, biata de ea?

— Atunci sunteți încredințat?

— Vă spun adevărul: sunt aproape încredințat că e inutil să mai vorbesc cu dumneavoastră. N-am încotro și trebuie să vorbesc cu ea. O să găsesc modul în care să-i smulg adevărul.

Reger s-a cufundat într-o tăcere atât de prelungă, încât m-am întrebat dacă nu era limpede că socotea întrevederea încheiată. Pășind ca un somnambul, a ocolit biroul și a ajuns lângă chiuvetă. Cred că m-am gândit că mi-ar face plăcere să-l trezesc brusc din starea asta de visare cu o vorbă ironică despre tratamentul pe care îl aplicau. Mi se

pare că în clipa aceea mi-a înfipt acul și-am adormit.

50

M-am trezit într-o cameră albă, într-un pat alb de fier, lângă o noptieră albă pe care se afla o veioză aprinsă. La început m-am mirat să mă văd cu o pijama albastră, fiindcă toate pe care le am sunt cu dungi. Cât se poate de liniștit, ca și cum aș explica un fapt cunoscut, am rostit atunci cuvintele care-mi dezvăluiau nenorocirea: „Nu sunt acasă". În față era o ușă, iar la dreapta mea o fereastră. M-am sculat și am încercat să deschid una, apoi pe cealaltă; n-am putut.

Pe stradă se auzeau pocnituri și mi-am închipuit ce frică trebuie că îi era sărmanei Diana, cățeaua. Când au început clopotele, fluierăturile și sirenele, am văzut că ceasul arăta douăsprezece fix. Mi-am amintit, cu mâhnire nemărginită, că era Crăciunul. „Ce noroc că nu mi-au luat ceasul. Asta ar fi culmea, doar nu sunt arestat" am cugetat. Am deschis sertarul noptierei; mi-am găsit acolo portofelul cu toți banii înăuntru, creionul și pieptenele, îmi lipsea totuși buletinul de identitate. „Trebuie să-l cer" mi-am zis.

Dormisem toată ziua. M-am întrebat ce s-o fi întâmplat acasă. Am început să mă neliniștesc că Diana și Ceferina erau desigur îngrijorate din pricina mea. Am apăsat un buton. Voiam să verific dacă le-au dat telefon să le anunțe și încă dinainte m-am revoltat, presupunând că nu le anunțaseră. „Bietele de ele, la ora asta sunt pesemne înnebunite din vina doctorului ăsta."

Eram gata să sun iar, când apăru un infirmier și apoi sora care mi-a oferit cafeluța în ziua când venisem s-o iau pe Diana.

— Plec imediat, am anunțat, dar mai întâi fiți amabili și spuneți-mi unde e telefonul. Vreau să vorbesc acasă și să-mi sun avocatul, pe maestrul Rivaroli, să-l înștiințez de abuzul acesta.

Am văzut că în spatele infirmierului sora mă privea cu un aer rugător și făcea semn că nu cu capul.

— Mai întâi de toate, explică infirmierul, o să luați pastila asta.

După felul în care m-a apucat, am înțeles că deocamdată era mai bine să ascult. Cum tipul își făcea de lucru cu un tub, m-am arătat mai bine dispus și i-am zis:

— N-am nevoie de pastilă. Mă simt perfect.

M-am gândit: cu alt somnifer ca cel ele azi, mâine n-o să fiu bun de nimic.

— Și acum să mâncați ceva, spuse tipul pe un ton prietenos. De ce anume vă e poftă?

Nu-mi era poftă de nimic, decât să plec de acolo și să mă întorc

acasă.

— Ce ziceți de o supă cu tăiței și de un grătar? întrebă sora.

Au ieșit după mâncare. Am încercat să profit de minutele acelea ca să-mi fac o idee despre locul unde mă aflam și să-mi pun la cale strategia. Nu e ușor să te concentrezi când te afli într-o situație primejdioasă, în care n-ai mai fost niciodată. Poate că injecția pe care mi-a făcut-o Samaniego îmi întuneca încă judecata. Pe de o parte, mă simțeam indignat de-a binelea; pe de alta, am reușit să înțeleg că, în mâna unor infirmieri obișnuiți să se lupte cu nebunii, nu mi-ar fi de nici un folos să mă revolt. Cred că încă de pe atunci am plănuit să vă scriu, numai că la început destinatarul urma să fie Aldini. Am avut presimțirea că sora mă va ajuta și că cel mai bine era s-o câștig de parte mea.

Mi-au adus tava cu supa, care avea mai multe steluțe de grăsime decât tăiței și un grătar cu cartofi fierți. Ca să câștig timp, am mâncat câteva bucățele de pâine.

— Nu prea mi-e foame, am mărturisit.

— Nu trebuie să vă anemiați, răspunse infirmierul.

Din spatele lui, sora mă privea neliniștită și zise:

— Încercați să mâncați puțin.

Am ascultat-o.

— Acum o să luați vitaminele, declară tipul.

Simțeam că începeam să mă revolt și că nu mă voi mai putea abține să nu-i spun vreo două. Femeia încuviința din cap. M-am dat bătut. Pilulele erau mari și urât colorate. Mi s-au oprit în gât, așa că am fost nevoit să mai beau încă un pahar de apă, care s-a cam vărsat.

— Sunteți încă nervos, observă infirmierul.

— Ba nu, i-am răspuns hotărât. Nu sunt însă obișnuit să iau medicamente.

M-am lăsat stăpânit de orgoliu și le-am explicat:

— N-o să mă credeți, dar vă jur că până azi n-am avut nevoie nici măcar de o injecție.

Infirmierul m-a privit cu răceală și a spus, pe un ton care mi-a displăcut:

— O să schimbăm noi toate astea. Haideți, vă însoțesc la baie.

A trebuit să mă duc, să stau și să mă întorc împreună cu el. În treburi de-astea, să mă credeți, sunt foarte sensibil și îmi place să fiu singur. Chiar dacă așa stau lucrurile, o să rabd ca să le câștig încrederea și să nu mai fie cu ochii pe mine zi și noapte.

— Vă lăsăm puțină apă, dacă o să vă fie sete, a zis femeia.

— Mulțumesc, am răspuns. Vreau să vă rog ceva. Oricare din dumneavoastră uitați-vă, când puteți, în haina mea să vedeți dacă nu e acolo buletinul. Nu-mi place să-mi pierd actele.

— Nu trebuie să vă gândiți acum la asta, ordonă cu asprime tipul.

— Culcați-vă. Să vă odihniți bine, m-a sfătuit blând femeia. Dacă nu puteți, sunați. O să vă dăm o pastilă.

Cu oamenii ăștia n-o scoți la capăt, trăiesc pe altă lume, parcă ar fi marțieni. Nu ne înțeleg, căci au alte obiceiuri. Vă închipuiți că mi-era greu să mă împac cu ideea că mă aflam în lumea aceea. Mi-am dat seama că era esențial să mă întorc la a mea, dar nu m-am înșelat cu iluzia că ar fi ușor să ies de la Institutul de Psihiatrie. Bineînțeles, dacă aș fi apreciat atunci cu exactitate greutățile ce-mi stăteau în cale, nu mi-aș fi stăpânit nervii și aș fi ajuns la urmări pe care prefer să nu mi le imaginez.

Când mă voi întoarce acasă? N-am cea mai mică idee. Dacă vreți să mă ajutați, poate că peste câteva zile voi fi la mine.

51

A doua zi, eram treaz de-a binelea când a intrat sora cu cafeaua cu lapte, dar m-am prefăcut că dorm. Cred că am procedat așa cu vaga intenție de a o spiona, fără să-mi amintesc că nu poți vedea cu ochii închiși. S-a întâmplat atunci ceva inexplicabil. Dacă credeți că vă mint, înseamnă că nu ați citit cu atenție ce-am scris până acum; povestirea mea dovedește, mi se pare, că spun adevărul fără să mă străduiesc să las o impresie bună. De altfel, în împrejurarea aceea am rămas de-a dreptul speriat și supărat.

E timpul să vă spun că sora a lăsat tava pe noptieră, s-a aplecat peste mine, să mă cerceteze de aproape și m-a sărutat.

M-am prefăcut mai departe, cu și mai mult temei, și apoi am început să fac mișcările cuiva care se trezește dintr-un somn profund. M-a întrebat:

— Cum vă simțiți? Ați dormit bine?

Femeia îmi asculta răspunsul sincer interesată. Mi-am spus că atâta zel profesional nu se potrivea cu sărutarea de mai înainte. În sinea mea sunt cam malițios.

Sora asta n-o să mă lase s-o mint. M-am repezit la micul dejun cu o poftă de mai mare dragul. Cred că mi-a spus:

— Nu știți ce bucuroasă sunt să vă văd mâncând.

Mi-a trecut deodată prin minte: „cu aparența ei amabilă îmi dă să înțeleg că am fost, sau că mai sunt bolnav și că am nevoie de doctor”.

Sora spuse, de parcă mi-ar fi citit gândurile:

— Sunt de partea dumneavoastră. Vreau să vă ajut. Aveți încredere în mine.

Nu-mi puteam crede urechilor.

— Dacă nu vă înțeleg greșit, am remarcat, situația mea aici e

dificilă?

— Toți încearcă să fugă, răspunse, dar nimeni nu reușește. Dumneavoastră trebuie să fugiți, trebuie să fugiți.

În clipa aceea m-am convins cât de urgent era să vă scriu. M-am liniștit puțin și i-am spus:

— O să vă rog ceva. Am nevoie de hârtie de scris.

— Mai târziu mă strecor până la un chioșc și vă aduc.

— O să-mi păstrați taina, nu-i așa?

— V-am mai spus doar: încredeți-vă în mine.

Am ținut-o una și bună:

— Numai dacă îmi păstrați taina.

— Sunteți rău. Neîncrezător, zise cu o grimasă.

M-a privit de aproape.

— E o scrisoare pentru un prieten, am explicat. Veți putea să i-o duceți? Nu stă departe.

— Chiar de-ar sta la capătul lumii.

— Nu știți ce serviciu îmi faceți. E foarte urgent.

A răspuns:

— Mai urgent ar fi să scăpați de aici, dar nu văd în ce chip.

Intră infirmierul și-mi spuse:

— Haideți la baie.

52

Când m-am întors în cameră, patul era făcut. N-am putut să nu mă gândesc: „Nu mă pot plânge de cum mă tratează. Numai s-o țină tot așa.” După cum vedeți, aveam asigurat tot confortul și începeam să uit de soția mea și de faptul că eram închis. L-am întrebat pe tip dacă trebuia să mă bag în pat. A răspuns:

— Faceți ce aveți chef. Numai să nu vă obosiți.

Nu l-am mai întrebat cum m-aș putea obosi.

A plecat. M-am apropiat de fereastră și am constatat încă o dată că nu era chip s-o deschid: „Pentru ca nebunii - mi-am explicat - să nu se arunce jos”. Am văzut că dădea spre o curte interioară, triunghiulară, cu un strat în mijloc unde creșteau buruieni și care forma tot un triunghi, mai mic, destul de îngust, de întunecos și de trist. Eu mă aflam la etajul cinci. Sus mai era un rând de ferestre.

A apărut sora cu hârtia de scris.

— Nu știu cum să vă mulțumesc, am zis.

— Dacă vreți vă spun eu.

— Cât vă datorez? am întrebat.

S-au auzit bătăi în ușă (ceea ce m-a mirat, fiindcă toți, până atunci,

intrau fără să bată la ușă). Era doctorul Campolongo. L-am asigurat că am dormit dus, că mă simțeam grozav, că luasem o gustare zdravănă, dar am vorbit cât mai puțin cu putință. Mă cunosc bine. Pentru orice prostie mi se urcă sângele la cap și trântesc niște tâmpenii care-mi pricinuiesc numai necazuri. Mi-a cerut să-i spun ce boli am avut. I-am zis:

— Pojar, în copilărie, și vărsat de vânt. Am fost totdeauna un om sănătos.

Când a plecat, a intrat sora și m-a prevenit:

— Scrieți în timp ce eu îmi fac turul de gardă, ca să nu vă surprindă. Dacă vă fac un semn - două lovituri scurte în ușă - ascundeți hârtia sub saltea.

Cu toate că aș fi jurat că femeia asta încerca să mă convingă că eram închis, i-am mulțumit.

M-am apucat de treabă cu sârg, dar am bănuit îndată că povestea era prea complicată pentru a o putea explica în patru sau cinci pagini. Am perseverat, încordându-mi toată voința.

M-a cuprins spaima, deoarece sora a intrat și a apărut lângă mine fără să facă zgomot. M-a întrebat:

— E gata scrisoarea?

— Da, am răspuns, însă a ieșit atât de încâlcită încât m-am apucat să scriu alta. Într-o jumătate de oră o termin.

— Mai bine lăsați pe mai târziu. Vă aduc prânzul.

Am mâncat cu poftă: fapt destul de surprinzător în situația mea, căci nu-mi place să fiu privit când mănânc, iar sora, sprijinită de ușă, nu-și lua ochii de la mine. Când am terminat, n-a luat tava, ci m-a privit mai departe. Ca să pun capăt acestei scene, am spus primul lucru care mi-a trecut prin minte:

— Îmi jurați că doctorii nu-mi vor citi scrisoarea?

— Vă jur.

— E pentru un prieten ca să mă scoată de aici, am zis, înainte de a mă gândi că am făcut poate o imprudență.

Am văzut că avea bărbia ascuțită, cu o aluniță pe partea stângă, și mi s-a părut că ochii îi străluceau foarte tare.

— Eu n-aș amesteca oameni străini, spuse, dar voi face cum îmi cereți. Sunt la dispoziția dumneavoastră în orice privință, mă înțelegeți? Mă cheamă Paula.

Făcea pauză între fraze, poate ca să înțeleg eu mai bine. O să râdeți de răspunsul meu:

— O mătușă de-a mea se numește Paula.

— Pe tine te cheamă Lucho? Când nu e nimeni de față, spune-mi Negra.

După oarecare ezitare am rostit cuvântul:

— Bine.

A luat tava și a zis, părând că se gândește cu glas tare:

— Dacă n-are încredere în mine, e pierdut.

53

Într-o jumătate de oră am terminat scrisoarea, spre deplina mea satisfacție. Cum Paula nu venea, ca să-mi omor timpul am făcut imprudența de a o reciti. Era mai clară, dar nu mai convingătoare decât prima. „Dacă cineva îmi cere ajutor printr-o astfel de scrisoare, ce fac?" m-am întrebat. „O arunc la coș și mă gândesc la altceva."

Adâncit în gânduri, m-am apropiat de fereastră. Am descoperit îndată un fapt pe care l-am socotit cât se poate de straniu. Dacă priveai cu atenție, vedeai oameni la ferestrele de la primul etaj, de la al doilea, al treilea, al patrulea și chiar de la al șaselea; la al cincilea nu era nimeni.

Când infirmierul m-a întrebat dacă voiam să merg la baie, i-am spus că da. Ca și în alte dăți, pe drum n-am văzut nici țipenie. Pentru că în ziua aceea inteligența mea funcționa cu o repeziciune miraculoasă, am făcut legătura între cele două observații și, pe tonul celui care vorbește să se afle în treabă, am întrebat:

— Nu mai e nimeni la etajul cinci?

Fiindcă l-am luat prin surprindere, a bâiguit:

— Nu… nu. A adăugat imediat: dumneavoastră.

M-a lăsat în cameră și a plecat ca și când s-ar fi grăbit teribil. Paula a venit îndată.

— E gata scrisoarea? întrebă.

— Da, i-am spus. O să vă rog s-o duceți prietenului meu.

Mișcându-și buzele de parcă ar fi avut în gură o bomboană lipicioasă, Paula citi numele și adresa.

— Pe unde vine? a întrebat.

— Cum intri pe Acha, prima casă la stânga.

— Dacă mă duc diseară, îl găsesc?

— E acasă tot timpul, i-am zis și am mai rugat-o ceva: Luați banii, pentru că mâine mai vreau hârtie, multă de tot. Nu sunt mulțumit de scrisoare și mâine încep din nou.

— Nu trebuie să-ți bombardezi semenii. Dacă te socotesc nebun, nu te mai iau în seamă.

Întrucât îmi vorbea din inimă, am lămurit-o:

— E o poveste atât de ciudată, încât dacă o aștern pe patru sau cinci pagini pare de necrezut. De-a dreptul de necrezut. E atât de ciudată că trebuie s-o povestesc altcuiva ca s-o pot înțelege eu însumi.

— Te vor interpreta greșit, îmi zise cu tristețe. Pe aici se perindă

mulți nebuni și nu e prima dată când cineva mă asigură că povestea sa e foarte ciudată.

M-am împotrivit:

— Dacă mă crezi nebun…

Probabil că de teamă, nu de altceva, am tutuit-o. I-a plăcut.

— Dragul meu, mi-a spus, îți stau cu totul la dispoziție. Cu totul, mă înțelegi? Mâine îți aduc hârtie.

— Multă, da?

— Da, multă; dar în loc să scrii, ceea ce îți face rău, în situația ta eu mi-aș bate capul să găsesc o cale de scăpare de aici.

54

Cu strădania scrisului, cu vizitele sorei, ale infirmierului, ale doctorului Campolongo, cu mesele dese, mi s-a dus după-amiaza. Noaptea, în pat, am început să reflectez.

Am luat hotărârea nestrămutată de a-i cere Paulei să-mi explice de ce era neapărat necesar să fug, dacă nu eram nebun. Să vedem, ce câștigau medicii că mă țineau închis? Mai întâi, eu nu sunt cineva important; apoi, din câte îmi dau seama, nu trăim pe vremea medicilor cu redingotă și joben, care fură niște nefericiți ca în filmul lui Aldini, să facă experiențe pe ei. În ziua de azi, cine va crede povestea asta? Dacă i-aș vorbi calm lui Samaniego, ori chiar lui Campolongo, respectând ierarhia după cum se cuvine, mi-ar deschide larg ușa să mă întorc acasă.

Era totuși ciudat că sora, care la urma urmelor lucra la Institut și probabil că era la curent cu tot ce se petrecea acolo, insista atât asupra necesității de a mă ajuta să fug. E de ajuns să mă gândesc puțin mai mult la treaba asta, ca să nu mai am încredere în soră și să mă întreb dacă nu e o unealtă a medicilor. Mă împingea la fugă, ca să fiu surprins *in fraganti*? Mi-am reamintit cu oarecare strădanie că nu eram arestat sau ostatic, că nu atârna asupra mea nici o condamnare și că o încercare de fugă nu era o crimă. De bună seamă că mă vor pedepsi, îmi vor face injecții și poate mă vor supune chiar la șocuri electrice. Eu mă aflam acolo în calitate de bolnav fără a fi bolnav, și medicii mă vor lăsa să plec când își vor da seama de greșeala lor. Sau afacerea consta în a băga înăuntru oameni sănătoși? Mai puțin primejdios era să internezi bolnavi, care nu lipsesc niciodată, din păcate.

M-am gândit că trebuia s-o rog neîntârziat pe Paula să găsească o cale pentru a-mi recupera buletinul. Sunt cu totul împotriva lăsării pe mâini străine a unui document personal. Dacă îl pierd, nu servesc la nimic reclamațiile, pentru că nu te salvează de calvarul temut de pe

strada Moreno.

Pentru treaba cu buletinul m-am enervat atât de tare, încât nu izbuteam să adorm. Mi-am spus că a doua zi aveam să fiu obosit, că medicii vor observa, îmi vor administra calmante, mă vor adormi și n-o să mai pot continua cu scrisul. În fond, aveam convingerea că mă închiseseră pentru a nu mă mai lăsa să ies de acolo.

Deodată, mi-am dat seama că de cel puțin douăzeci și patru de ore nu mă mai gândisem serios la Diana. Biata de ea, halal de apărătorul de care a avut parte; odată închis la balamuc, nu se mai gândește decât la el.

55

Eram gata să adorm când m-au trezit niște lătrături. M-am uitat pe fereastră, fiindcă se luminase, și am văzut în curte un câine mare, vărgat ca un tigru. Cred că e un dulău.

Nu mă duc pe mine medicii ăștia! Ca să-mi câștige încrederea, nu m-au deranjat în prima zi, dar în dimineața următoare începură atacul cel mare. Înainte de cafea îmi și luaseră sânge până și de după ureche iar la micul dejun, care n-a fost sărac în materie de pâine și de marmeladă, m-au făcut să înghit o groază pastile. Campolongo explică:

— Sunt vitamine.

— Nu știam că există atâtea, am răspuns.

— Să le luați în fiecare dimineață și o vedeți cum vă punem pe picioare.

— Ca pe Diana, soția mea?

— Întocmai. Așa încât nu vă veți afla în inferioritate. Spuneți-mi, domnule Bordenave, nu simțiți din când în când așa, cum să zic, o greutate în judecată?

Am rămas trăsnit. Doctorul Campolongo ăsta, după ce mă văzuse numai de patru sau cinci ori, descoperea un simptom pe care eu îl credeam ascuns în adânciturile cele mai tainice ale creierului. Mă aflam în fața unui ochi clinic.

— Mi-ar plăcea uneori să mă explic cu mai multă ușurință, i-am zis. De pildă, acum câteva zile voiam să mă cert cu doctorul Samaniego…

M-a întrerupt fără ceremonie.

— Și pentru încetineala mintală, a explicat, avem pastile.

L-am avertizat:

— Toată ziua de ieri am gândit cu o iuțeală de-am rămas cu gura căscată.

— Vreți să vă însănătoșiți? Vă e teamă de tratament?

— Dimpotrivă, domnule doctor, i-am răspuns ca un ipocrit. Sunt greu de cap, recunosc, și nu cred că dumneavoastră puteți schimba felul de a fi al cuiva.

Am tras concluzia că l-am jignit, pentru că a răspuns cu răceală:

— Vom face cu dumneavoastră ce am făcut cu doamna.

Mi-a luat tensiunea, m-a ascultat și mi-a spus că aveam o inimă clasa întâi. Cu mândrie justificată, l-am obligat să repete ce-a zis. În sfârșit, a plecat.

Eram supărat, poate din pricina înțepăturilor și a pastilelor, dar mai ales a discuției. Urmându-mi tactica, pentru a nu da de bănuit, m-am lăsat tratat ca un bolnav. Resemnarea asta mi-a stârnit tristețea și mânia, de parcă m-aș fi supus dinadins. Mi-a făcut impresia că eram și mai încolțit decât înainte.

Paula mi-a adus un top de hârtie.

— Ce-ai pățit, dragule? mă întrebă. Arăți rău. În loc să scrii atât, ia niște picături și o să dormi ca un înger.

Am spus doar atât:

— Ce manie cu picăturile!

— Trebuie să te odihnești, a stăruit. Îi tot dai zor cu scrisul. Nu poate fi bun pentru sănătate.

— Foarte interesant, am zis.

— Nu te supăra. I-am dat scrisoarea prietenului ăsta al tău în persoană.

— Să vedem ce va face, am comentat. Probabil nimic, deoarece i-am trimis o scrisoare pe care n-o înțeleg nici eu. Mă apuc din nou de scris.

— E primejdios, a spus.

— Atunci ce-mi propuneți? Să iau pastilele, să dorm și să-i las să facă ce vor din mine?

— Nu fi rău, zise.

— Nu sunt rău, am explicat. Chiar dumneavoastră mi-ați spus că trebuie să scap de aici. Să vedem dacă găsim o cale… În timpul ăsta îi scriu un raport domnului Ramos. Poate îl conving și mă ajută.

Paula s-a gândit în locul meu:

— Ca să scrii, ia o singură foaie. Pe celelalte să le ții mereu sub saltea. Noaptea, eu le iau pe cele scrise, așa încât dacă te descoperă salvăm măcar foile pe care le păstrez eu. De mine să nu pomenești, să nu ajungă să ne despartă.

E uluitor: când a spus chestia asta de la urmă, am crezut în sinceritatea sentimentelor ei. Oricum, i-am cerut:

— Jurați-mi că apoi îmi veți da foile înapoi.

— Jur.

— În orice caz?

— În orice caz. Jur. Dacă nu le pot da prietenului tău, ți le aduc îndărăt.

— Pe ce jurați?
— Pe tine. Pe ce mi-e mai drag pe lume!.

56

Înainte de a mă apuca de scris, am recapitulat în minte ultima discuție cu medicul. Mă neliniștea o frază: „Vom face cu dumneavoastră ce am făcut cu doamna”. Mi-am spus că, fără să mai aștept să înceapă tratamentul propriu-zis - deocamdată îmi luau sânge pentru analize și mă întăreau cu substanțe minerale și vitamine - trebuie să fug din Institut. Pentru a evita mai ales să mă umple cu medicamente. Aspectul ăsta mă preocupa chiar mai mult decât posibilitatea ca ei să mă transforme, cum făcuseră cu Diana. „Să fie oare atât de mare schimbarea?”, m-am întrebat. „În aparență ea nu-și dă seama. Nu m-o fi năucit bătrâna de cap, ceea ce e cât se poate de neplăcut? Să recunoaștem că schimbarea, dacă a existat, a fost cu totul spre bine, în afară de partea cu bucătăria, care la urma urmelor nu e singura într-o mare iubire. Sunt gata să adaug apoi că eu am fost principalul beneficiar, deoarece de când s-a întors acasă soția mea nu m-a obligat nici o noapte s-o aștept, înnebunit până cine știe la ce oră, coșmar prin care am trecut înainte de a o interna.” Încă puțin și aveam să mă întreb dacă nu cumva mi-am pierdut mințile din pricina Adrianei María și a bătrânei. Știam că nu e așa, dar voiam să cred că Diana era cea de totdeauna și că, întorcându-mă în brațele ei, aveam să fiu fericit.

Deodată, am spus pe negândite, de parcă n-aș fi vorbit eu: „Nu trebuie să fiu așa tare de cap. Poate că, dacă acum îmi fac tratamentul, când mă întorc acasă n-o să mai văd schimbări la Diana”.

Se spune că sunt încăpățânat, dar numai prin chibzuință și judecată am început să cedez.

57

Nu mai pricep nimic. Uneori mi se pare că n-o să mai ies vreodată de aici; alteori, că o să ies dintr-o clipă într-alta. Când cred că n-o să mai ies, mă pun pe scris cu înfrigurare, ca să mă scoateți dumneavoastră. Când cred că sunt gata să plec, scriu mai departe, din obișnuință. Câte amintiri nu retrăiesc în goana peniței; unele tulburătoare, e drept, dar multe plăcute. Socotesc că bilanțul final e

favorabil, așa încât văd cum se confirmă convingerea mea nestrămutată că am noroc.

Nu vă ascund nici că a doua zi m-am sculat cu nădejdea că veți veni să mă scoateți. Știam că scrisoarea mea e destul de confuză pentru a vă convinge; dar cel care se află închis are timp din belșug să se gândească la toate, chiar și la speranțele cele mai nesăbuite. Când a intrat sora cu gustarea de dimineață am avut o clipă certitudinea că avea să-mi spună: „Vă caută cineva". Cum n-a spus nimic, am sfârșit prin a o întreba dacă nu era nimic nou. N-a înțeles și i-am lămurit întrebarea.

Mi-a zis atunci:

— Eu în locul tău nu mi-aș face prea multe iluzii. Nu știi câtă lume care a stat aici a trecut prin asta. Toți ne cer nouă, infirmierilor, să le ducem o scrisoare la un cunoscut care o să vină să-i scoată, fiindcă nu sunt nebuni. Nu vine nimeni.

Am întrebat-o:

— Închid aici oameni care nu sunt nebuni?

— Ce știu eu? Sunt nebunii care sar în ochi de la o poștă; altele, nu. Pentru medicii ăștia toată lumea e nebună. Specialistul, adu-ți aminte, despică firul în patru și e încăpățânat.

Am privit-o în ochi, ca să-i pun o întrebare la care mă gândeam de mult:

— Spuneți-mi acum de ce trebuie să scap de aici.

— Fiindcă nu ești nebun, răspunse.

Pentru mine problema se limpezise pe de-a întregul. Poate că am făcut o greșeală adăugând:

— Atunci nu înțeleg atitudinea medicilor.

Paula și-a împreunat mâinile și m-a implorat:

— Nu mă mai întreba, a făcut o pauză, apoi s-a înviorat, a început să vorbească iute, aproape bucuroasă: Fugi. Găsește tu cum: ești mai deștept ca mine. Odată afară, îți voi povesti totul. Când o să fim împreună.

I-am replicat pe loc:

— Nu putem fi împreună.

— Și de ce mă rog?

— Sunt căsătorit.

— Asta, în ziua de azi, nu contează.

Am crezut că avea să-mi fie recunoscătoare că-i vorbesc cât se poate de cinstit, așa că i-am spus:

— Îmi iubesc soția.

S-a întâmplat atunci un adevărat dezastru. Poate fac rău să povestesc asta, deoarece Paula este domnișoară și pentru că m-a ajutat întotdeauna. Sigur e că episodul m-a afectat atât de adânc, încât s-a amestecat cu coșmarele prin care mi-era dat să trec. Ca într-un delir

din pricina febrei, încă o văd cum și-a desprins șorțul, s-a aruncat pe jos, s-a zvârcolit cumplit, cu brațele desfăcute, foarte aprinsă la față, gemând încetișor, murmurând cele mai groaznice obscenități și repetând de parcă m-ar chema:

— Nu-i nimeni pe tot etajul.

— Mi-a mai explicat infirmierul, am răspuns într-un târziu.

S-a ridicat cu o ușurință nemaipomenită, și-a încheiat șorțul, trecându-și apoi o mână prin păr.

— Îmi împrumuți pieptenele? zise.

Din toată înfierbântarea și dezordinea dinainte nu rămăsese altă urmă decât o lacrimă, pe care și-o șterse nervos cu dosul mâinii.

Plecă. Deodată, mi-am zis: „Dacă nu era nimeni în tot etajul, trebuia să fug". Imediat a sosit infirmierul, s-a scuzat de întârziere, întrucât fusese ocupat la chirurgie. M-a însoțit la baie și la radiologie, unde mi-au făcut radiografii la cap, la piept și la spate. Sora nu s-a mai întors, nici măcar pentru prânz. M-am întrebat dacă nu fusesem prea brutal; e limpede însă că nici n-aveam s-o las pe biata femeie să-și închipuie tot felul de aiureli.

58

Situația mea era delicată. N-o puteam induce în eroare pe soră și trebuia totuși să-i recâștig bunăvoința (ceea ce, bineînțeles, nu mi se părea ușor). Pe când reflectam la toate acestea, priveam jos în grădină, unde era câinele, apoi la ferestrele goale de la etajul cinci și la celelalte de la restul etajelor, unde se aflau mai multe personaje cu care mă obișnuisem. E ciudat cum orice loc, după o vreme, devine propria noastră casă. M-am întrebat dacă se întâmplă așa și cu închisorile, uitând poate că eu constatam lucrul ăsta la balamuc, ceea ce e mai rău. În realitate, chipurile pe care le vedeam de obicei la ferestre, chiar dacă erau ale unor nebuni, nu păreau respingătoare. Se afla acolo un domn rumen la față și cu un zâmbet ironic, la o fereastră de la etajul trei, care mă saluta și dădea din umeri, de parcă ar fi spus: *Ce contează?* Mai era o femeie cu nasul mare - singura cam neplăcută - care părea nemângâiată; o fată slabă, palidă, cu părul șaten, scurt și ondulat, chiar la fereastra din față, la etajul șase, destul de frumoasă, dar care era pesemne foarte bolnavă, deoarece urmărea ceva în aer, fără îndoială vreo muscă închipuită de ea: o strivea între mâini cu adevărată furie, pentru ca apoi s-o caute nedumerită, mai întâi pe palme, iar apoi pe dosul lor. La etajul patru era un bătrân cu părul lung, mereu nemișcat, care medita poate, dar mai cu seamă părea că emană un calm extraordinar.

N-o să credeți: m-am obișnuit cu vecinii mei și, din când în când, ieșeam la geam să văd dacă se aflau la locurile lor. În general se aflau.

Mi-am zis că erau multe de observat, că nu trebuia să-mi mai pierd timpul spionându-mi vecinii și m-am întors la raportul meu. Redactându-l, uitam de situația prezentă și puneam lucrurile la locul lor: vreau să spun că în centrul preocupărilor mele era Diana. Din pricina asta am prins drag de munca mea și am înaintat preț de vreo treizeci sau patruzeci de pagini pe zi. Partea proastă e că, absorbit de relatarea mea, nu mă gândesc la fugă.

Trăgeam nădejdea că totul avea să se întâmple la timpul potrivit și, să fiu sincer, nu știam cum să mă gândesc la fugă pentru că nu strânsesem elementele necesare ca s-o plănuiesc.

Îndată apăru sora cât se poate de surâzătoare. „Îndeplinirea obligațiilor ei", m-am gândit, „i-a folosit ca remediu eroic și dacă nu-mi păstrează ranchiună, o să fim prieteni buni." Confirmarea nu s-a lăsat așteptată. Paula mi-a spus:

— Dă-mi mâna.

Apoi mi-a cerut să închid ochii și mi-au trecut prin cap lucrurile cele mai absurde, că avea poate să-mi dea un bilet de la Félix Ramos sau, mai știi, cartea lui de vizită și că aveam să aud: „Este jos, așteaptă". Rămâi trăsnit în fața fanteziei oamenilor. Să vă povestesc în ordine: mai întâi am simțit netezimea și căldura, și abia apoi am înțeles că Paula îmi pusese mâna sub corsaj. M-a privit plină de speranță:

— Nu mă respinge, a spus grav. Nu mă face să sufăr.

I-am răspuns:

— Nu te resping…

Dacă am tutuit-o, a fost din nebăgare de seamă. N-am mai continuat imediat fraza, care trebuia să înșire motivele bine cunoscute (sunt însurat, îmi iubesc nevasta), fiindcă mi-am amintit de discuția dinainte și am crezut de cuviință să găsesc un mod mai puțin categoric de a spune lucrurile. Nu voiam s-o rănesc, dar mai ales nu voiam s-o pun într-o situație dificilă, pentru că tot ce mă interesa era să scap de acolo și s-o regăsesc pe Diana. Sărmana Paula: a știut să interpreteze bâlbâiala mea în așa fel încât să nu se simtă rănită. A spus:

— Trebuie să avem grijă. Dacă ne descoperă cineva, ne despart și mai bine mor.

Ca să schimb subiectul, am comentat:

— Ce-mi poți povesti de câinele din curte?

— E pentru tine, a răspuns.

— Se pare că nu sunt singurul de aici cu chef de ducă, am răspuns, fără s-o las să vorbească. La prima încercare, câinele latră sau se repede.

Paula tăcu, de parcă s-ar fi gândit: „Să-i spun ori să nu-i spun?". În cele din urmă mi-a zis:

— Ai pregătit planul fugii?

— Când mă duc la baie, îi dau infirmierului un brânci și-l încui.

— Te încuie el. Nu: mi-a venit în minte un plan mai greu, dar mai puțin primejdios. Într-una din nopțile astea, aduc o sculă să deschizi geamul.

Cred că nu reușisem încă să pricep.

— Din pricina zgomotului o să latre câinele.

— Nu face zgomot. Mergi pe cornișă până la sala de operații.

— Asta ți se pare puțin primejdios?

— Da, fiindcă nu te pot prinde.

— Amețesc, iar câinele, jos, mă așteaptă cu gura deschisă.

— N-are importanță. Principalul e să scapi.

— Pe care fereastră trebuie să intru?

— Pe aceea.

A arătat-o. Am numărat, de la stânga la dreapta, șase ferestre.

— Amintește-ți s-o lași deschisă, am spus.

— O s-o las închisă, dar fără să trag zăvorul. N-avem la dispoziție decât o singură noapte.

— Asta?

— Nu, nu… O să-ți spun eu. Nu trebuie s-o ratăm. Când intri pe fereastră, o să vezi la dreapta și la stânga două cămăruțe făcute din paravane de metal. Urmărește-mă cu atenție: să nu intri în cea din stânga. Acolo se îmbracă medicii și, dacă doamne-ferește, vreunul a uitat ceva, o să vină să caute. În cea din dreapta se află aparate chirurgicale care nu se mai folosesc. Ai să găsești acolo o pereche de pantaloni, o haină și niște pantofi ai fratelui meu.

— Dacă e posibil, i-am spus, pune-mi într-un buzunar buletinul.

— Las-o baltă. Buletinul tău se află în seiful lui Samaniego, imposibil de luat. O să-l ceri mai târziu, când vei fi liber, dacă te încumeți.

Vestea că trebuia să mă resemnez să-mi las buletinul cine știe pe unde mi-a căzut îngrozitor. O să vi se pară ciudat, dar chiar în momentele acelea posibila rătăcire a buletinului mă neliniștea la fel de mult ca și lipsa de libertate. Totuși, petrecusem două sau trei zile la balamuc și odată, după o seară la comisariatul 1, m-am socotit cel mai nenorocit dintre oameni. Bineînțeles, prima zi e mai grea totdeauna. Ca să nu mai vorbim și de neplăcerea de a fi nevoit să-mi scot alt buletin, de pe strada Moreno. Am întrebat:

— Când o să fie încercarea asta nesăbuită?

— În noaptea de 31, la unsprezece și jumătate, te apuci să mergi pe cornișă. Din cauza focurilor de artificii, la ora asta câinele fie că nu latră de frică, fie o să se creadă că latră de atâtea petarde și pocnituri. Tu îți iei ceasul. Te îmbraci imediat. La două fix ieși pe coridor, apoi pe ușa din dreapta și o iei pe scara în spirală. Dacă ai noroc, n-o să te întâlnești cu nimeni, pentru că toți vor închina bând cidru în biroul lui Samaniego.

— Mulțumesc, am spus.
— Sunt eu grasă și plicticoasă, răspunse, dar sunt și iubăreață foc.

59

Îmi amintesc că cineva a spus că nu există nimic mai rău decât speranța; nu mă întrebați dacă Ceferina, Aldini sau *don* Martín. În afară de ei trei, cine putea să fie? Sigur e că a grăit adevărul. De când Paula mi-a explicat planul de fugă, nu-mi mai țineam firea. Salvarea care mă făcea să mai rabd puțin și să sper mai departe era redactarea acestei relatări. Cu excepția orelor dedicate scrisului trăiam într-o permanentă neliniște. Nu mă refer la Paula și la avansurile ei. O primejdie mai mare era să nu dorm noaptea, să fiu nervos și infirmierul sau medicul să bage de seamă, să-mi dea niște picături care să mă adoarmă ori măcar să-mi slăbească voința. Trebuia să apuc noaptea de 31 în stare fizică bună și ignoram cu desăvârșire ce tratament îmi pregătiseră medicii. Nu o dată am auzit de oameni care au fost supuși la cure de somn. Să presupunem că au hotărât să-mi aplice această metodă. Credeți-mă: număram de zor zilele ca să treacă mai repede.

În seara zilei de 24 agitația mea a crescut și abia mi-am stăpânit-o cum am putut în timpul vizitei pe care mi-au făcut-o Campolongo și infirmierul. Până și în fața Paulei am încercat să par liniștit, să nu se îngrijoreze și să lase totul pentru o ocazie mai bună.

Iar în cartier, de jur împrejur, și, după socoteala mea, până dincolo de orizontul orașului, creștea mereu zgomotul artificiilor și al altor chestii pirotehnice la care se recurge pentru a se sărbători sfârșitul anului și începutul celui nou. Se întețiră și lătrăturile. Mi-aduc aminte că am făcut o observație atât de exactă încât am rămas încântat de ea. „Ce straniu”, mi-am zis, „câinele ăsta latră pe două voci.” M-am apropiat de fereastră. Nici pomeneală de două voci: erau doi câini. Așa cum auziți. Noutatea era că unul din ei era probabil de vânătoare, deoarece avea urechile lungi. Mi-am spus: „E un abuz. O să fac o reclamație. Ăsta-i mai curând crescătorie de câini decât Institut de Psihiatrie.”

Aici reiau Raportul pentru Félix Ramos

La opt a sosit Paula cu un prosop. Sub prosop avea o pensă și un clește. Eu i-am dat paginile pe care le scrisesem. Le-a acoperit și a plecat cu ele.

După ce m-am opintit puțin, am deschis fereastra. Pe măsură ce se apropia ora, teama de a ieși pe cornișă și de a merge pe ea până la fereastra din față căpăta proporții uriașe.

Se întețiră și focurile de artificii. În schimb, lătrăturile din curte au scăzut până s-au prefăcut în scâncete. Am ieșit la fereastră fără chef, fiindcă acum era de ajuns să mă apropii de ea ca să amețesc. Cel care scâncea era dulăul, pentru că noul său tovarăș, cel cu urechile lungi, lipsea cu desăvârșire. Oricât m-am tot uitat, n-am descoperit însă decât un câine. E drept că în curte nu prea era lumină.

Pocniturile izbucneau parcă toate deodată. M-am gândit la spaima prin care trecea, în clipele astea, biata noastră cățea, dar mi-am zis că avea mai mult noroc decât mine, fiind acasă, cu soția mea.

La douăsprezece fără un sfert am închis ochii și m-am oprit pe pervazul geamului. Vă jur că amețeala și frica m-au făcut să mă întorc în cameră nu mai puțin de patru ori. Făceam câțiva pași, pipăind cu mâna ieșiturile zidului, care nu sunt prea reliefate. Le apuci degeaba, în dorința de a le prinde bine, și îți scapă mereu. Ca să nu cazi pe spate, trebuie într-adevăr să-ți încordezi voința din răsputeri. Când mă întorceam în cameră, mâinile îmi transpirau și aveam urme de tencuială sub unghii. Am încercat ambele moduri de a înainta pe cornișă: cel cu spatele spre gol, care pentru amețeală pare mai bun, întrucât nu vezi nimic dar, din motive pe care nu m-am oprit să le înțeleg, împiedică echilibrul sau îl fac mai instabil; și cel cu fața spre gol, care te îngrozește de-a binelea, deoarece deschide în fața ochilor panorama completă, cu dalele și stratul de jos, dar care la urma urmelor se dovedește mai acceptabil, pentru că îți permite să te susții lipindu-te strâns de zid, numai să nu înțepenești, căci atunci, dacă dai de o ieșitură, te poticnești.

În cea de a cincea și ultima ieșire, când mă aflam la jumătatea traiectului, m-a cuprins un tremurici greu de stăpânit, care se dovedea primejdios. Știți cum am scăpat de el? Printr-un efort de imaginație: a fost de ajuns să-mi închipui fuga ca pe o stradă, cu balamucul la un capăt și soția la celălalt. Mi-am reluat drumul, care era istovitor, căci nu te puteai mișca fără să nu te expui căderii și, din când în când, mă opream să mă odihnesc. Într-un răgaz din astea, am observat că domnul cu părul lung și chipul gânditor nu mă pierdea din ochi. „Numai de nu s-ar speria”, m-am gândit, „de n-ar țipa și da alarma.” Din fericire și-a păstrat seninătatea imperturbabilă și, într-o anumită măsură, mi-a transmis-o și mie. Momentul cel mai ingrat a fost când a trebuit să ocolesc o conductă de evacuare. M-am oprit să mă odihnesc și să mă liniștesc puțin. Nu vă pot descrie cât am mai nădușit, până m-a apucat din nou tremuriciul și am fost nevoit să mă gândesc iar la cele două capete ale drumului meu, balamucul și soția. În curând am putut vedea că, pe lângă domnul cu plete, mai aveam și alt spectator: dulăul. Mă observa de jos cu cea mai mare atenție. Când mi s-a părut că dalele din curte și stratul de buruieni începeau să se unduiască, precum apa pe plajă, mi-am ridicat ochii și m-au trecut iar toate

sudorile; mi-aduc aminte - fiindcă în clipele astea îți trec prin cap chestiile cele mai neașteptate - că odată mi-a spus un doctor că în oțelăriile rusești străinii asudau până la opt litri pe zi; asta era însă pe vremea țarilor. Sudoarea care îmi curgea pe frunte mă sâcâia și nu mă lăsa să văd. Când mi-am trecut mâna peste față, m-am speriat îngrozitor; cât pe-aci să cad. Apoi, cu cea mai mare grijă, m-am apucat să pipăi conducta. Trebuia s-o ocolesc de la stânga spre dreapta. Mai întâi m-am străduit s-o prind cu mâna dreaptă, pe deasupra capului; am înțeles din fericire că, strecurându-mă pe partea cealaltă, mâna asta avea să-mi rămână în spate, într-o poziție forțată, țeapănă și poate primejdioasă pentru echilibru și așa destul de nesigur; am apucat deci conducta cu mâna stângă, într-un fel care, chiar dacă nu era prea comod la început, devenea mai suportabil pe măsură ce treceam - treaba asta nu era, bineînțeles, deloc ușoară - pe partea dreaptă. Vă jur că am avut surpriza cea mai mare din viață: izbutind să trec de conductă am văzut, doar pentru o clipă, pe fața domnului impasibil, un zâmbet de aprobare. Chiar dacă vi se pare ciudat, încuviințarea asta m-a îmbărbătat și de atunci mi-am continuat traversarea cu mai mult curaj. Mă apropiam în sfârșit de a șasea fereastră când un gând m-a făcut să tremur iar: uitasem să-i amintesc Paulei s-o lase deschisă. „Dacă e închisă cu zăvorul”, mi-a trecut prin cap, „mă arunc jos, să termin odată.” Am ajuns, am împins-o și am deschis-o. M-am bucurat de parcă s-ar fi întâmplat o minune și pe cuvânt că mi-am pierdut echilibrul, încât dacă nu m-aș fi repezit înapoi, nu știu ce s-ar fi întâmplat. Am căzut pe spate, cu un zgomot zdravăn, pe pardoseala încăperii, care e foarte tare. Am rămas amețit.

60

O să râdeți. M-am așezat pe pardoseală și am stat nu știu câtă vreme cu fața între mâini, nu atât de durerea căzăturii, care n-a fost mare lucru, cât de spaima trasă pe când mergeam pe cornișă. Voiam să mă aflu aproape de pardoseală; chiar dacă mă îndepărtasem de fereastră, în picioare simțeam că amețesc.

M-am uitat la ceas: era douăsprezece și trei minute. După socoteala mea pierdusem cam cinci minute cu ieșirile zadarnice, așa încât nesfârșita călătorie de la o fereastră la alta n-a durat mai mult de zece. Deși nu întârziasem decât puțin, nu trebuia să zăbovesc. Am cercetat sala cu cea mai mare atenție: am distins în penumbră cele două cămăruțe laterale, care în realitate nu erau altceva decât spațiile de la colțuri închise prin paravane nichelate. Cu intenția nestrămutată de a nu face vreo greșeală, am rememorat instrucțiunile Paulei și am intrat

în cămăruța din dreapta. Am avut timp să întind mâna spre haine înainte de a deschide ușa. Am rămas nemișcat, cu mâna întinsă, și am auzit zgomotul roților de cauciuc și al pașilor. S-a aprins lumina. Am constatat că eram mai înalt decât paravanul, așa încât m-am lăsat puțin în jos, să nu fiu văzut. Stăteam chircit, într-o poziție incomodă, dar ce mă supăra cel mai tare era că nu mă încadram în timp. Când pașii se îndepărtară, fiindcă nu se mai auzea nimic, m-am ridicat pe vârfuri și, pe deasupra paravanului, am văzut o targa cu un trup, care mi-a părut de copil, atât era de mic, acoperit în întregime cu un cearșaf. M-am gândit: „Asta îmi mai lipsea, să-mi aducă un cadavru drept însoțitor. Nu rămân aici nici chiar de-ar fi să mă înhațe.” Mă pregăteam să ies, când am fost nevoit să mă aplec pentru că am auzit iar roțile de cauciuc și pașii. Îmi amintesc că mi-am zis: „Alt mort. Autopsii în lanț. Mă aflu la morgă.”

Am auzit niște voci de bărbați. Unul, cel care dădea dispoziții, era Samaniego. Celălalt, Campolongo, aproape că nu vorbea.

Cum poziția în care mă aflam devenea insuportabilă, cu multă prudență, de parcă aș fi fost din nou pe cornișă, m-am îndreptat, ascuns pe jumătate de un dulap metalic. N-am să uit momentul acela, orice s-ar întâmpla. Mai întâi am văzut pete roșii pe albul halatelor doctorilor care, când s-au dat la o parte, au dezvăluit un tablou de coșmar: biata fată, destul de frumoasă, care la fereastra de la etajul de sus urmărea muște închipuite, zăcea pe o targă, cu fața în jos, palidă ca o moartă, fără nici un cearșaf pe ea, cu o gaură rotundă în ceafă - dacă nu mă înșel, la nivelul cerebelului - de unde curgea sânge. Poate credeți că sunt un om slab: am închis ochii, pentru că mi-era frică să nu-mi vină rău și m-am sprijinit de dulap. Cât pe-aci să-l mut din loc.

Vă dați seama că cei doi vorbeau despre lucruri, nu despre persoane. Mi-am amintit povești care circulau în anii de liceu, despre erezii săvârșite de medici interni prin spitale.

M-am străduit să înțeleg ce se petrecea. Sângele care curgea din ceafă însemna că era vie. De ce aduseseră cealaltă targă? Aveau să-i transplanteze fetei vreun organ de la cel mort?

Nu mi-am putut crede urechilor. Cât se poate de firesc, Samaniego i-a spus lui Campolongo:

— Nu-i atinge coada.

M-am stăpânit, căci am priceput la timp că dacă îi interpelam în plină operație singura victimă a nechibzuinței mele avea să fie sărmana fată. Am izbutit să gândesc: „Soția mea s-a aflat pe mâna ăstora”.

M-a cuprins o tulburare atât de adâncă, încât zgomotul roților și al pașilor care se îndepărtau m-a făcut să tresar. Am zăbovit puțin până să ies de acolo. „Au lăsat targa cu copilul mort”, mi-am spus. „Or să vină să o ia.”

Trebuia să iau o hotărâre: să încerc să fug, chiar dacă lucrurile n-ar ieși cum le prevăzuse Paula, sau să mă întorc înapoi, mergând iar pe cornișă. Mi-a fost de ajuns să-mi amintesc de cornișă ca să mă hotărăsc pentru fugă. Mi-am pus pantalonii și haina fratelui Paulei; ca să nu fac zgomot, aveam să țin pantofii în mână până ajungeam în stradă. Minutele treceau și medicii nu se mai întorceau. „Fiindcă e mort, îl lasă oriunde", mi-a dat prin cap. Eram zăpăcit la culme. Rămăsesem la ideea să fug, profitând de toastul de la miezul nopții, chiar dacă la ora aceea medicii acționaseră sub ochii mei. Unde mai puneți, dacă asta nu vă era de ajuns, că trecuse de mult de unu.

Am jucat totul pe o carte, încercând să ies. Înaintam un pas și mă opream să ascult: nu care cumva artificiile, acum mai rare, să-mi ascundă vreun zgomot primejdios. Când am trecut pe lângă targă, simpla curiozitate m-a îndemnat să ridic cearceaful. Chiar atunci am simțit mușcătura. Cu uluirea lesne de închipuit, am văzut pe targă un câine de vânătoare, care se zbătea să scape de legături. Când a lătrat, am ieșit ca din pușcă, de teamă să nu vină cineva.

61

După o captivitate ca cea prin care trecusem, nu știți ce înseamnă să umbli liber, noaptea, pe străzile din cartier. M-am oprit să privesc cerul, am căutat stelele pe care mama și Ceferina mi le arătau când eram mic, Cloșca cu pui, cele Trei Marii,{36} Crucea Sudului și mi-am zis că, de n-ar fi fost Paula și norocul meu, libertatea n-ar fi fost pesemne mai puțin îndepărtată. M-am întors să privesc înapoi. Nu eram urmărit. În colțul dintre strada Lugones și pasaj m-am întors pentru ultima oară și cineva m-a apucat de braț. Când am văzut că era Picardo, am vrut să-l îmbrățișez și a fost cât pe-aci să-l dau jos.

— Bătrâne, i-am zis.

N-a răspuns cordialității mele. M-a întrebat:

— Ți-au dat drumul sau ai plecat de capul tău? Dacă te închid iar, să nu aștepți să te scoată maestrul. E supărat și mi-a spus că nu-i pasă dacă îți putrezesc oasele acolo.

Se vede că eram vlăguit, pentru că în loc să-i răspund cum merita, m-am lamentat:

— Frumoasă urare de Anul Nou.

Am dat să-mi văd de drum.

— Nici la tine acasă n-o să ți se facă alta.

M-am oprit brusc, alarmat.

— Și de ce mă rog?

— Pentru că nu e nimeni. Toată lumea a plecat. La zaiafet. Pricepi

sau nu?

Am priceput. Aveam să găsesc ușa încuiată iar eu eram fără cheie, căci mi-o confiscaseră la Institut, împreună cu buletinul. Era foarte târziu. Nu știam dacă să mă duc la Aldini, iar pe dumneavoastră nu voiam să vă deranjez. Doar nu era să-i plictisesc pe prieteni, la ora aia, să-i întreb pe unde-mi umbla nevasta. O îngrijorare întemeiată pe care e mai bine să n-o dai în vileag. Mi-am amintit de fereastra de la bucătărie care nu se închide bine.

Am intrat pe acolo fără greutate. M-am îmbrățișat cu cățeaua ca doi oameni. Nu știu cum să mă explic: puțin îmi mai lipsea ca să mă simt fericit, dar puținul ăsta cuprindea mâhnirea imensă de a nu ști unde-mi era soția. M-am întrebat serios dacă n-o fi revenit la vechiul ei năravde a ieși noaptea și am comentat cu amărăciune: „Atunci n-o să te mai poți plânge. O s-o ai din nou ca înainte."

Priveam patul, la care am vrut atât să mă întorc și m-am speriat de gândurile ce aveau să năvălească de cum o să mă culc. Am ajuns să mă întreb dacă n-ar fi mai bine să mă îmbăt. De bună seamă că nu: trebuia să-mi păstrez mintea limpede, în eventualitatea că veneau să mă caute cei de la Institut.

Abia m-am culcat și am închis ochii, că mi-a și trecut prin cap ideea salvatoare. De n-ar fi fost din pricina zăpăcelii stârnite de Picardo - între noi fie vorba, cuvântul *zaiafet* mi-a căzut greu - mi-ar fi dat prin minte imediat, pentru că era evident. M-am gândit: „Trebuie că se află la *don* Martín". M-am sculat, am dat fuga la telefon și, tremurând plin de speranță, am făcut numărul. Nu răspundea nimeni. Când eram gata să mă dau bătut, a răspuns Diana. Vă jur că nu-i venea să creadă că eram eu.

— Unde ești? întrebă.

— Acasă, am răspuns.

A zăbovit până să mai zică ceva, de parcă nu putea de emoție.

— Ai fugit?

— Da.

A urmat o tăcere. Apoi a spus:

— Ce noroc!

Am întrebat de ceilalți.

— Dorm cu toții, mi-a zis. Știi cum sunt: fac din țânțar armăsar. Mă îmbrac și vin.

— Singură? Nici vorbă. Unde-i Ceferina?

— În camera lui Martincito. A adormit înainte de douăsprezece. N-am vrut s-o las singură acasă. Să-ți spun ceva? De când ai plecat, ne-am împrietenit la cataramă.

— Cum te simți?

— Bine. Puțin obosită, deoarece am avut o zi nesfârșită.

N-am avut curajul să-i spun că o să vin s-o iau. Dacă era obosită, n-

avea rost s-o fac să mă aștepte, ca s-o aduc apoi acasă.

— Nu mai e mult până dimineață, i-am spus. O să fim curând împreună.

M-am gândit că sunt un prost-crescut și că nu exista nici un motiv pentru bănuielile mele.

S-a făcut curând dimineață și m-au trezit sunetele repetate de la ușă. Fără să-mi treacă prin cap că Diana și Ceferina au cheie, mi-am zis: „Sunt ele.” Era Samaniego.

62

Am deschis poarta în mare zor și m-am pomenit cu doctorul în grădină. Un timp ce mi s-a părut fără sfârșit am stat unul în fața celuilalt, Samaniego foarte liniștit, eu hotărât la orice, să-i dau un brânci ori să strig după ajutor. Cățeaua îi arăta dinții. De ce să nu recunosc, pasajul nu e Institutul de Psihiatrie și eu mă simt sigur pe mine. Doctorul zise, de parcă ar fi vorbit cu un al treilea:

— V-am regăsit-o pe Diana.

— Nu înțeleg, i-am spus.

— Dar bine, amice, dumneavoastră nu înțelegeți niciodată, a răspuns bine dispus. La Institut vă așteaptă soția și n-o să mai aveți de ce să vă plângeți. Mă urmăriți?

— Cu povestea asta vreți să mă duceți la moarte sigură? Vă atrag atenția că nu sunt atât de prost pe cât s-ar zice.

— Mă interpretați greșit, spuse. De ce nu-i dați un telefon?

— E acasă la socru-meu.

— Era. Acum e la Institut. Sunați-o.

Am intrat; îmi spuse un număr de afară, dar nu l-am luat în seamă și am căutat în cartea de telefon. Am sunat, am cerut-o pe Diana. Când i-am auzit vocea, mi s-a părut că mă ia cu amețeală.

— Ce bine că mi-ai telefonat, spuse. Vino să mă iei.

Vă jur că era ea. Vocea îi exprima îngrijorare și, totodată, bucurie. Am ripostat:

— De ce nu vii acasă?

Am fost îmboldit să adaug: Nu sunt atât de laș cum par. Diana răspunse:

— Doctorul vrea să stea de vorbă cu noi. Vrea să lămurim lucrurile, să se termine odată cu neînțelegerile care ne despart.

— Întâmplător, doctorul se află aici.

— Vorbește cu el. Pe mine m-a convins, dar fac ce vreți voi.

Când m-am întors, gata să dau peste Samaniego. Fuma, picior peste picior, instalat cum nu se poate mai comod în fotoliu.

— Simțiți-vă ca acasă, i-am trântit ironic. Am o întrebare: Ce-i cu strădania asta de a mă aduce la Institut?

— Ca să vă arătăm date complete, pentru ca dumneavoastră să hotărâți.

— Ce manevre ați făcut ca s-o atrageți în conspirație pe biata Diana?

— Domnule Bordenave, spuneți-mi vă rog cinstit: Vă e frică să mergeți la Institut? Ne-am purtat atât de rău?

Puțin din sinceritate și încă puțin fiindcă nu-mi place să mă plâng, i-am răspuns:

— Nu, nu v-ați purtat rău.

— V-am supus la o cură de odihnă și întărire. De ce atunci teama asta?

Nu știam dacă să mă înfurii. Încredințat de greutatea argumentului meu, m-am stăpânit și i-am zis:

— Nimănui nu-i place să fie închis.

— Cine a spus că erați închis?

— Nu contează. Faptul e că eram.

— Nu, domnule, nu erați închis. De altfel, nici mie nici doctorului Campolongo, după câte știu, nu ne-ați manifestat nici cea mai mică dorință de a pleca de acolo. Vă supărați dacă vă întreb ceva?

— Depinde.

— Ați văzut la televizor serialul despre medicii ăia în redingotă, care furau cadavre?

— *Furtună în zori.* Un prieten al meu, domnul Aldini, îl urmărește.

— Și eu, și am descoperit un fapt interesant: frica de doctori e totdeauna însoțită de neînțelegere.

— Nu pricep, i-am zis.

— Diabolicii ăia cu joben din film erau în realitate niște profesioniști cinstiți, care furau cadavre ca să cunoască mai bine corpul omenesc și să salveze bolnavi. Mă urmăriți?

— Vă urmăresc, dar ce legătură are chestia asta?

Samaniego explică:

— Pentru oamenii obișnuiți, în epoca aceea de obscurantism, doctorul, și mai ales cercetătorul, era un personaj sinistru… Mă rog, pentru copii încă mai suntem niște schingiuitori. Dar dumneavoastră, domnule Bordenave, de ce presupuneți că încercăm să vă facem rău? Spuneți-mi, ce câștig dacă vă închid? Vă rog, dacă treburile nu-mi ies bine, să nu credeți că sunt un ticălos, ci un ageamiu, ca toată lumea.

Cu vorbele astea modeste m-a dezarmat.

63

Nici nu m-a văzut bine în biroul lui, că și-a schimbat atitudinea.

— Vreau să vă dau o ultimă șansă, a zis.

Nu mai era prietenul dornic să ajute, ci doctorul care-i vorbește bolnavului. Am început să intru la bănuială că am căzut într-o cursă.

Samaniego a zăbovit cu un infirmier căruia îi dădea dispoziții. Eu priveam ghirlanda de căpșoare a biroului, dar nu mai eram în stare să-mi stăpânesc nerăbdarea. Când infirmierul a plecat, Samaniego a închis ușa și a încuiat-o. Fără să-mi pierd curajul, i-am spus:

— Vedeți? Asta nu-mi place.

A descuiat.

— Dacă nu vă place, nu încui, zise. E un obicei.

— Eu am venit înțelegând că o s-o întâlnesc pe soția mea.

— O s-o întâlniți, a adăugat, dar înainte să lămurim lucrurile ca să ne înțelegem, dumneavoastră, doamna și cu mine.

— Vă rog! Ce-aveți dumneavoastră cu noi? I-am răspuns: Nimic.

Samaniego și-a ascuns fața palidă în mâinile de asemenea palide și foarte mari. Când, în sfârșit, și le-a dat la o parte, a remarcat:

— Dumneavoastră vă supărați mereu, domnule Bordenave. Mă tem că nechibzuințele astea vor împiedica înțelegerea. Spre răul tuturor, credeți-mă, al tuturor.

— Nici chiar așa. Să vă spun cinstit ce cred eu?

— Bineînțeles.

— M-aș prinde pe orice că soția mea nu-i aici.

— Dar dumneavoastră înșivă ați vorbit cu ea.

— Dacă e o cursă, nu-mi cereți să v-o explic, i-am răspuns. M-aș prinde pe orice că ați folosit-o pe Diana ca nadă.

— Urmați-mă, vă rog, a spus sec.

Ca să nu mă arăt încăpățânat, l-am urmat, dar în silă. La capătul coridorului era o ușă. Samaniego a deschis-o și am intrat într-o sălită rotundă unde, mi s-a părut de necrezut, se afla Diana. Vorbea la telefon; cum m-a văzut, a închis telefonul și mi s-a aruncat în brațe. Eram gata s-o întreb cu cine vorbea, când mi-a spus:

— Te iubesc. De asta va trebui să fii sigur. Te iubesc.

I-am spus că și eu o iubesc. S-a lipit de mine și a început să plângă. M-am convins atunci că gândurile din ultima vreme n-au fost altceva decât nebunii - i-am dat doctorului toată dreptatea, eu eram mărul putred în cuplul nostru - și-am luat hotărârea să mă îndrept. Fără umbră de neîncredere, aveam să accept de acum înainte fericirea pe care Diana mi-o dădea din belșug.

— E de necrezut, i-am spus. A trebuit să trec prin toate astea ca să pricep că nu-i nimeni atât de norocos ca mine.

— Mulțumesc, mi-a zis.

— Plecăm acasă. Îți făgăduiesc că n-o să mai dau de furcă. Plecăm chiar acum.

Diana răspunse:

— Nu chiar acum.

— De ce? am izbutit să întreb.

— Pentru că știu prea bine că sunt lucruri care-ți plac la mine și altele care nu-ți plac. Am ajuns să bănuiesc că, uneori, mă privești cu teamă. E oribil, îți jur. Iar eu te iubesc atât de mult!

Am insistat de bună-credință:

— Îți făgăduiesc că n-o să mă mai apuce iar nebuniile.

Răspunsul ei m-a uluit de-a binelea:

— Nu sunt poate nebunii. Te rog să vorbești cu doctorul Samaniego. Nu știi cât mă doare să simt că e în mine ceva care nu ți-e pe plac.

Am încuviințat:

— Să vorbim cu doctorul.

— Singuri o să vorbiți mai nestânjenit. După ce lămuriți lucrurile, dacă mă mai iubești, mă chemi. Eu o să aștept.

Doctorul m-a întrebat:

— Ne întoarcem în biroul meu?

I-am luat mâinile Dianei, am privit-o în ochi și i-am spus:

— Te voi iubi totdeauna.

A dat din cap, ca și când s-ar fi îndoit. Am plecat cu Samaniego.

64

— Să recapitulăm, a mormăit doctorul și-și desfăcu brațele de parcă ar fi oficiat o slujbă. Sufletul doamnei era foarte bolnav.

— Am înțeles că știința neagă existența sufletului.

— Știința progresează făcând un pas înainte și unul înapoi. Există suflet și există trup, întocmai cum afirmau cărțile vechi. În ziua de azi am dovedit-o. Medicina a găsit leac pentru unele boli ale trupului (foarte puține, știu bine), cât despre bolile sufletului…

— Unde o să ajungeți cu toate astea?

— La soția dumneavoastră. La starea ei actuală. Permiteți-mi să reiau firul explicației: bieții bolnavi pe care lumea de rând îi numește nebuni sunt tratați practic cu bătaie. Dacă nu mă credeți, de ce nu dați o fugă până la Vieytes {37} să aruncați o privire?

Am răspuns:

— Chiar acum, dacă vreți.

A zâmbit prietenos, nu știu de ce, și a spus:

— Eu am căutat căi noi de vindecare.

— Pentru nebuni? Pretindeți că soția mea e nebună?

— În nici un caz. O simplă perturbație, însă greu de vindecat, într-adevăr.

— Nu înțeleg.

— Încercați să înțelegeți, fiindcă de răspunsul dumneavoastră depinde ce o să hotărăsc eu. Aduceți-vă aminte, domnule Bordenave, că un medic de specialitatea mea are ceva de funcționar de poliție și chiar de judecător.

Mi s-a părut că amenința. Am răspuns:

— Dacă vreți să înțeleg, vorbiți limpede.

— Prea bine. Cum vă spuneam, am găsit noi metode de vindecare. M-am gândit: cel care doarme se liniștește, și mi-am amintit de procedee care fac să-ți vină somnul.

— Există?

— Cum să nu. Să vedeți cum stau lucrurile, eu aveam probleme cu somnul. Un domn m-a sfătuit: „Așezați-vă în pat în poziția cea mai comodă, închideți ochii și închipuiți-vă că înaintați pe o alee cu ulmi. Cu cât înaintați mai repede, cu atât copacii vor alerga în sens invers. Odată cu mișcarea își vor pierde conturul și veți adormi." Metoda mi-a dat rezultate, până când, într-o noapte, ulmii s-au prefăcut în chiparoși și am ajuns într-un cimitir.

— Cimitirul v-a făcut să vă treziți?

— De bună seamă. Alt domn, tatăl unui prieten, m-a sfătuit: „Imaginează-ți că intri într-un oraș. Treci pe atâtea străzi și pe lângă atâtea case că, până la urmă, obosești și adormi. Ca să nu-ți fixezi atenția, ceea ce ar produce un efect contrar, ar trebui să nu-ți închipui prea multe detalii, iar orașul să fie pustiu." Ei bine, un oraș pustiu îți amintește de filme de război, de orașe cucerite, de trăgători care te pândesc de prin case. Odată ajuns aici, te trezești de frica unui atac.

— Și în cele din urmă ați găsit procedeul potrivit? am întrebat.

— Desigur. Fără să întreb pe nimeni, v-aș spune că aproape din instinct. Îmi imaginez un câine dormind la soare, pe o plută care navighează încet pe un fluviu mare și liniștit.

— Și atunci?

— Atunci, răspunse, îmi închipui că eu sunt câinele ăsta și adorm.

— Că dumneavoastră sunteți câinele?

— Bineînțeles. Vă previn că un cățeluș care latră nu-i bun. Trebuie să fie un câine mare, de preferință cu capul lat.

Cred că tema acestei conversații m-a liniștit. Era de necrezut: dacă ne-ați fi văzut, ne-ați fi luat drept prieteni la cataramă. Încercând să reacționez, m-am gândit: „Nu se pune problema să mă îmbrobodească și să mă adoarmă". I-am spus:

— Urma să-mi vorbiți despre metodele dumneavoastră de vindecare a anumitor bolnavi.

— Să vedeți, zise. În vreme ce noaptea căutam procedee de dormit, ziua căutam procedee de vindecat sufletul.

M-am simțit foarte inteligent că am observat:

— Și v-ați gândit să stabiliți o legătură între cele două.

— Bineînțeles, a răspuns. Căutam o cură de odihnă și am intuit oarecum că pentru om nu există cură de odihnă mai bună decât o cufundare în animalitate.

— Acum chiar că nu mai înțeleg nimic, i-am zis.

Nu s-a supărat. Mă simțeam atât de bine, încât mi-a fost teamă ca discuția asta să nu ducă la ceva îngrozitor.

65

Poate că frica m-a făcut să fiu atât de chibzuit și de prietenos. În mâhnirea mea, mi-am închipuit că, dacă nu-i dădeam motive, doctorul n-avea să mă mai închidă. Deodată, am înțeles că, dacă avea un plan, nu și l-ar schimba chiar de-aș face eu pe supusul. Am început să mă neliniștesc și, când eram gata să-l interpelez, se auziră bătăi în ușă. Intră un infirmier, sau funcționar, care îi vorbi la ureche, până când Samaniego răspunse:

— Dă-mi-o pe firul interior.

Infirmierul plecă. Eu nu știam dacă să vorbesc ori să aștept. Sună telefonul și a trebuit să mă rețin. Pe când doctorul vorbea, m-am străduit să-mi pun gândurile în ordine pentru ca, îndată ce va închide telefonul, să-l întreb despre soția mea. M-a speriat îngrozitor când l-am auzit spunând: „Nu vă temeți. N-o să vă fac rău în nici un caz.” Apoi a repetat. „Ireversibil, doamnă, nu vă temeți. Ireversibil.” Am avut o presimțire îngrozitoare: doamna cu care vorbea Samaniego era soția mea. Doctorul îi spunea că n-avea să-i facă rău ca să mă favorizeze pe mine. Ca într-un coșmar, Diana era împotriva mea. Samaniego puse la loc receptorul, își ascunse fața în mâini, pentru ca într-un târziu să și le îndepărteze și să mă întrebe, cu un zâmbet:

— Spuneți-mi cinstit, domnule Bordenave; ce anume iubiți cel mai mult la soția dumneavoastră?

Auzind întrebarea asta, mi-am adus aminte că uneori mi-am pus-o chiar eu. Coincidența, sau ce-o fi fost, m-a binedispus; mi-am înfrânat puțin neîncrederea și am zis cu sinceritate:

— Răspunsul nu e ușor, domnule doctor. Uneori m-am întrebat dacă nu iubesc cel mai mult la ea îndeosebi înfățișarea… dar asta era când încă n-o internaserăm. Acum, că mi-ați dat-o înapoi atât de schimbată, de ce să nu recunosc, tânjesc după sufletul ei dinainte.

Fără grabă, dar categoric, a replicat:

— Trebuie să alegeți.

— Nu înțeleg, l-am asigurat.

— De data asta aveți motive, a răspuns amabil.

Își ascunse din nou fața în mâini și tăcu un răstimp atât de lung că

m-am îngrijorat. Am întrebat:

— De ce, domnule doctor?

— Vă amintiți ce spunea Descartes? Nu? Cum să vă amintiți, dacă nu l-ați citit niciodată! Descartes credea că sufletul se află într-o glandă{38} a creierului.

A spus un nume care aducea a *pineral* sau *mineral.* Am întrebat:

— Sufletul soției mele?

Răspunse atât de iritat, încât m-a năucit:

— Sufletul oricui, stimatul meu domn. Al dumneavoastră, al meu.

— Cum se numește glanda?

— Dați-o încolo, pentru că nu contează și nici măcar nu are funcția care i-a fost atribuită.

— Atunci de ce-o pomeniți?

— Descartes nu s-a înșelat în esență. Sufletul se află în creier și-l putem izola.

— Cum de știți asta?

A răspuns simplu:

— Fiindcă l-am izolat.

— Cine?

— Nici asta n-are importanță. Principalul e că am reușit să izolăm sufletul, să-l scoatem dacă este bolnav, să-l vindecăm în afara trupului.

Am întrebat, de parcă m-ar fi interesat explicația:

— Ce se întâmplă cu trupul în vremea asta?

— Lipsit de suflet, nu se deteriorează, își revine. Aș pune rămășag că soția dumneavoastră n-o să mai aibă herpesul acela la buze care o necăjea atâta.

„Nu", m-am gândit. „Nu-i cu putință." Am întrebat:

— N-o să-mi spuneți că i-ați scos sufletul soției mele?

— Ceea ce ne-a determinat să încercăm experiența a fost lipsa totală de speranță de a o vindeca prin terapeutica obișnuită.

L-am privit cu atenție, căci socoteam că își bătea joc de mine. Nu-și bătea joc. Am rostit cum am putut întrebarea:

— Ce-ați făcut cu sufletul ei?

— Cred că ați ghicit, domnule Bordenave. L-am transplantat unei cățele de vânătoare, cu pete negre pe alb albăstrui, pe care am ales-o deoarece era liniștită de felul ei, și am menținut corpul la o temperatură scăzută.

Deși nu mă pătrunsesem încă de tâlcul groaznic al revelației lui m-am gândit să spun, de parcă aș fi vrut să-i dovedesc că înțelegeam perfect:

— N-o să mă faceți să cred că mi-ați dat-o înapoi pe Diana.

Și-a ascuns fața în mâini și a stat așa clipele cele mai lungi din viața mea. În sfârșit le-a îndepărtat; fața lui părea ca de mort.

— În ceea ce privește trupul, da.

— Și în ceea ce privește sufletul?

A început să se înșoareze.

— În ceea ce privește sufletul, domnule Bordenave, a intervenit un fapt cu desăvârșire neprevăzut. Cum înțelegeți, în Institut procedăm după reguli de prudență stricte.

Atâta a tot dat zor cu regulile sale de prudență că m-a exasperat. L-am întrebat:

— De ce nu-mi spuneți odată ce s-a întâmplat cu sufletul soției mele?

— Sufletul doamnei, răspunse, mutat într-o cățea pointer cu firea blândă, nu era expus nici celui mai mic risc, așa cum se poate presupune logic.

Am crezut că-mi dădea o veste bună, până când ceva mi s-a părut suspect. Am întrebat:

— Nu era expus nici celui mai mic risc, dar ce s-a întâmplat?

— N-am prevăzut, n-am putut prevedea, că firea doamnei era atât de agitată.

— Mă rog, nu ați putut prevedea, dar ce s-a întâmplat?

— Cățeaua, care era foarte liniștită, a manifestat o anumită nervozitate.

Vă asigur că, pentru a scoate adevărul, a trebuit să-mi strunesc nervii și să insist grozav. Am insistat:

— Mă rog, și apoi?

— Nervozitatea a crescut. Dați-vă seama de surpriza mea când un tânăr care lucrează la școala de dresaj și ne dă o mână de ajutor la îngrijirea și hrănirea câinilor de aici (un tânăr cu sprâncene groase, pe care l-ați văzut fără îndoială prin cartier) a venit cu vestea că a scăpat cățeaua cu pricina.

— Cățeaua cu pricina e soția mea, am răspuns deznădăjduit.

— Avea sufletul doamnei, mă corectă. Vă garantez că n-am precupețit nici un efort ca s-o regăsim. Desigur, când am aflat că intrase în Parcul Chas, care e un adevărat labirint, speranța ne-a cam lăsat… dar nu și zelul, vă asigur, absolut deloc.

Am spus ca un automat:

— Pare de necrezut. O cățea pointer, pe jumătate albăstrie, în Parcul Chas. Vă jur că am văzut-o. N-a trecut nici un minut că s-a ivit sprâncenatul. De necrezut.

— De ce n-ați prins-o?

— De ce s-o fi prins? Ce știam eu? E o nenorocire, o adevărată nenorocire.

— Nu spuneți asta, Bordenave, îmi zise. Încercați să vă liniștiți și lăsați-mă să vă povestesc totul. Am vești bune. Foarte bune.

— Mi-e greu să cred, am zis. E o adevărată nenorocire. Sunt disperat.

— Interpretați cum trebuie cuvintele mele; nu cred că aveți motiv de disperare. Eu însă am avut într-adevăr când a dispărut cățeaua. Într-o zi, doctorul Campolongo m-a văzut atât de deznădăjduit, încât mi-a relatat un caz petrecut la Tornú{39}, căci lucrează și acolo… O bolnavă tânără, care nu se resemna să moară și îi implora pe toți doctorii s-o salveze… „Șansa noastră” i-am zis lui Campolongo. „De ce nu-i vorbiți?” I-a vorbit. În mai puțin de cinci minute sărmana fată încuviințase. Mă prind că nu ghiciți unde s-au ivit dificultățile. La spital, ca s-o scoatem. Desigur, asta nu vă interesează. I-am trecut sufletul în trupul soției dumneavoastră și am lăsat să moară celălalt corp, condamnat de boală.

Când ești deznădăjduit, ți se năzar întrebările cele mai ciudate. L-am întrebat:

— Cum de persoana asta care se află în trupul soției mele știe atâtea amănunte despre viața noastră?

— Am învățat-o cu datele pe care le-am putut strânge. E o fată deșteaptă, vioaie, foarte bună, vă garantez.

— Care locuia în Piața Irlanda, am zis pe negândite.

— Cum de știți? întrebă.

— Nici asta nu contează, l-am asigurat. Ceea ce contează e că mi-ați schimbat-o pe Diana.

— Dumneavoastră sunteți câștigat în toate privințele. Sunt de acord că frumusețea fizică a doamnei e neasemuită. Ați luat-o acasă. Fiți și dumneavoastră de acord că sufletul doamnei era bolnav și că foarte rar boala e frumoasă. După ce tânjiți, prietene Bordenave? După reproșuri, capricii, înșelăciuni?

Mâinile îmi ardeau de dorința de a-l pălmui. M-am abținut, nu știu de ce, și i-am spus:

— Nu tânjesc după reproșuri, nici după înșelăciuni. Nici nu-mi place boala. Pur și simplu, o iubesc pe ea. O să dau un anunț la ziar, oferind o recompensă celui care o să-mi poată găsi cățeaua pointer.

— Nu e nevoie, răspunse. Am găsit-o.

66

— Ideea dumneavoastră de a da un anunț nu e rea, declară doctorul. Sunt o mulțime de oameni gata să răscolească cerul și pământul ca să-i ajute pe cei în suferință că li s-a pierdut cățelușul. Sprâncenatul, care are mână bună, a scris anunțul și, după câteva zile, cățeaua ne-a fost adusă.

Cât pe-aci să mă scol să-l îmbrățișez. Am mormăit:

— De ce ați zăbovit atât până mi-ați spus?

Vocea mi s-a frânt.

— Deoarece dacă vă explic la iuțeală tot procesul, dumneavoastră, care n-ați auzit niciodată vorbindu-se de asemenea lucruri, nu înțelegeți nimic.

Tăcu, de parcă n-ar mai fi avut nimic de spus. Cum nu găseam o cale mai nimerită să-l întreb de ce nu mi-o dădeau chiar atunci, am exclamat:

— Ce bine! Deci am regăsit-o pe Diana!

— Sufletul ei. Așa cum știți, între timp situația s-a complicat.

— Nu pricep, am spus. Acum, că o avem, n-o să vreți să mi-o dați, domnule doctor?

— Nicidecum. Dar trebuie să înțelegeți dificultățile pe care le înfruntăm.

— Vă sunt recunoscător pentru tot ce ați făcut, dar de ce nu mi-o aduceți? Mi-e un dor nebun s-o revăd.

— Așa cum e acum?

Vă jur că întrebarea asta mi-a produs efectul unei lovituri de măciucă. Abia am izbutit să bâlbâi:

— Să nu-mi spuneți că o să-mi aduceți cățeaua!

— Nu, nu, răspunse cu un zâmbet liniștitor, dar văd că ați început să înțelegeți.

Speriat îngrozitor, am răspuns:

— Vă asigur că nu.

— Cu toate astea, știți că trupul soției dumneavoastră e ocupat de fata din Piața Irlanda.

Nu-mi puteam crede auzului.

— Dacă-i așa, e din vina dumneavoastră, am strigat. Scoateți-o! Scoateți-o imediat!

Mi-a spus:

— Nu-mi cereți să fac rău nimănui. Opera mea își pierde tot rostul dacă sporesc nefericirea unei singure ființe.

— Ori mă înșel eu, ori vă considerați un mare binefăcător. O să vedem ce-o să zică lumea când o să afle.

— Măcar ascultați înainte de a judeca. V-am spus că nu vreau să sporesc nenorocirea nimănui. Vă am în vedere și pe dumneavoastră.

— Atunci n-aveți decât să mi-o dați înapoi pe Diana.

— Tocmai de asta e vorba. Îmi îngăduiți o explicație?

— O socotesc inutilă.

— Eu nu. Vă datorez o explicație, chiar dacă dumneavoastră poate n-o meritați. Chiar aici în Institut aveam o bolnavă incurabilă, dar extrem de frumoasă, o fată minunată. M-am gândit…

— Ce v-ați gândit?

— Iată ce e, vă atrag atenția că e la fel de frumoasă ca doamna Diana. Ba încă mai tânără și cu niște trăsături atât de fine!

În acel moment al discuției am ghicit la cine se referea. Destul de indignat, i-am spus:

— Sunt puține femei frumoase ca Diana…

— Într-adevăr. Dar e adevărat și că fata asta e foarte frumoasă.

— Nu suferă comparație.

— Mai întâi vedeți-o și pe urmă vorbim.

— Am văzut-o deja. Dumneavoastră mă credeți prost, dar știu despre cine vorbiți: fata care prindea muște.

A căscat gura și i-a venit lui rândul să pară un prost, însă și-a revenit destul de repede.

— Ați văzut-o pe când îi era foarte rău, biata de ea. Acum, cu sufletul doamnei, e altceva. Altceva.

— Dumneavoastră nu mă înțelegeți, domnule doctor. Eu nu vreau altceva. O vreau pe Diana.

Spuse:

— Variația e o plăcere.

— Ați pierdut simțul bunei-cuviințe. Nu vi s-a spus niciodată că nu trebuie să manipulați oamenii? Știu eu ce spun. Vă credeți cineva important și sunteți doar un traficant ordinar de suflete și de trupuri. Un măcelar.

— Nu vă enervați, îmi zise.

— Cum vreți să nu mă enervez? Mi-ați spus că o să mi-o dați înapoi pe Diana și ați încercat să-mi strecurați o mască. Nu v-ați gândit că e groaznic să-ți privești nevasta și să bănuiești că dinăuntrul ei te spionează o necunoscută?

— Asta era pe când nu erați la curent. Acum sunteți.

— În schimb dumneavoastră nu știți ce este o făptură omenească. Nici măcar n-aveți habar că, dacă o faceți bucăți, o pierdeți.

Discutam cu doctorul ăla de parcă aș fi vrut să-l conving. În realitate, nu voiam altceva decât să-mi dea înapoi soția și eram nenorocit. Mi-a spus:

— Cu părerile astea, n-am mai vindeca bolile, nici n-am îndrepta defectele.

— Niciodată nu v-a trecut prin cap că poți iubi oamenii pentru defectele lor? am strigat ca scos din minți. Dumneavoastră sunteți cel bolnav! Dumneavoastră sunteți cel bolnav!

Mi se pare că în momentul acela mi-a făcut injecția.

67

Când m-am trezit, m-am pomenit din nou în cămăruța albă.

Paula mi-a spus să mă grăbesc cu relatarea, fiindcă mâine o să fie schimbată la alt etaj. Când am întrebat-o dacă mă puteam bizui pe ea pentru o nouă încercare de fugă, mi-a răspuns evaziv. N-o învinuiesc.

Biata de ea știe ce pățește cine îi înfruntă pe medicii ăștia.

Așa cum mi-a spus Ceferina nu o dată, nechibzuința e pierzania mea.

Sunt sigur că persoana care a vorbit la telefonul interior cu Samaniego, pe când mă aflam în biroul lui, e fata din Piața Irlanda. Când Samaniego i-a repetat: „Nu vă temeți. E ireversibil”, îi promitea evident că nu avea s-o scoată din trupul Dianei. În orice caz, dacă nu m-aș fi înfuriat, poate îl convingeam s-o treacă în trupul celeilalte, și pe soția mea în al ei. Poate că nu-i încă prea târziu.

PARTEA A DOUA
de
FÉLIX RAMOS

Adesea am visat, în cursul vieții, să primesc o veste care să-mi schimbe destinul. Fantezia asta se trage poate de la povestea, fără îndoială neadevărată, citită într-un almanah, despre tânărul acela englez, mort de foame și disperat care, ajungând la malul mării cu gândul să se sinucidă, a dat peste o sticlă cu testamentul americanului Singer, ce își lăsase milioanele celui care avea să-l găsească. Într-o zi, chiar în poarta casei, visul se prefăcu în realitate, într-un mod de necrezut; dar în versiunea pe care mi-a hărăzit-o soarta dispar elementele romantice: nu-i vorba de sticlă, nici de mare ori de testament, ci de un teanc de hârtii în gura unui câine. Dorințele noastre se împlinesc în cele din urmă în așa fel încât ne încredințează că e mai bine să nu dorim nimic.

Câinele, după câte mi s-a părut, un dulău vărgat, știa el ce face, spre deosebire de poștașii obișnuiți care, în fiecare lună, aruncă pe veranda vecinului revistele așteptate de mine cu nerăbdare. După ce mi-a dat plicul, m-a privit cu hotărâre și, așa cum cred acum, cu speranță. A fugit până la ușă, s-a ridicat pe labele dinapoi, a apăsat cu cele din față clanța, încercând să deschidă. N-a izbutit. Bănuiesc că atunci s-a iscat o luptă între inteligența sa, extraordinară pentru un animal, și reflexele proprii speciei lui. Au învins reflexele și câinele a urlat. Urletele au călăuzit pașii grăbiți ai unui vlăjgan cu sprâncenele foarte groase care lucra la școala de dresaj de pe strada Estomba. Când l-a văzut, câinele a încercat iute să contraatace și să fugă. A fost prins fără greutate.

— A fugit, lămuri vlăjganul cu un zâmbet care-l făcea să semene a om.

Nu mi-a cerut hârtiile.

Nimic mai dezolant decât ochii unui câine trist. În cei ai bietului animal care se zbătea, aproape sufocat, era dezolare, dar și reproș. Reprosul, bine ar fi să mă înșel, mi se adresa mie.

Am intrat în casă și am cercetat teancul. Avea iscălitura aceluiași Lucio Bordenave care îmi trimisese mai demult, printr-o domnișoară, o scrisoare neobișnuită și confuză. După ce s-a folosit de un câine, la ce o să mai recurgă expeditorul meu ca să atragă atenția?

Din motive aparent contradictorii, nu cred în autenticitatea acestui document. Mai întâi, mi se pare ciudat că Bordenave mi se adresează mie; la urma urmelor, suntem distanțați. De asemenea mi se pare ciudat că Bordenave îmi vorbește cu dumneavoastră: la urma urmelor, ne cunoaștem din copilărie. Sigur e că după ce am citit m-a cuprins nedumerirea celui care primește o anonimă. Sau și mai rău: a celui care primește scrisoarea unui impostor.

Am căutat în cartea de telefon numărul Institutului de Psihiatrie de pe strada Baigorria, am sunat și am cerut-o pe domnișoara Paula.

Când mi-am spus numele, a întrebat:

— Ați primit hârtiile?

— Da. Mi le-a adus un câine.

Fata exclamă: „Bietul cățeluș! Cățelușul meu drag!", izbucni în suspine sfâșietoare și închise telefonul.

După douăzeci de zile s-a petrecut în prezența mea, pe stradă, un episod neplăcut. Mă legănam în balansoarul de răchită, lângă poarta casei, când prin mijlocul pasajului se ivi Ceferina, o rudă a familiei Bordenave - cu înfățișare de indiană, bătrână, ciolănoasă, înaltă - cu părul despletit și cu ochii strălucind de parcă ar fi avut febră. A luat-o la fugă până a ajuns în fața mea, agitându-și brațele și strigând cu vocea răgușită:

— Cel care s-a întors nu e Lucho! Cel care s-a întors nu e Lucho!

Deodată, se făcu moale ca o cârpă. M-am apropiat să văd. Murise. Într-o clipă se îngrămădiră curioșii.

Am intrat în casă, m-am trântit pe pat, am încercat să uit și, pentru că îmi era imposibil așa ceva, am meditat. Nu găseam decât două alternative: să cred ce-mi povestea relatarea, să intervin și să fiu luat drept prost, sau să nu cred, să nu intervin și să fiu luat drept egoist.

Pentru a-l vizita pe Bordenave chiar în noaptea aceea, am profitat, ceea ce nu mi se pare delicat, de priveghiul Ceferinei. Mai frumoasă ca oricând, Diana mi-a oferit o ceșcuță de cafea și m-a salutat ca și când nu m-ar fi cunoscut. Lucho m-a privit cu o indiferență atât de imperturbabilă, încât am căutat un refugiu într-un grup de prieteni, printre care se aflau Picardo Grasul, Aldini Paiața și alții pe care abia îi puteam identifica, fiindcă se mutaseră și nu mai locuiau în pasaj de mulți ani.

Către dimineață, în bucătărie se auziră strigăte. I-am șoptit lui Picardo, care e curios din fire: „De ce nu mergem să vedem ce se întâmplă?" O fată subțire, palidă, cu părul foarte scurt, îi striga Dianei:

— Am venit în noaptea asta ca să mă audă tot cartierul. Pleacă din casa mea! Ești o intrusă și o știi prea bine!

Lucho Bordenave și domnul Standle, un neamț, au luat-o de mâini și au împins-o în stradă. Pe când o împingeau, m-am apropiat și cred că

am văzut, pe ceafa fetei, o cicatrice. Mi se pare că Bordenave avea una la fel. Cineva a spus că neamțul s-a angajat s-o ducă pe scandalagioaică la Institutul de Psihiatrie. Socrul lui Bordenave, *don* Martín Irala - un bătrân în cămașă și papuci - își consola fata, care părea foarte afectată de incident.

A doua zi, am telefonat la Institut și am cerut-o pe domnișoara Paula. Am fost întrebat:

— Cine sunteți?

— Un prieten.

— Nu mai lucrează la noi.

— Mi-ați putea da adresa ei?

— N-o avem. În camera unde a stat domnul Bordenave am găsit o scrisoare pentru dumneavoastră. Doriți să v-o trimitem, domnule Ramos?

Am rămas contrariat, pentru că mă cam săturasem de scrisorile lui Bordenave și pentru că fusesem recunoscut. Toată afacerea mi s-a părut nu numai încâlcită, ci și primejdioasă. Am hotărât, deci, s-o dau pentru o vreme uitării.

Lector: DIANA RADU
Tehnoredactor: V.E. UNGUREANU
Coli de tipar: 7,75; Bun de tipar: 16.02.1984

Tiparul executat sub comanda nr. 705 la
Întreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918”,
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97 București,
Republica Socialistă România

{1} Cunoscut cititorilor români prin traducerea a două romane reunite într-un volum, *Invenția lui Morel. Plan de evadare,* Editura Univers, 1976, a nuvelei *Trama celestă* („Vatra", nr. 9, 10, 11/1978), precum și a povestirii scrise în colaborare cu J.L. Borges, *Lunga așteptare a lui Taiian* („Secolul XX", nr. 17/1968).
{2} *Proceso y contenido de la novela hispanoamericana,* ed. a 2-a, Madrid, 1968, p. 185.
{3} E. Carilla, *Estudios de literatura argentina. Siglo XX,* Tucumán, 1961, p. 11.
{4} E. Carilla, *op. cit.,* p. 13.
{5} Dintr-o scrisoare adresată traducătoarei în octombrie 1982.
{6} Martha Paley de Francescato, *Entrevista a Adolfo Bioy Casares,* „Hispamérica", nr, 9, 1975, p. 76.
{7} *Historia de la literatura argentina,* vol. 3: *Los contemporáneos.* Centro Editor de América Latina, Buenos Aires, 1968, p. 1216.
{8} María Esther Gilio, *Adolfo Bioy Casares:* Todos *merecemos compasión,* „Cultura y Nación", 1 aprilie 1982, p. 4.
{9} *Historia de la literatura argentina,* vol. 3: *Los contemporáneos.* Centro Editor de América Latina, Buenos Aires, 1968, p. 1205 și 1270.
{10} *Invenția lui Morel. Plan de evadare,* p. 1.
{11} *Historia de la literatura argentina,* p. 1216.
{12} Buenos Aires-ul descris în *Visul eroilor* este cel pe care l-am trăit când am ieșit pentru prima oară îmbrăcat cu pantalonii lungi pe care mi i-a împrumutat Joaquín, portarul casei, înainte de 1930 și, totodată, Buenos Aires-ul epocii în care am scris romanul", precizează autorul, după cum menționează Ofelia Kovacci în monografia *Adolfo Bioy Casares,* Buenos Aires, 1963, p. 9.
{13} Mariana Șipoș, *Fantasticul cotidian în literatura argentiniană,* „Luceafărul", nr. 8, 1982, p. 8.
{14} María Esther Gilio, *art. cit.,* p. 4.
{15} Dintr-o scrisoare adresată traducătoarei în februarie 1983.
{16} Studiul introductiv la *La invención de Morel. El gran Serafín,* Ediciones Catedra S.A., Madrid, 1982, p. 21.
{17} *Bioy Casares o la aventura de narrar,* „Nueva Revista de Filología Hispánica", nr. 1, 1978, p. 113.
{18} María Esther Gilio, *art. cit.,* p. 5.
{19} Apud T. Barrera, *op. cit.,* p. 47.
{20} *El fantastico Bioy Casares,* „Insula", nr. 391, 1979, p. 11.
{21} *Adolfo Bioy Casares, Plan de evasión,* „Sur", nr. 133, 1948, p. 68-69.
{22} María Esther Gilio, *art. cit.*, p. 4.
{23} Cunoscută echipă argentiniană de fotbal.
{24} Șef de trib, căpetenie.
{25} Prescurtare familiară de lg *Avenida de las Incas,* bulevard din Buenos Aires.
{26} Cartier din Buenos Aires.
{27} Circ din Buenos Aires.
{28} Localitate în apropiere de Buenos Aires.
{29} Varietate de ceai din America Latină, care în Argentina se bea dintr-o tărtăcuță ce se trece din mână în mână.
{30} Târg din Buenos Aires.
{31} *Cuirasatul Tirpitz* a fost cea mai mare navă militară folosită de marina germană în timpul celui de-al doilea război mondial. A fost denumită astfel în amintirea amiralului *Alfred von Tirpitz*. Era sora geamănă a cuirasatului *Bismark*. Nava avea un tonaj impresionant pentru acea vreme.
{32} Stadion din Buenos Aires unde au loc meciuri de box, de lupte etc.
{33} Cartier din Buenos Aires, unde se află un hipodrom.
{34} Ziar argentinian de mare circulație.
{35} Stradă din Buenos Aires.
{36} Stele strălucitoare din constelația Orion.
{37} Mare spital de boli nervoase din Buenos Aires.
{38} Epifiza sau glanda pineală (*corpus pineale*, *conarium* sau *epiphysis cerebri*) este o formațiune nepereche, cu greutatea de aproximativ 0,2 g, situată deasupra coliculilor cvadrigemeni superiori. Este aflată în masa encefalului, între cele 2 emisfere, fiind parte a epitalamusului. Aceasta este responsabilă pentru secreția unor hormoni, printre care și

secreția melatoninei.
{39} Spital important din Buenos Aires, aparținând Facultății de Medicină.

Table of Contents

CUVÂNT ÎNAINTE
PRIMA PARTE de LUCIO BORDENAVE
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39

40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67

PARTEA A DOUA de FÉLIX RAMOS